

DEL PENEDÈS

PUBLICACIÓ DE L'INSTITUT D'ESTUDIS PENEDESENCS

Jaume Baltà Monner

Bibliografia de Fèlix Janer i Bertran (1779-1865)

Antoni Vidal i Verdaguer

Record d'ingratitud i de com es formen certes famílies,
i caràcter que s'hereta

Manuel Bofarull i Terrades

Batlles d'Albinyana

Pere Ferrando i Romeu

L'aventura d'anar a fer les Amèriques: un exemple a Mediona

DEL PENEDÈS

PUBLICACIÓ DE L'INSTITUT D'ESTUDIS PENEDESENCS

INSTITUT
D'ESTUDIS
PENEDESENCS

Edita: Institut d'Estudis Penedesencs
C/ Ferrers, 54, baixos - Tel./fax 93 892 19 79
08720 Vilafranca del Penedès

C. Major, 18 - 43700 El Vendrell

Carrer de Sant Pau, 13
08800 Vilanova i la Geltrú
iepenedesencs.cat - secretaria@iepenedesencs.org

Apartat de correus 119 - 08800 Vilanova i la Geltrú

Institut d'Estudis Penedesencs,
entitat registrada a la Direcció General de
Dret i Entitats Jurídiques de la Generalitat de
Catalunya, capítol d'Associacions, secció 1ª,
número 3.360 - CIF G-08885311.

ISSN: 1698/3122

Entitat declarada d'interès cultural per acord
de la Generalitat, de 12 de novembre de 1997.

Consell de redacció:
Ramon Arnabat i Mata
Montserrat Comas i Güell
Daniel Garcia i Peris
Núria Jané i Orpí
Íngrid Mercadé i Altés
Àngels Parés i Corretgé
Àngels Santacana i Figuerola
Joan Solé i Bordes
Pilar Tarrada i Gol
Àngels Travé i Ràfols
Albert Tubau i Garcia
Joan Vidal i Urpí

Versió abstract: Josep M. Figueras

Correcció lingüística:
Francesc Llopart i Puignau

Impressió i muntatge:
Gràfiques Llopart
Sant Antoni, 63
08770 Sant Sadurní d'Anoia
Tel. 93 891 03 12
llopart@grafiquesllopart.cat
Dipòsit legal: B-39.107-2002

S U M A R I

PORTALADA

“De l'àmbit a la vegueria Penedès”. Compareixença de l'Institut d'Estudis Penedesencs a la Comissió de Política Territorial del Parlament de Catalunya <i>Ramon Arnabat i Mata</i>	5
---	---

OBITUARI

Esteve Cruanyes i Oliver	8
Lluís Maria Udina i Castell	14
Joan Casellas i Casanovas	15

COL·LABORACIONS

Bibliografia de Fèlix Jané i Bertran (1779-1865) <i>Jaume Baltà i Monner</i>	17
Record d'ingritud i de com es formen certes famílies, i caràcter que s'hereta <i>Antoni Vidal i Verdaguer</i>	28

MISCEL·LÀNIA PENEDESENCA

Batlles d'Albinyana <i>Manuel Bofarull i Terrades</i> (+2009)	41
L'aventura d'anar a fer les Amèriques: un exemple a Mediona <i>Pere Ferrando i Romeu</i>	59

SECCIONS

Inventari de toponímia penedesenca	72
25 sortides a peu pel Penedès	73
Penedesfera, la veu ciutadana del Penedès a la xarxa	74
Secció de Ciències Socials	76
Visita a les sínies	79

VÀRIA

Paraules de presentació del llibre <i>La poesia en català de Milà i Fontanals</i> <i>Ramon Marrugat i Cuyàs</i>	80
--	----

LLIBRES	86
---------------	----

FONS BIBLIOGRÀFIC	97
-------------------------	----

P O R T A L A D A

DE L'ÀMBIT A LA VEGUERIA DEL PENEDÈS.

Compareixença de l'Institut d'Estudis Penedesencs a la Comissió de Política Territorial del Parlament de Catalunya

Bona tarda!

Sr. President

Senyores diputades, senyors diputats.

En nom de l'Institut d'Estudis Penedesencs vull agrair-los que ens hagin ofert la possibilitat de comparèixer davant la Comissió de Política Territorial del Parlament de Catalunya en relació a la tramitació de la **Proposició de Llei de reconeixement del Penedès com a àmbit funcional de planificació** (tram 202-00044/08) i de la **Proposició de Llei de modificació de l'article 2 de la Llei 1/1995, del 16 de març, per la qual s'aprova el Pla territorial general de Catalunya i de l'article 12 de la Llei 23/1983, del 21 de novembre** (tram 202-00046/08).

Però, a la vegada voldria manifestar-los el nostre malestar per no haver pogut comparèixer davant la Comissió d'Afers Institucionals en la tramitació de la Llei de Vegueries, malgrat haver-nos convidat a fer-ho inicialment. Les presses mai no són bones, i menys quan es debaten lleis tan importants per al país com aquesta.

L'Institut d'Estudis Penedesencs es va fundar l'any 1977 i actualment compta amb un miler de socis. Des dels seus inicis, la recerca, la promoció i la difusió de la cultura penedesenca en el seu sentit més ampli del terme han estat sempre els eixos de la seva activitat. L'àmbit d'actuació de l'IEP han estat i són les tres comarques penedesenques: l'Alt Penedès, el Baix Penedès, i el Garraf. Comarques que conformen un Penedès unit amb lligams culturals, socials, geogràfics i econòmics, però que, malauradament, està dividit administrativament i políticament, tant per l'Estat espanyol com per la Generalitat de Catalunya.

L'Institut d'Estudis Penedesencs defensa entusiàsticament la divisió territorial de Catalunya en vegueries, i així ho ha manifestat públicament i repetidament. En aquest sentit volem felicitar el Govern de la Generalitat de Catalunya per tirar endavant, finalment, l'organització de Catalunya

en vegueries tal i com estableix l'Estatut d'Autonomia (almenys abans que li passi el ribot el Tribunal Constitucional), i ja que aquesta és la fórmula que millor s'adiu amb la història i la realitat del nostre país, i perquè aquesta és la fórmula que millor s'adiu amb la història i la realitat del nostre país.

Ara bé, el que no entenem són les presses per aprovar-la justament ara i sense el consens que requereix una llei d'aquestes característiques i, sobretot, que hom s'entesti que siguin set les vegueries, i no pas vuit, incorporant la del Penedès que majoritàriament es ve reclamant des de tot el territori i des d'una majoria del Parlament de Catalunya mateix. I no ho entenem sobretot després que el Ple del Parlament per majoria absoluta hagués aprovat d'iniciar els tràmits per al reconeixement del Penedès com a **àrea funcional de planificació** (16 de desembre de 2009). La darrera assemblea de socis de l'IEP, celebrada a finals de febrer a l'Arboç, va aprovar un manifest deixant constància del nostre profund desacord amb el redactat actual de la Llei de Vegueries perquè no respecta la unitat del Penedès, i el trosseja en tres vegueries: la del Camp de Tarragona, la de la Catalunya Central i la de Barcelona.

El Penedès és una realitat que 177 anys de províncies no han aconseguit destruir, ni tan sols diluir, i que tampoc destruirà una nova llei territorial autista vers el Penedès. Per tant ja els avanço la nostra **posició favorable a la Proposició de llei de reconeixement del Penedès com a àrea funcional de planificació** (tram. 202-00044/08) i a la **Proposició de llei de modificació de l'article 2 de la Llei 1/1995, del 16 de març, per la qual s'aprova el Pla territorial general de Catalunya, i de l'article 12 de la Llei 23/1983, del 21 de novembre, de política territorial** (tram. 202-00046/08), que s'estan tramitant en aquest Parlament.

Des de la seva fundació, l'Institut d'Estudis Penedesencs ve defensant i treballant la unitat penedesenca, hereu d'una aspiració de l'època republicana. L'IEP sempre ha fet costat a les iniciatives que han apostat per la unitat de les terres penedesenques: el Pacte del Penedès, l'any 1980; la proposta perquè el Penedès fos un àmbit de planificació territorial, l'any 1995; o el més recent Pacte de Sant Martí, l'any 2004, signat pels consells comarcals de l'Anoia, l'Alt Penedès, el Baix Penedès i el Garraf i pels ajuntaments de les quatre capitals comarcals, amb l'objectiu de planificar conjuntament les infraestructures.

L'any 2004, quan es va reobrir el debat territorial, l'IEP va publicar un manifest on es reivindicava la vegueria Penedès i la creació prèvia d'un àmbit funcional de planificació del Penedès. I ha estat a partir d'aquesta crida que la societat penedesenca, organitzada a través de la Plataforma per una Vegueria Pròpia, s'ha mobilitzat reivindicant l'àmbit de planificació i la vegueria Penedès. Sis anys de mobilitzacions que han mostrat clarament, per activa i per passiva, quina és la posició del territori i la seva gent (www.vegueriapropia.org).

Posicionament que s'ha fet evident mitjançant els acords favorables a l'àmbit de planificació i a la vegueria del Penedès de 63 ajuntaments que representen el 90% de la població; dels consells comarcals de l'Alt Penedès, del Baix Penedès, del Garraf i de l'Anoia; de 13 associacions empresarials que representen 2.500 empreses; de 130 entitats que aglutinen prop de 8.000 persones; i de la signatura de 12.500 penedesencs i penedesenques. Tot plegat mostra un suport molt més ampli del que requereixen els articles 4 i 6 del Projecte de Llei de Vegueries per a la creació d'una de nova. L'àmbit de planificació i la vegueria són un clam al Penedès, potser un dels pocs

Ramon Arnabat durant la seva intervenció al Parlament.

territoris, juntament amb les Terres de l'Ebre, que porta anys parlant i debatent d'aquest tema, i que s'ha posicionat massivament a favor de tenir una vegueria. L'únic que ha mostrat la voluntat de ser i de configurar-se com a tal.

L'àmbit funcional de planificació territorial es defineix com un instrument per fomentar una distribució equilibrada del creixement, per assolir nivells de renda adequats en tot el territori i promoure un creixement ordenat de les seves implantacions, per incrementar l'eficàcia de les activitats econòmiques i aconseguir una millor qualitat de vida. Àmbits definits per la legislació com a “*unitat funcional definida i composta de sistemes urbans de diferents comarques*”, i el Penedès compleix perfectament els requisits d'aquesta definició.

És per aquests motius que el Penedès vol esdevenir un àmbit de planificació amb el seu corresponent pla territorial parcial que s'integri en el pla territorial general de Catalunya. Un pla que, com diu la seva exposició de motius, ha d'ésser l'instrument que defineixi els objectius d'equilibri territorial i de desenvolupament sostenible per a l'interès general de Catalunya i, a la vegada, ha d'ésser el marc orientador de les accions que emprenguin els poders públics per crear les condicions adequades per atreure l'activitat econòmica als espais territorials idonis i aconseguir que els ciutadans de Catalunya tinguin uns nivells de qualitat de vida semblants, independentment de l'àmbit territorial on visquin.

Un àmbit funcional de planificació territorial penedesenc no tan sols contribuirà a la millora de la qualitat de vida de les persones que hi viuen, sinó que, a la vegada, esdevindrà un

instrument de major equilibri entre els diferents territoris que conformen aquest país, tot i convertint-se d'aquesta manera en element cohesionador de Catalunya. Per tot això, l'àmbit i la vegueria del Penedès són una necessitat per a la Catalunya d'avui i del demà.

Però el Penedès, igual que la resta d'àmbits de planificació territorial de Catalunya, també vol ser vegueria, per tal d'unificar els camps d'actuació de les administracions locals, nacional i estatal; d'apropar els àmbits de decisió als ciutadans; i de coordinar i planificar les actuacions sobre el territori, tot garantint la seva representativitat. Les vegueries signifiquen menys burocràcia i més democràcia, menys centralisme i més eficàcia. I per això ens trobaran sempre al seu costat en la defensa del sistema veguerial o regional, però no pas en la defensa d'aquest Projecte de Llei que margina el Penedès, negant-li el dret a ésser vegueria. Un dret que li pertany per història i realitat, per passat, present i futur, però, per damunt de tot, per voluntat manifesta de ser-ho.

Al Penedès volem posar fi d'una vegada per totes a l'esquarterament del segle XIX del nostre territori entre les províncies de Barcelona i Tarragona, i al més actual entre els àmbits de planificació territorial de les Comarques Centrals, del Camp de Tarragona i Metropolità. Les comarques de l'Alt Penedès, de l'Anoia, del Baix Penedès i del Garraf conformen un marc geogràfic amb entitat demogràfica, identitat pròpia, cohesió social i funcional i amb relacions de tot ordre entre comarques. Disposen de centres urbans rectors consolidats i dinàmics, d'amplis sectors rurals i forestals de gran valor paisatgístic; d'activitats econòmiques compartides i/o complementàries i de realitats i problemàtiques comunes.

Unes comarques que per les seves diferències, alhora que per les seves similituds, treballant en xarxa poden multiplicar els seus resultats. El Penedès és una realitat i una unitat territorial tangible, té una llarga història comuna i una potent cultura, una gran homogeneïtat física i una demografia relativament equilibrada, equidistant dels grans pols territorials de Catalunya que es concentren en les àrees metropolitanes. El Penedès té massa crítica (450.000 habitants) i territori (2.000 km²) suficients per esdevenir el vuitè àmbit de planificació territorial i la vuitena vegueria de Catalunya.

Els Plans territorials parcials, aplicats a cada àmbit de planificació, han de marcar les directrius de desenvolupament en els propers decennis de les diferents realitats territorials que conformen el país. També, mentre no es desplegui la divisió de Catalunya en vegueries, el Govern, a l'hora de planificar els serveis, ha de tenir en compte subsidiàriament aquests àmbits territorials funcionals definits per la Llei. És per aquest motiu que des del Penedès es reivindica la creació de l'àrea funcional de planificació del Penedès i l'elaboració del seu pla territorial parcial corresponent, que abasti les comarques de l'Alt Penedès, l'Anoia amb excepció dels municipis citats a la proposició, el Baix Penedès i el Garraf.

L'àmbit i la vegueria del Penedès han de permetre compassar la realitat econòmica, social i cultural amb els espais polítics i administratius. L'àmbit i la vegueria del Penedès han de possibilitar que aquest territori i la seva gent puguin decidir sobre el seu futur amb autonomia, i no esdevinguin el cul de sac de dues àrees metropolitanes properes que disposen d'instruments propis que poden condicionar les possibilitats del nostre territori. El Penedès manté i ha de seguir mantenint una estreta relació amb les zones metropolitanes de Barcelona, i de Reus-Tarragona, però ho ha de fer des de l'autonomia.

L'àmbit i la vegueria del Penedès han d'afavorir la potenciació de les fortaleses del territori i de la societat penedesenca, i la superació de les seves debilitats. Per això caldrà millorar també les comunicacions entre els diversos territoris, amb una planificació en funció de llurs interessos, sense que això suposi cap tipus d'enfrontament amb la resta del país, sinó com a complement seu, però sempre amb una visió pròpia des del nostre territori i en defensa de cadascuna de les comarques i pobles que el componen.

L'àmbit i la vegueria del Penedès han de permetre als ciutadans i ciutadanes penedesencs de disposar d'una administració més eficient, eficaç i propera, de millors serveis, de més possibilitats i, en definitiva, de més benestar. L'àmbit i, sobretot, la vegueria del Penedès permeten que es faci més concret i tangible el principi de subsidiarietat pel qual tot el que pot fer l'organisme inferior no ho ha de fer l'organisme superior. Així ho reconeixen les legislacions progressistes i la mentalitat política europea. Així ho hem entès les institucions, entitats, associacions i ciutadans que els donem suport.

No és la primera vegada que en aquest Parlament de Catalunya es debat sobre l'àmbit territorial de planificació del Penedès. Amb data 21 de juny de 2006 la Comissió de Política Territorial ja aprovà una proposta de resolució per a la creació d'aquest àmbit. En el termini que tenia per fer-la efectiva, el Govern va cessar i la proposta va quedar aturada. Però la nova Comissió de Política Territorial del Parlament sorgida de les eleccions de l'1 de novembre de 2006 va tornar a aprovar una proposta idèntica de resolució el 5 de desembre de 2007, la qual va arribar al termini del 15 d'abril de 2008 sense que el Govern li donés compliment. De fet, no va ser fins l'11 de novembre de 2008 que el Govern aprovà la memòria prèvia a la redacció de l'avantprojecte per a la creació d'aquest àmbit, si bé supeditat a la modificació del Pla Territorial General de Catalunya. Mentrestant, el Departament de Política Territorial i Obres Públiques ha procedit a l'aprovació de diversos Plans territorials parcials, entre ells els tres que esquarteren el Penedès i planifiquen les seves infraestructures i serveis: el del Camp de Tarragona, el de les Comarques Centrals, i el Metropolità, aquest darrer, curiosament, aprovat ahir pel Govern. És com si ens volguessin segar l'herba sota els peus. Tot plegat sense respectar les minses eines de planificació penedesenca, com ara el pla director de l'Alt Penedès.

Finalment, el Parlament de Catalunya va aprovar per unanimitat el 16 de desembre de 2009 la tramitació del projecte de Llei perquè el Penedès sigui el vuitè àmbit de planificació de Catalunya, que és del que estem parlant avui, quatre mesos després. Al ritme que anem, quan s'aprovi l'àmbit de planificació territorial del Penedès i s'hagi de procedir a la redacció del corresponent Pla territorial parcial, el futur del Penedès ja estarà planificat pels tres altres àmbits de planificació que actualment abasten el seu territori. Però ja els haig d'avançar que no ens alimenten molles. No acceptarem un àmbit de planificació de segona, ni un pla territorial parcial del Penedès que estigui condicionat pels plans territorials parcials Metropolità, del Camp de Tarragona i de les Comarques Centrals. No acceptarem un pla territorial parcial fet a base de cosits i recosits, una mena de patchwork fet amb els retalls dels tres plans citats i en els quals, de moment, està desmembrat el Penedès. El pla territorial parcial del Penedès ha de ser elaborat amb la participació del territori i ha d'esdevenir un instrument de planificació que defineixi els objectius per a un desenvolupament sostenible, l'equilibri territorial, la preservació del medi ambient i el marc orientador de les accions que s'hi emprendran cap a una determinada visió de futur.

La gent del Penedès volem participar activament en la configuració de la Catalunya del futur, i volem fer-ho des del nostre territori, des del nostre àmbit, perquè pensem que el Penedès és un element clau de Catalunya. Des del Penedès podem aportar propostes no tan sols per al nostre territori, sinó per al país, però necessitem els mitjans per poder-ho fer.

Mentrestant, des del Penedès anem fent Penedès. Cada cop hi ha més entitats, empreses i administracions que ja treballen en aquest àmbit territorial. Cada cop s'organitzen més actes culturals, socials i econòmics que tenen com a marc de referència l'àmbit Penedès. El Penedès ja està començant a funcionar com a àmbit i com a vegueria sense ser-ho oficialment. Les comarques del Penedès s'han sabut organitzar per ajudar-se, compartir i intercanviar, fruit de molts segles de fer-ho, i ara ho volen seguir fent des d'aquesta nova divisió que recull la petja dels nostres avantpassats, la d'abans de la divisió felipista, i que s'acara a una Catalunya que reflecteix la realitat nacional.

L'Institut d'Estudis Penedesencs, doncs, dona el seu suport a la “Proposició de llei de reconeixement del Penedès com a àrea funcional de planificació” (tram. 2002-00044/08), i a la Proposició de llei de modificació de l'article 2 de la Llei 1/1995, del 16 de març, per la qual s'aprova el pla territorial general de Catalunya, per tal que incorpori l'àmbit del Penedès: l'Alt Penedès; l'Anoia excepte els municipis de Calaf, Calonge de Segarra, Castellfollit de Riubregós, els Prats de Rei, Pujalt, Sant Martí de Sesgueioles i Sant Pere Sallavinera; el Baix Penedès i el Garraf; i de modificació de l'article 12.2 de la Llei 23/1983, de 21 de novembre (tram 202-00046/08), per tal que resti redactat de la manera següent: “2. L'àmbit dels plans territorials parcials és com a mínim d'extensió comarcal, i pot agrupar unitats comarcals i, eventualment, municipis.” Així com a les disposicions addicionals i transitòries proposades, si bé proposem que es retoqui l'addicional 1ª expressant quedi així:

Primera

Es faculden el Govern i el conseller de Política Territorial i Obres Públiques perquè dictin les disposicions necessàries per al compliment de les modificacions que, en aplicació del Pla territorial general de Catalunya, comporta l'aprovació d'aquesta Llei, així com d'aquelles disposicions que siguin necessàries per garantir que aquest nou àmbit tingui les mateixes atribucions que els 7 àmbits ja reconeguts, inclòs el que disposa la disposició transitòria segona de la Llei 1/1995.

L'Institut d'Estudis Penedesencs, per tant, demana al Parlament de Catalunya que aprovi l'àmbit funcional de planificació territorial del Penedès, en igualtat de condicions que els altres, com a pas previ a la configuració de la vegueria del Penedès. Per nosaltres una cosa no té sentit sense l'altra. Si l'actual text de la llei de vegueries estableix diferents fases per a la seva implantació, per què no inclouen la del Penedès amb les de la tercera fase (Pirineus i Catalunya Central) que són les que impliquen una negociació amb l'Estat pel tema de les províncies? Si en aquests moments hi ha al Parlament de Catalunya una majoria significativa de diputats (79 dels 135) conformes a l'àmbit de planificació i a la vegueria del Penedès, per què no s'aprova ara?

Moltes gràcies per la seva atenció!

21 d'abril de 2010

OBITUARI

ESTEVE CRUANYES I OLIVER

El 20 de febrer passat ens va deixar qui ha estat una de les figures senyeres en la bibliografia arbocenca i penedesenca del segle XX. Recordo encara quan vam conèixer el senyor Cruanyes en rebre el premi Sant Ramon de Penyaforat del Museu de Vilafranca pel seu estudi de divulgació sobre les esglésies romàniques del Penedès, una obra de referència que es completava amb un mapa molt acurat, amb els seus mateixos dibuixos. Eren els anys de les primeres reunions per tirar endavant la constitució de l'IEP i en ell reconeixiem un d'aquells constants recercadors locals dels anys més difícils de la postguerra, amb fites que ens parlaven de la seva labor a la parròquia, en la constitució de la colla castellera dels Minyons de l'Arboç, en les edicions locals i en l'estudi del romànic penedesenc, àmbit en el qual ens oferiria altres treballs significatius.

A l'Arboç, Esteve Cruanyes va ser la mà dedicada a escriure i investigar, com una mena de contrapartida al senyor Gener de les Amèriques, el voluntari arxiver del poble, el dipòsit de la saviesa que Esteve Cruanyes remenava a l'Arxiu Arbocenc. De tot plegat en va resultar una bibliografia prou àmplia en edicions diverses i constants, ni que fos un cop l'any a l'entorn de la festa major de la vila de les puntes al coixí. No resseguiem amb deteniment el conjunt d'aquesta obra que, sens dubte, ha de merèixer un treball seriós i aprofundit que remarqui la vàlua de la labor específica de Cruanyes, és a dir, la constància de qui va portar a terme una tasca de suplència que va saber atendre bona part del Penedès, especialment en l'àmbit dels estudis de patrimoni arquitectònic, la toponímia i l'onomàstica, i els més diversos aspectes de la història arbocenca.

Després de ser-ne membre fundador i vocal de les primeres juntes directives, el 1990 va ser elegit segon president de l'Institut d'Estudis Penedesencs, càrrec que ocuparia fins al 1994 i encara amb reelecció el 1995. No direm que fos una etapa fàcil –encara recordem alguna polèmica

de la que qui això signa en va ser directament culpable i responsable–, però el cert és que sota la seva presidència l'entitat va mantenir la línia de continuïtat fundacional i va consolidar diversos aspectes com les Jornades d'Estudis Penedesencs i la revista *Gran Penedès*.

Més enllà, però, de tot el currículum personal de la seva trajectòria, hi ha un aspecte indefugible que tenim molt present tots els que vam tenir la sort de poder compartir amb ell projectes, activitats i iniciatives; ens referim a la seva personalitat, al tracte de l'amic Esteve Cruanyes, a la bonhomia del seu caràcter i a l'indefugible optimisme de constància que ens va saber encomanar a tots els que vam tenir la sort de poder ser al seu costat. Aquest tarannà és, a la nostra manera de veure i per sobre de qualsevol altre aspecte, el seu més important llegat, el seu mestratge en encomanar-nos la seva indefugible passió per la terra, per l'Arboç i per tot el Penedès.

J.S.B.

LLUÍS MARIA UDINA I CASTELL

A l'inici d'aquest 2010 vam acomiadar qui va ser profund coneixedor i divulgador de l'entorn penedesenc i, específicament, vilafranquí. Més enllà de les publicacions en una bibliografia no pas extensa però si molt específica i centrada en punts rellevants de la història del Penedès contemporani, més enllà de la seva labor municipal, a l'Ajuntament, en nombroses entitats i també com a membre de l'IEP, la tasca més significativa de Lluís Maria Udina creiem que cal cercar-la a la premsa local on durant dècades, des dels anys setanta fins ara mateix, va exercir –habitualment sense signar o amb el pseudònim de Lluís del Castell (referència al nom i segon cognom)– com a cronista del moment i dels esdeveniments significats, com en el cas de les festes majors vilafranquines i les diades castelleres.

El de l'amic i mestre Lluís Maria, “Mia”, va ser un temps prou diferent del nostre, uns anys en els quals cada setmana calia cercar la informació pas a pas, trepitjant el carrer i escoltant la gent, anys en què la labor d'omplir cada setmana les pàgines del diari –i aquesta va ser la seva gran tasca a Penedès, després *La Voz del Penedés*, on fou cap de redacció fins l'aparició de *La Fura* a inicis dels anys vuitanta– esdevenia sovint veritablement èpica. Parlem d'un temps en què no hi havia altre mitjà de comunicació que la premsa setmanal dels dissabtes, quan no es feien rodes de premsa ni gairebé notes informatives. A Lluís Maria Udina devem bona part de la tasca d'informació setmanal dels anys setanta i els articles de divulgació a partir dels vuitanta. Cal remarcar igualment que bona part d'aquesta tasca, en especial a les primeres dècades, la va exercir emprant la llengua catalana en un temps que no era pas el d'ara i en el que l'aprenentatge i el domini de la llengua pròpia no eren, malauradament, gens habituals.

De Lluís Maria Udina ens queden, a més de la seva completíssima col·lecció de postals de Vilafranca, un grapat d'anècdotes en les quals es remarcava sempre el seu caràcter alegroi, gairebé juvenívol, i una indefugible humilitat que va fer que fossin mínims els treballs periodístics que es publicuessin signats amb el seu nom i cognom. Mestre del periodisme d'un temps que ja no és el d'ara, en les darreres dècades ens va deixar també alguns llibres ben acurats, així les seves edicions sobre la història de la romeria a Montserrat, la caserna de Vilafranca, l'assassinat del rector de Foix, l'esport a Vilafranca o la història del Casino de la Unió Comercial. Bona feina feta amb senzillesa i amb voluntat de servei.

J.S.B.

JOAN CASELLAS I CASANOVAS

Després d'una llarga malaltia que el va impossibilitar durant anys per a la labor de recerca i estudi a què s'havia dedicat, en especial des que havia fixat la seva segona residència a Pontons, enamorat d'aquest racó tan específic del nostre Penedès, a principis d'aquest any 2010 ens deixava a Barcelona Joan Casellas.

Format als germans Maristes de Vilafranca en els anys anteriors a la Guerra Civil, aprenent al negoci d'ultramarins de cal Cusiné Hill, es traslladà posteriorment a Barcelona per motius professionals i va retornar a tongades, amb la jubilació. Membre actiu de l'IEP, participava de manera ben habitual en els actes, a la vegada que treballava amb una polidesa i una constància metòdiques i exemplars en projectes de recerca, com a resultat dels quals van veure la llum els seus llibres sobre els germans maristes a Vilafranca i sobre la botiga i el negoci de ca l'Hill.

En l'àmbit de Pontons va portar a terme també diverses activitats de recerca i va promoure amb una colla d'amics la restauració de les diverses fonts del municipi, de manera que en l'actualitat n'hi ha una que porta el nom de font d'en Caselles, en reconeixement a la seva iniciativa en aquest àmbit. Interessat igualment per la història local, va publicar diversos treballs, des d'un aplec d'imatges de Pontons entre 1895 i 1975 fins a un recull històric de dades sobre l'església de Santa Magdalena i la parròquia de Pontons. Fem constar que bona part d'aquests treballs es publicaven mercès a la seva aportació econòmica personal i eren obsequiats a tots els veïns de la població. Joan Casellas va trobar a Pontons el viure feliç dels seus anys de maduresa, entre la cultura, la història, la natura i l'estimació als seus veïns, exemple nostrat d'un passat i un tarannà que, malauradament, ja no és el nostre.

J.S.B.

COL·LABORACIONS

BIBLIOGRAFIA DE FÈLIX JANER I BERTRAN (1779-1865)

RESUM

Parlar del Dr. Fèlix Janer i Bertran certament és endinsar-nos a la Vilafranca de les acaballes del segle XVIII i als inicis del segle XIX, amb tot allò que implica. Parlar de la Vilafranca d'aquella època, de la gent que hi vivia, dels esdeveniments que hi van passar, com la Guerra del Francès, així com parlar de la seva evolució a través de les persones que van viure en aquells moments ja prop de la vila com lluny de la vila, com és el cas del Dr. Janer.

ABSTRACT

Any discussion relating Dr. Fèlix Janer i Bertran certainly involve getting into the depth of late 18th and early 19th century society in Vilafranca. That is, talking about Vilafranca in that period, its inhabitants, its events like the "Guerra del Francès" (the French-man war), as well as its evolution seen through people who either lived close to the town or away from it, as was the case of Dr. Janer.

El Dr. Janer és un gran desconegut en la història dels homes de Vilafranca i la veritat és que els primers estudis de la seva vida i de la seva obra ens estan semblant molt interessants i d'aquells que valen la pena de fer i endinsar-nos-hi per tal de poder entendre tot l'entrellat cultural d'aquella època.

Val a dir que els nostre biografiat va néixer en el si d'una família senzilla, el seu pare i el seu avi eren ferrers del carrer dels Ferrers. Va viure una època en què la ciència començava a despuntar i ell va tenir la gran sort d'estar al rovell de l'ou de la ciència catalana, essent deixeble predilecte i successor de càtedra de l'inestimable Dr. Francesc Salvà i Campillo, un dels primers científics amb majúscules de la Catalunya del segle XVIII. També va tenir una gran amistat amb altres personatges de l'època, com el Dr. Agustín Yáñez i Girona, el Dr. Francesc Santpons, el bisbe Torres i Amat, i tota una colla de gent que són els que van fer la història cultural del segle XIX a través de la Reial Acadèmia de Ciències de Barcelona, de l'Acadèmia de Bones Lletres, de l'Associació d'Amics dels Països, de l'Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona, de la Universitat de Cervera i, a posteriori, de la Universitat de Barcelona. No sense descuidar-nos el seu paper dins la política durant el període del trienni liberal i a posteriori, sempre amb un caire liberal, essent nomenat per dues vegades diputat, primer per Catalunya i després per la ciutat de Barcelona.

També des del punt de vista científic cal dir que fou un home prou avançat al seu temps, essent un exemple d'això que diem la seva aferriada defensa de l'homeopatia a Espanya en els seus inicis, alhora que també fou un pioner en la difusió de l'ètica i la moral mèdiques, essent durant molts anys els seus escrits els llibres de text de moltes generacions de metges espanyols. Fins i tot a hores d'ara encara se'n parla en articles actuals de la història de la ciència de la moral mèdica i la seva difusió en el món de la medicina. També va ser un pioner en la col·legiació dels metges formant part de la primera mútua de socors professionals creada a Espanya.

En definitiva, el Dr. Fèlix Janer i Bertran va ser un prohom que surt per totes bandes quan s'estudia un determinat temps de la història de Vilafranca, ja per la seva activitat professional com per la seva implicació en molts afer. Així, per exemple, com a aspecte prou desconegut, el Dr. Fèlix Janer era cunyat d'un científic que ha deixat una forta petjada en el món de les ciències naturals a Espanya com era Mariano de la Paz Graells. D'altra banda el fill del Dr. Fèlix Janer, Florencio Janer, es pot considerar com l'iniciador de la museologia en la funció pública a Espanya. En definitiva, un pou de grates sorpreses per estudiar i treure a la llum la veritable tasca que va fer aquest vilafranquí.

APROXIMACIÓ A LA BIBLIOGRAFIA DEL DR. FÈLIX JANER I BERTRAN (1779-1865)

1806

- *Quaestiones medicae tres: sorte datae coram... Raimundo Lazaro Dou... pro cathedra materiae medicar vacante per ascensum D. D. Antonii Mestres ad vespertinam quas lege praefixo decem dierum termino expositas, enodatasque ... defend. Ab argumentis duobus ex competitor., in Maiori Acad. Teatro, die 6 et 7 hor. 10 mat. Mat. Mensis Decembris anni 1806 Felix Janer et Bertran. Cerv. Lacet.: Typis Academicis. XXVII p.; 20 cm.*
Ref.: CCUC.

1813

- *Reflexiones dirigidas a la Comisión de la Constitución militar, sobre la reunión del ejercicio de la Medicina y Cirugía en el ejército, por la Facultad de Medicina de Cervera.*
Ref.: DBMC.
- "La reforma de la instrucción pública en España", a *El Eco de Reus*.
Ref.: Noticia.

1815

- "Noticia de las aguas minerales de Bañeras, o de Llorens y de las de Ribas, en Cataluña", a *Diario de Barcelona* del 18 d'agosto de 1815.
Ref.: DBMC.

1816

- *In anniversario Philippi V funere Oratio ad academiam cervariensem habita die XIX decembris anni MDCCCXVI. Cervariae Lacetanorum: typis Academicis. 26 p.; 21 cm.* Possiblement n'hi ha més d'una edició. Mirar el CCUC.
Ref.: CCUC.

1819

- *Elementa physiologie humanae. Pars generalis. Cervariae Lacetanorum: Typis Academicis, excudebat Josephus Casanovas.* 55 p.; 19 cm.
Ref.: CCUC.
- *Desagravio de la medicina española injuriada por el autor del artículo “Medicina militar” del diccionario de las ciencias médicas que se publica actualmente en París.* [2], 98 p.; 4t (20 cm).
Imprenta de la Universidad, per José Casanovas. Cervera.
Ref.: CCUC.
- *Elementa Physiologiae humanae: ad usum acadèmicum conscripto. Cervariae Lacetanorum: Typis Academicis, excudebat Josephus Casanovas.* 1 h., 55 p.; 8è, 19 cm.
Ref.: CCUC.

1820

- *Reflexiones sobre el sistema mineralógico de Berselius para servir de suplemento a la memoria titulada: Aplicación química a la Mineralogía,* memòria llegida a la Reial Acadèmia de Ciències Naturals de Barcelona el 12 d'octubre.
Ref.: DBMC.

1822

- *Proyecto de Ley Orgánica de Sanidad Pública de la monarquía española formado por la comisión nombrada en Real Orden de 20 de junio, con arreglo al decreto del rey de 14 del mismo mes y año.* Madrid, Imprenta de Albán y Compañía. 270 p. Projecte datat a Madrid el 22 de novembre de 1821. Al final del document es troba la signatura d'Ignacio María Ruiz de Luzuriaga.
Ref.: CCUC.
- “Razones que demuestran la suma utilidad, tanto para el bien de los enfermos como para el de los médicos, de que las consultas médicas sean privadas y sólo entre los facultativos, y de ninguna manera públicas, con presencia de parientes e interesados del enfermo u otras cualesquiera personas”, a *Diario de Barcelona*.
Ref.: Noticia.

1824

- *Memoria física en manifestación de ser un mismo fluido el que produce los fenómenos magnéticos...* llegida el 19 de juny de 1824 en la Reial Acadèmia de Ciències Naturals i Arts de Barcelona. M.S: arxiu caixa núm. 21.
Ref.: DBBEAC.
- *Noticia leída en la Real Academia de Ciencias Naturales y Artes de Barcelona sobre la Chrysomela derasa que tan multiplicada había aparecido en Cataluña, en la sesión del 9 de junio de 1824.*
Ref.: RACAB.

1826

- *Elementa higienes in usum academicum.* Barcelona: apud Viduam et Filios A. Antoni Brusi, 1826. 50 p.; 80 (20 cm).
Ref.: CCUC.

- *Elementa therapiae generalis in usum academicum*. Barcelona: Viduam et filios Antoni Brusi. 70 p.; 20,5 cm.
Ref.: FU.
- *Elementa physiologiae humanae ad usum academicum*. Cervera: typis Academicis, excudebat Josephus Casanovas, 1826. [4], 55 [1] p.; 80 (20 cm).
Ref.: CCUC.
- “Discurso pronunciado a los discípulos del Real Estudio Clínico de Barcelona por el Dr. Félix Janer, su catedrático interino, al concluir el trimestre de setiembre, octubre y noviembre de 1826, dando cuenta de las enfermedades observadas y resultados obtenidos en las Salas Clínicas durante dicho trimestre”. Núm. 9, març de 1827, p. 113-151.
Ref.: DGCM.
Es pot consultar directament a la publicació *DGCM*.
Es pot consultar al *Boletín Médico de Cirugía y Farmacia* del 6 d'abril de 1837 per internet.
- “Observación de una hemiplejia fulmínica” pel Dr. Fèlix Janer, a *Diario General de las Ciencias Médicas*, núm. 3, setembre 1826, p. 210-214. Versió digitalitzada.
Ref.: DGCM.

1827

- “Discurso pronunciado a los discípulos del Real Estudio Clínico de Barcelona por el Dr. Félix Janer, su catedrático interino, al concluir el trimestre de setiembre, octubre y noviembre de 1826, dando cuenta de las enfermedades observadas y resultados obtenidos en las Salas Clínicas durante dicho trimestre”. Núm. 9, març de 1827, p. 113-151.
Ref.: DGCM.
Es pot consultar directament al *DGCM*.

1829

- “Observación sobre el buen efecto de un vomitivo en una dolencia febril”, a *Diario General de las Ciencias Médicas*, núm. 19, juliol de 1829, p. 30-32. Firmat F.J. Versió digitalitzada.
Ref.: DGCM.
- “Noticia de la palestra crítico-médica del monje español D. Antonio José Rodríguez, de cuya obra se puede pensar que el célebre Broussais tomó la idea de combatir y negar la existencia de las calenturas esenciales, con los pasajes que más lo comprueban”, a *Diario General de las Ciencias Médicas*.
Ref.: Noticias.

1831

- *Discurso sobre las ventajas del nuevo reglamento de las Reales Academias de Medicina y Cirugía*, memòria manuscrita llegida a l'Acadèmia de Medicina de Barcelona el 20 de febrer de 1831. 24 p.
Ref.: MMRAMC.
- *Clave que la comisión permanente de topografías ha propuesto a la Real Academia de Medicina y Cirugía de Barcelona para facilitar la formación de la topografía de los pueblos que componen la provincia de Cataluña*, presentada a l'Acadèmia en la sessió celebrada el 2 d'abril de 1831.

Text signat per Fèlix Janer Bertran, Juan López, Pedro Vieta i Raimundo Duran. Document constituït per dos fragments enganxats, datat el 30 de març de 1831. [1] f.; 30 cm.

Ref.: CCUC.

- *Elementos de moral médica o Tratado de las obligaciones del médico y del cirujano en que se exponen las reglas de su conducta moral y política en el ejercicio de su profesión*. Barcelona: Impr. de Joaquín Verdaguer, 1831. VIII, 420 p.; 19 cm.

Ref.: CCUC.

1832

- *Elogio histórico del doctor Francisco Salvà, médico honorario de la Real Cámara, primer catedrático del Real Estudio Clínico de Barcelona, leído a la Real Academia de Medicina y Cirugía de esta ciudad por el Dr...* Imprenta de Joaquín Verdaguer, 66 p.

Ref.: CCUC.

Es pot tenir accés directe al document via internet (hemerotecadigital.bne.es/datos..) al *Diario General de las Ciencias Médicas*, núm. 41, de novembre de 1832, p. 252-263; i núm. 42, de desembre de 1832, p. 269-288.

També a *Diario General de las Ciencias Médicas*, núm. 41, de novembre de 1832, p. 252-263; i núm. 42, de desembre de 1832, p. 269-288.

- “Dictamen médico-legal sobre la ilegitimidad de una niña nacida con todas las señales de perfecta madurez antes de los seis meses”, a *Diario General de las Ciencias Médicas*.

Ref.: Noticia.

1833

- “Aguas minerales de Ribas”, memòria llegida a l'Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona. *Ciencias Médicas*, núm. 51, de setembre de 1833.

Ref.: CM.

- *Del buen gusto en medicina y de los medios de adquirirlo y perfeccionarlo. Discurso inaugural que en la apertura del Studio del Real Colegio de Medicina y Cirugía de Barcelona leyó el Dr. Don Félix Janer, catedrático de clínica médica que fue del mismo Real Colegio, el día 2 de octubre de 1833*. 1a edició. Barcelona: Joaquín Verdaguer, 34 p.

Ref.: BSF.

- “Oda al feliz restablecimiento de la salud de Su Majestad el Sr. D. Fernando VII”, a *Diario General de las Ciencias Médicas*, 1833, (44): p. 187-191.

Ref.: FU.

- “Jurisprudencia médica. Dictamen médico legal sobre la ilegitimidad de una niña nacida con todas las señales de perfecta madurez antes de los seis meses de matrimonio, dado en 1824”, a *Diario General de las Ciencias Médicas*, 1833, (45): p. 129-152; (46): p. 193-203.

Ref.: FU.

- *Memoria sobre la propiedad de la atmósfera de destruir todos los miasmas, gases y demás cuerpos extraños que se elevan o mezclan con ella*, llegida a la sessió del 18 de novembre de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona. Butlletí 1r, ep.t. 8, p. 18-23.

Ref.: RACAB.

- “Enorme elefantiasis de los árabes”, a *Diario General de las Ciencias Médicas*.

Ref.: DBMC.

- *Observación de una ciática nerviosa o neuralgia femoro-poplitea, curada por el método de Cotugno, con algunas reflexiones sobre la eficacia y uso de este método curativo*, memòria llegida a la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia.
Ref.: Noticias.
- *Discurso sobre la importancia y ventajas del nuevo Reglamento general para el régimen literario e interior de las Reales Academias de Medicina y Cirugía del reinote*. 1930.
Ref.: Noticias.

1834

- *Examen crítico de los escritos publicados hasta ahora sobre las aguas minerales de Cataluña*, memòria manuscrita llegida el 14 de desembre. 18 p.
Ref.: MMRAMC.
- *Instrucción clara y sencilla para todas las clases de pueblo sobre los medios más convenientes y seguros de preservarse del cólera-morbo asiático y curarse de sus primeros ataques*. Barcelona: Imprenta de Gorchs, 1834, 48 p.; 14 cm.
Ref.: CCUC.
- *Instrucción clara y sencilla para todas las clases de pueblo sobre los medios más convenientes y seguros de preservarse del cólera-morbo asiático y curarse de sus primeros ataques*. Segona edició augmentada. Barcelona: Imprenta de Gorchs, 1834, 51 p.; 15 cm.
Ref.: FU/CCUC.
- *Instrucción clara y sencilla para todas las clases de pueblo sobre los medios más convenientes y seguros de preservarse del cólera-morbo asiático y curarse de sus primeros ataques*. Segona edició augmentada. Barcelona: Imprenta de Gorchs, 1834; 40 p.; 15 cm., i reimprès a Vilafranca: a la de Vilalta, 1834.
Ref.: CCUC.

1835

- *Examen crítico de los escritos publicados hasta ahora sobre las aguas minerales de Cataluña (Continuación de la memoria anterior)*, memòria manuscrita llegida el 9 de desembre. 24 p.
Ref.: MMRAMC.
- *Preliminares clínicos, o Introducción a la práctica de la medicina*. Barcelona: Imprenta de F. Garriga.
Ref.: CCUC.
- *Afectos internos*. Barcelona, ca. Manuscrit 884 p. a doble cara, 3 h. índex; 20,5 cm.
Ref.: FU.
- “Nota bibliográfica sobre *acarus scabiei*”, a *Gaceta Médica de Madrid*, núm. 36, dissabte 7 de febrer de 1835, p. 312.
Ref.: GMM.
Es troba digitalitzat.
- “Literatura médica española: sobre Luis Mercado”, a *Gaceta Médica de Madrid*, núm. 18, dissabte 4 d'octubre de 1834, p. 139-140.
Ref.: GMM.
Es troba digitalitzat.

- “Literatura médica española: sobre las sangrías”, a *Gaceta Médica de Madrid*, núm. 47, dissabte 25 d’abril de 1835, p. 442-444.
Ref.: GMM.
Es troba digitalitzat.
- “Literatura médica española: sobre doña Oliva Sabuc de Nantes y Barrera”, a *Gaceta Médica de Madrid*, núm. 26, dissabte 29 de novembre de 1834, p. 207-208.
Ref.: GMM.
Es troba digitalitzat.
- “Enfermedad larga y mortal cuya causa no se manifestó por la abertura del cadáver”, a *Diario General de las Ciencias Médicas*.
Ref.: DBMC.

1836

- *Aguas minerales sobre San Vicente*, notícia comunicada a l’Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona.
- *Tratado del tifo, por Francisco Hildenbrand; traducido al castellano con notas por...* Hildenbrand, Franz Xaver von, 1789-1849. Barcelona: Imprenta de F. Garriga, 1836, IV, 90 p.; 19 cm.
Ref.: CCUC.
- “Memoria sobre los establecimientos de beneficencia de Barcelona y reformas de que son susceptibles”, a *El Vapor*, 4 de març de 1836.
Ref.: DBMC.

1837

- *Informe dado por la Real Academia de Medicina y Cirugía de Barcelona, manifestando la importancia salutífera y económica de las aguas minerales. Redactado a nombre de la comisión permanente de esta agua, e ilustrado con anotaciones del distinguido médico director de los baños de Trillo, D. Mariano José González Crespo*.
Ref.: HACFFMB, Noticia...

1838

- *Elogio histórico del Dr. Don Francisco Borrás, leído a la Academia de Medicina y Cirugía de Barcelona en la sesión pública del 2 de enero de 1838*. Barcelona: Imprenta de Manuel Texero, 16 p.; 16,5 cm.
Ref.: BSF.
- *Discurso sobre varias aplicaciones de los pozos artesianos a la agricultura e industria y a la conservación de la salud de los pueblos*, llegit a la sessió del 9 de maig de 1838 de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona. Butlletí 1a època, t. 8, p. 2-7.
Ref.: RACAB.
- *La Gaceta de Madrid*, 1838, sobre telègraf del Dr. Salvà.
- *Noticias escritas por el académico D. Félix Janer, y publicadas sobre la invención de los telégrafos eléctricos, debida al Dr. Francisco Salvà. Apéndice de las Memorias Escritas por el Dr. Salvà sobre telegrafía eléctrica, el 25 de agosto de 1838, dirigido a la Academia con fecha 30 de julio de 1837*.
Original digitalitzat.

- *Academia de Buenas Letras leyó el 13 de marzo discurso literario histórico acerca de la obra de D. Juan de Valverde titulado: historia de la composición del cuerpo humano, impreso en 1556.*

Ref.: *El Guardia Nacional*, 26 de març de 1838, p. 4.

Comentari del discurs.

1840

- *Reflexiones sobre el programa de vacuna que acaba de proponer la Academia de las Ciencias de París para el año 1842, memòria manuscrita llegida el 12 de març, 7 p.*

Ref.: MMRAMC.

- *Discurso pronunciado a los discípulos del Real Estudio Clínico de Barcelona por el Dr. Félix Janer su catedrático interino al concluir el trimestre de setiembre, octubre y noviembre de 1826, p. 113-150.*

Ref.: DGCM.

- *Memoria en que se manifiesta que el principio de la filosofía moderna no data desde Descartes, como pretenden muchos, especialmente entre los franceses, sino de un filósofo español muy anterior, de quien el mismo Descartes tomó varias cosas. Academia de Ciencias Naturales de Madrid durante las sesiones públicas de 1840.*

- “Discurso sobre varias aplicaciones de los pozos artesianos a la agricultura e industria y a la conservación de la salud de los pueblos. Leída por el socio Dr. Félix Janer en la sesión de 9 de mayo de 1838”, a *Boletín de la Academia de Ciencias Naturales y Artes de Barcelona*, 1841, (5), p. 2-8.

Ref.: RACNAB.

- *En la sesión literaria de la Academia de Buenas Letras del 28 de abril de 1840 leyó una noticia sobre un Parnaso catalán y castellano, manuscrit en 7 toms.*

Ref.: *El Guardia Nacional*, 11 de maig de 1840, p. 4.

1841

- *Idea de una bibliografía crítico-médica. Discurso inaugural que en la abertura de estudios del colegio Nacional de Medicina y Cirugía de Barcelona leyó el doctor Don Félix Janer Bertran Catedrático del mismo Colegio, en el 2 de octubre de 1841. Barcelona: Pablo Riera, 23 p.*

Ref.: BSF, (8), p. 18-25.

Ref.: FU.

- “Sobre la propiedad que posee la atmósfera de destruir todas las miasmas, gases y demás cuerpos extraños que se elevan o mezclan con ella”, a *Boletín Academia de Ciencias Naturales y Artes de Barcelona*, llegida pel soci Dr. Fèlix Janer a la sessió del 18 de novembre de 1835. Bol. 1a èp., t. 8, p. 18-23, 1841.

Ref.: RACNAB.

1844

- *Acta de la sesión literaria que celebró la Academia nacional de... los viajes médicos. Discurso leído en la Academia de Medicina y Cirugía de Barcelona en la sesión pública del 2 de enero. Memòria manuscrita 10 p. Imp. de A. Brusi. 59 p.*

Ref.: MMRAMC/CCUC.

Es troba digitalitzada.

- “Continua el folleto sobre la cuestión homeopática”, a *La Esperanza*, periódico monárquico, dissabte 24 de març de 1849, núm. 1.378, p. 1-3.

Ref.: EPM.

1845

- “Carta Asunto Dr. Núñez”, a *Gaceta Médica*, núm. 24, agost 1845, any I, p. 188.
- *Memoria sobre el eclecticismo filosófico y literario, leída en la Real Academia de Buenas Letras el 23 de diciembre de 1846. MS en el archivo de dicha corporación. Legajo 18, véase Roca Jornet Ensayo Crítico tomo II pág. 343.*

Ref.: RACAB/DBBEAC.

1846

- *Folleto sobre los Salvadores de Tarragona.*
- *La medicina alopática juzgada por los mismos médicos. 1844. ¿Traducción realizada por Félix Janer?*
- *Sobre el eclecticismo filosófico y literario. Memòria manuscrita a l'Acadèmia de Bones Lletres del 22 de desembre de 1846.*

Ref.: SDCEC/CCUC.

1847

- *Tratado elemental completo de moral médica, o Exposición de las obligaciones del médico y del cirujano, en que se establecen las reglas de su conducta...* Madrid: Librería de los Señores Viuda e Hijos de Calleja, 1847. IX, 325 p.; 19 cm.

Ref.: CCUC.

1848

- “Voto particular. Sobre la homeopatía”, article realitzat conjuntament amb Joaquín de Hysern a *Gaceta Médica*, núm. 138, 30 de setembre de 1848, any IV, p. 214-215; núm. 139, 10 de novembre de 1848; núm. 138, 30 octubre, p. 239-240; núm. 139, 10 de novembre de 1848, p. 246.
- *Instrucción clara y sencilla para todas las clases de pueblo sobre los medios mas convenientes y seguros de preservarse del cólera-morbo asiático y curarse de sus primeros ataques.* 4a ed. Madrid: Fuentenebro, 1848.
- “El eclecticismo filosófico, científico y literario. Memoria en que se manifiestan las ventajas y desventajas del eclecticismo, reduciéndolo a sus justo valor”, a *Boletín de Instrucción Pública*, números dels dies 8 i 15 de juny de 1848.
- “Vindicación de la filosofía española del siglo XVI contra algunas aserciones del célebre Cousin en su curso de la historia de la filosofía”, a *Memorias en la Real Academia de Historia de Madrid.*

Ref.: BSF.

- “Noticias y documentos relativos al célebre Arnaldo de Vilanova”, a *Memorias en la Real Academia de Historia de Madrid*.
Ref.: Noticias.
- “Sobre la antigüedad del mal venéreo en Europa”, a *Memorias en la Real Academia de Historia de Madrid*.
Ref.: Noticias.
- “Sobre algunas inexactitudes y equivocaciones de la historia del levantamiento, guerra y revolución de España por el conde de Toreno, relativas a Cataluña”, a *Memorias en la Real Academia de Historia de Madrid*.
Ref.: Noticias.

1849

- “Continua el folleto sobre la cuestión homeopática”, a *La Esperanza, periódico monárquico*, dissabte 24 de març de 1849, núm. 1.378, p. 1-3.
Ref.: EPM.
Document digitalitzat.
- *La apropiación de las dosis ponderables y grandes llamadas macizas, y de las dosis mínimas e imponderables llamadas infinitesimales de los medicamentos al tratamiento curativo homeopático, etc.*
Ref.: DBBEAC.

1850

- “Medios de prevenir las tempestades y librar las cosechas del granizo”, a *Boletín Oficial de Instrucción Pública*; *El Heraldo*, 29 de setembre de 1849; *La Semana*, 22 d’abril de 1850; *El Occidente*, 10 d’agost de 1855; *Las Novedades*, 25 d’agost de 1855.
Ref.: Noticias.
- “De las alteraciones de la atmósfera y medios de corregirlas”, a *La Semana*, 6 de maig, 3 de juny i 8 de juliol de 1850.
Ref.: Noticias.

1853

- *Preliminares clínicos*. Madrid: Garriga, X, 228 p.
Ref.: BSF.

1855

- *Del buen gusto en medicina y de los medios de adquirirlo y perfeccionarlo: discurso inaugural que en la apertura de estudios del Real Colegio de Medicina y Cirugía de Barcelona leyó ... el día 2 de octubre de 1833*. 2a edició. Madrid: Imprenta de los Sres. Matute y Compagni, calle de la Encomienda, núm. 22, 1855, 45 p., 20 cm.
Ref.: UCM.
Document digitalitzat.

1858

- *Discurso literario histórico acerca de la obra de D. Juan Valverde titulada “Historia de la composición del cuerpo humano” impresa en 1558. Leída en la Real Academia de Buenas Letras el 13 de marzo de 1858. M.S: en archi dicha corporación.*
Ref.: RACAB/DBBEAC.

1859

- Vers sobre la muntanya de Montserrat. N'hi ha una còpia a cura de Fèlix Janer (Barcelona, 20 d'abril de 1840) a l'arxiu de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona (RABLB), 4a separata, núm 11. Fou publicada a Madrid el 1859. Veg. Balsalobre i Gratacòs op. cit., p. 219-226.
Ref.: *El pensament i l'activitat literària del set-cents català. Vol. II: Manifestacions literàries en llengua catalana (1700-1823)*, de Mireia Campabadal i Bertran.

1861

- *Tratado general y particular de las calenturas: según los conocimientos prácticos, más útiles y seguros, comprobados por una experiencia de más de cincuenta años.* Madrid: Impresión de T. Fontanet, 1861. VIII, 691 p.; 21 cm.
Ref.: CCUC.

1868

- *Las enfermedades humanas.* Madrid: Fontanet, 127 p.
Ref.: BSF.

Relació de referències

CCUC: Catàleg Col·lectiu de les Universitats de Catalunya.

DBMC: *Diccionari biogràfic de metges catalans.*

DGCM: *Diario General de las Ciencias Médicas.*

Noticia: "Noticia de los escritos de D. Félix Janer que se hallan publicados hasta hoy", a *Del buen gusto de la medicina*, p. 35-45.

DBBEAC: *Diccionario biográfico y bibliográfico de escritores y artistas catalanes del siglo XIX*, Elias de Molins, p. 23-24.

RACNB: Reial Acadèmia de Ciències Naturals i Arts de Barcelona.

FU: Fundació Uriach.

MMRAMCB: *Memorias manuscritas de la Real Academia de Medicina y Cirugía de Barcelona.*

CM: Ciencias Médicas.

BSF: Biblioteca Savadera Fajardo.

GMM: *Gaceta Médica de Madrid.*

EPM: *La Esperanza, periódico monárquico.*

FXLLB: Fèlix Xavier Llorens Barba.

SDCEC: *Suplemento del Diccionario Crítico de los Escritores Catalanes* de Joan Corominas.

UCM: Universidad Complutense de Madrid.

RECORD D'INGRATITUD I DE COM ES FORMEN CERTES FAMÍLIES, I CARÀCTER QUE S'HERETA

RESUM

Edició d'un text inèdit d'Antoni Vidal i Verdaguer recuperat de l'arxiu de la família Rosell-Mir, que tot aprofitant l'anècdota de l'execució pública d'un malfactor aprofita per entrar a fons i deixar referència detallada de les trifulgues entre la família Vidal i la família Freixas, com a resultat d'esdeveniments econòmics sobre els quals incidí directament la Guerra del Francès. Amb una prosa marcadament assumible pel temps de la seva redacció, manté la característica finalitat didàctica i moralitzadora, amb episodis que ens són ara més coneguts en base a la recent edició d'un estudi sobre la família Vidal Verdaguer. Hem transcrit el text tot normalitzant-lo d'acord amb els criteris que són habituals en aquest tipus de documents, especialment pel que fa a grafies incorrectes, ús de majúscules i criteris de puntuació.⁽¹⁾

ABSTRACT

This is the appearance of an unpublished text by Antoni Vidal i Verdaguer that was retrieved from the Rosell-Mir family archive. The text takes advantage of an anecdote relating the public execution of a criminal to go into the details of the disputes between the Vidal and the Freixas families as a result of economic affairs directly related to the "Guerra del Francès" (The French-man war). The text offers a markedly assumable prose considering the times in which it was written; it keeps the typical moralizing and educational goal with some episodes that we can now grasp much better thanks to the recent publication of a survey on the Vidal Verdaguer family. We have transcribed the text while standardising the language according to common criteria used in this type of documents, especially regarding incorrect spellings, the use of capital letters and punctuation marks.⁽¹⁾

Era el dia 17 d'abril de 1817 i tocaven les 6 de la tarda, hora en què arribava a esta vila, tornant de sa forçada emigració a Barcelona, la família Vidal i Verdaguer composta de mos pares estimadíssims D. Gaetano i D. Paua i de mes germanes Maria-Antònia, Rosa, Galetana i Dolores, amb mi, nascut al mig de les quatre. Veniem en la galera de l'ordinari Manel Güell i Capdevila, dit Roses, i a gran distància ens sortiren a rebre los bons amics senyor Francisco Soler, apotecari, i Miquel Sivellà i Jover, espardenyer, amb sa muller Teresa Graells, que ens acompanyaren a la casa petita de D. Felip Güell i de Alemany, situada en lo carrer dels Ferrers, pròpia avui dia de la

senyora Josepa Huguet, viuda de Anton Olivella i Albornar, al costat de la gran que comprà lo metge D. Francesc Sala i Ferrer. Ells ens afavoriren de quants utensilis i demés que sol faltar quan un trasllada el domicili, i seguirem amb la bona amistat que sempre ens havem professat, amb lo primer des de la infància dels pares i algo parent, i amb lo segon com a company de negocis i ocupat en la provisió d'utensilis a l'Exèrcit antes i després de l'emigració.

No es passà molt temps i es digué que venia el botxí de Barcelona, Dieguet, per donar assots a un lladre anomenat Miquel, natural de Torrelles de Foix, a qui tothom coneixia en Vilafranca perquè, sent molt bon mosso i no dolent encara, havia perseguit per amors a D. Cayetana Mascaró, muller del doctor en medicina, el savi D. Mariano Castelltort, i per això, moguda nostra mare de curiositat i perquè ens servís d'exemple, volgué fer-nos sortir al balcó quan l'assotaven per més que la pobre Dolores, que sols tenia vuit anys, li pregava no l'obligués a veure-ho perquè es moriria.

Això, ocorregut quan jo no en tenia més que dotze, fa que molt impressionat em recorde de tot, lo mateix que si ara ho vegés.

Junt al botxí, l'estira cordetes anava tenint la corda amb la que el delinqüent estava lligat dalt d'un burro tordillo rebent los sis-cents assots a què fou condemnat de tants en tants a cada cantó dels carrers per on passava amb la comitiva. Esta es componia d'agutzils i mossos d'esquadra, sent un d'estos un tal Agustí Campllonch, fill d'una bona casa de prop Girona, que després es casà amb Francisca Rius, filla d'un pobre cafeter d'esta.

No per això diré que fossin mala gent, però sí molt baixa, puix tenia un germà (el gran o l'hereu que diuen a Catalunya) que era un gran tambor en l'exèrcit i Milícia, i per anyadidura baratero: en fi, lo més acabat tahir i cul de taverna com se sol dir. La mare era una bona dona, ordinària, de geni imperatiu, pel qual motiu la coneixien els concurrents al cafè per lo nom de "Governador", a pesar de ser casada en segones núpcies amb lo Sr. Miquel Juvany, dit Gardela, i de tenir un fill, Ramon Rius, que fou sabater i avui casat amb Antònia Uregia, marmanera.

Retirat Agustí Campllonch del servei de les esquadres, plantà una botiga d'adroguer en la casa de D. Pere Batlle, en la plaça Major o de la Constitució, i allí, afavorit per lo despatx que tenia i per lo joc a què era summament aficionat, replegà algun capital, amb que pujà la família essent ja viudo de sa muller Francisqueta (que havia sigut dida del meu fiol de confirmació, D. Francisco Cuscó i Pons, metge en el veí poble de la Granada) i de qui tingué un noi dit Bonifaci i una noia que es diu Antònia que portava i despatxava a la botiga, mentre que el noi estudiava per advocat.

A més, havent l'Agustí Campllonch heretat de sa família, al poc temps, tancà la botiga; i casà l'Antonieta amb el fideuer de fora, que així era conegut Pau Martorell i Rovira, per ser aquest son ofici, a part del negoci que tenia en fusta i lo comerç d'aiguardent amb la casa de Font, dit Pineu, de Vilanova.

La família de Martorell era d'honrats menestrals que, encara que fideuers, tenien propietats i un oncle doctor en teologia a qui he conegut molt, anomenat doctor Pau Martorell, beneficiat de la comunitat de preveres de esta vila i una parentela molt lluïda, tots menestrals.

Afortunat Martorell en lo comerç d'aiguardents, deixà el negoci de fusta i l'ofici de fideuer. Tingué amb sa muller Antonieta Campllonch dos filles, Eulàlia i Ramona, i un fill, Joaquim, als quals donà una bona educació; bé que mai deixà el trajo de menestral, a excepció del noi, que tingué que fer-ho des del moment que es dedicà a l'estudi de ciències exactes, en les que arribà a prendre lo grau de doctor; satisfacció de què no pogué gosar son pare per haver mort jove i cursant encara. L'apadrinà en l'acte del Doctorat mon fill D. Gaietà Vidal i Valenciano, llicenciat en Dret i doctor en Literatura.

Com hem dit, el fill de l'Agustí Campllonch, Bonifaci, arribà a ser advocat, i sent molt jove era liberal molt exaltat, tant que en agost de 1837, havent succeït que a Valls mataren els facciosos a uns quants milicianos que tornaven de prestar el servei de descoberta a la matinada, sortint de repent del Lladó o Convent dels Caputxins, que estava sens frares i tancat, donant-los horrorosa mort, exaltats els ànims al arribar la notícia de tan terrible desgràcia, ell, dit Bonifaci, acompanyat de son amic D. Anton Fontanals i Miret, i de varis individus de la companyia de caçadors de batalló d'Infanteria 14 lleuger, que era el d'esta vila, pegà foc al convent, de quals resultats es tirà a terra, així com l'adoberia d'en Janer, l'hort del Posas i tots los edificis que hi havia fora de les muralles i fosos.

Després fou promotor fiscal de Balaguer, havent casat amb Francesca Parés i Miró, filla del Sr. Josep Antoni Parés i Muxí, procurador que fou de esta cúria, fill del sastre Muxí, casat amb D. Maria Miró i Deop, filla del doctor en Drets D. Vicens Miró, advocat de fama en esta població, i de la senyora Paula Deop, filla d'un cirurgià que hi hagué en la mateixa.

Gran era l'amistat que es professava la família del Dr. Vicens Miró amb mos pares i ni un dia faltaven a la tertúlia de casa. Dedicat completament al despatx de sa professió, descuidava el cuidado de l'educació de sa família, consistint en dues noies anomenades Pauleta la major, i la dita Marieta, i un noi que es digué Patrici per haver nascut en lo dia que la Església celebra est sant, i havent promès son pare que si tenia un noi l'imposaria el sant del dia. No li agradava molt lo de Patrici, tant que al mirar el calendari digué naturalment: "maleït sia, quin nom!". Mes això sens malícia, sinó per expressar son desig de que hauria volgut fos més bonic; amb tot la gent del poble baix atribuïa a la maledicció la desgràcia que tingué son fill.

Gran fou, immens, puix traviés com era el Patrici fins a l'extrem de ser temut en totes les cases que freqüentava amb sa família, tingué la desgràcia que se li morís lo pare, quedant al cuidado d'un oncle seu, lo Rnd. P. Miró, que era el P. Procurador del Reial Monestir de Montserrat en Barcelona (frente a l'Aduana), home molt considerat per son talent i, d'altre, oncle germà de monjo que es deia D. Josep Miró i de Vitali, procurador de número i del col·legi del tribunal de esta vila, més conegut per pare Miró, los quals, no podent contenir lo geni viu i traviés del seu nebot Patrici, ni molt menos sa desgraciada mare, de disgust en disgust, i després d'haver fet, essent encara noi, lo primer robo de consideració en la casa de sos pares (que és avui en dia de mon fill Eduard) consistent en l'anell de bodes de ma mare, de crescut valor i que es pogué recobrar, arribaren a l'extrem de veure-lo entregat a la vida airada, servint als reis estrangers quan fugia de la persecució de la justícia; i per fi sotmès una i diferents vegades a ella, tingué de sofrir tot lo rigor de la llei, a pesar dels molts empenyos que li proporcionava son bon naixement i relació de família; de manera que al veure's en la R. Sala del Crimen, de la R. Audiència de Catalunya, en Barcelona, lo procés que se li formà com a capità de lladres facinerosos tenint per tinent un tal

Nas, assistint al Tribunal sentenciador un cèlebre Magistrat que li era cosí o parent, segons així tinc pressentit, al veure que se l'anava a condemnar a mort infamatòria; Oh! Força de l'honorat!; Bull de sang! Arrancant un parell de pistoles digué que la una es dispararia sobre el cap del primer jutge que firmés i l'altre sobre el seu cap, que se l'embarqués i fes perdre, però que no se'l matés per mà del botxí, perquè no podria sofrir tan gran deshonra.

Penetrat el tribunal del dolor d'aquell bon Magistrat, procurà calmar sa pena i deixant lo fallo per altre dia, es pronuncià en sa absència, condemnant al Patrici a mort en garrot, anant a suplici (com a noble, puix era fill d'un advocat) muntat en una mula, i al Nas i altre lladre a la forca, que era suplici vil, i després a tallar-los la mà, per posar-les en punts on s'havia distingit per grans maldats. Més no fou encara això el pitjor: no fou suficient la pèrdua del cos, sinó també la de l'ànima, puix contaminat el Patrici de màximes herètiques i protestants servint a diferents nacions, no es volgué reconciliar amb l'Església per rebre els Sants Sagraments de confessió i combrigar estant en capella per anar a morir. En va hi anaren a pregar-lo vàries persones distingides, molts prelats, entre ells el senyor Parrella, abat de St. Pau, i el mateix senyor bisbe, D. Pau Sicart, puix si bé els rebia amb gran afabilitat i cortesia, es negava a ses persuasions dient-los que per sa tranquil·litat li bastava la imatge de Crist crucificat que tenia en la mà i un llibre de devocions que llegia amb freqüència, despedint-se de tots donant-los gràcies per l'interès que per ell prenien. Res hi valgué per convèncer-lo, tot fou inútil.

Arribada l'hora fatal, fins sos companys de desgràcia li demanaren que per Déu es confesés, que si ho feia es deixarien tallar la mà de viu en viu en lloc de després de morts, i li pregaven amb abundants llàgrimes aquells que tan empedernits havien tingut sos cors; més ell, inflexible, es reia de ses debilitats i tonteries, com així les qualificava, i pertinaç fins a l'extrem, vestit amb sa túnica pujà amb esperit en la mula i cloent la trista processó no es veia en tot lo curs més que una muralla de gent cridant: "Patrici: confessa't, fes-ho per Déu!" i ell, desentenent-se de tot, al passar pel carrer de la Boira (puix que la presó era a la plaça del Rei) i veient en sa botiga de barreter o sombrerer a N. Bober, que era d'esta vila, el saludà dient-li: "Adéu, Bober, memòries als vilafranquins". Aquell home s'averkonyí, es quedà mort i ficant-se dintre arrencà un gran plor al veure sa impertinència i li causà un gros trasbals.

Per últim, arribat a l'explanada, vegé amb sang fred com penjaren a sos companys, com altres els passaren per sota la forca, per luego encadenar-los i anar a presidi, i baixant de la mula i pujant al tablado del garrot entre els crits incessants de "Confessa't, Patrici, confessa't per Déu!", amb gran serenitat s'assentà en lo terrible banc de l'expiació i provant-li el Dieguet (així anomenaven al botxí) lo corbatí de ferro amb què l'havia de matar, sens dubte per donar més temps i lloc per l'arrepentiment, Patrici li digué: "és alt, posa-hi lo capot", i després d'alçar-se perquè així ho fes, tornà a sentar-se sobre d'ell i estant ja a la mida li digué el botxí: "encara hi ets a temps", a lo que Patrici li respongué arrogantment: "compleix ton ofici i calla!". Esta fou l'última paraula que digué aquell infeliç desgraciat, puix donant volta al fatal instrument quedà agarrotat. En aquell instant un terrible crit d'horror es despreguè de la boca de tots los circumdants, que per cert eren infinits rodejant el patíbul per pregar-li per sa salvació, i d'este mode terminà la vida aquell compatrici entre quatre i cinc de la tarda del dia 26 de gener de 1820, festivitat de santa Paula, mentre la bona mare, ignorant de tot, la celebrava en esta vila.

Retirada aquella immensa multitud amb gran tristor al considerar la vida i mort de l'impenitent, s'apoderà la Congregació de la Sang de N.S. Jesucrist, que assisteix a les execucions baix lo nom dels Desemparats, establerta en la Parroquial Església del Pi, dels cadàvers dels penjats, i deixà el de l'agarrotat fins a la nit en què en un carro se l'emportaren los presidiaris per soterrar-lo, segons veu pública, en l'arena prop lo Canyet, lloc destinat per les bèsties mortes, convertit avui part en l'actual cementiri i part en Poble Nou, per haver mort indignament i no merèixer son cos sepultura sagrada.

Llarg temps quedà gravada en els cors dels vilafranquins aquella exemplar tragèdia, compadeixent a sa pobre mare i germana i amb tanta prudència es portaren que la primera pogué acabar sa llarga existència en la convicció que el Patrici era a l'estranger, puix era nom que no es pronunciava i que, per consegüent, no s'anomenava parlant amb la família. Sa germana Pauleta casà amb D. Carles Salvador, secretari del governador militar i polític del corregiment del Penedès, i son fill és l'actual relator de l'Audiència D. Carles Salvador i Miró, home probo i intel·ligent en sa carrera.

Abans de tot i de poder continuar mon propòsit en esta tarea, considero deber meu fer constar que el desdixat Patrici era jove, d'arrogant figura, bellíssim model, amena conversació, capaç d'enganyar al més expert, i que li dec, tal vegada, els millors consells que he rebut en ma vida, perquè quan per encàrrec de ma senyora i bona mare li anava a portar notícies, a la presó, de l'estat de la seva causa, ell em donava rosquilles i altres dolços i llepoleries i em deia que fos bon minyó, que cregués al pare i a la mare, que ell per això es trobava tancat, i que no els fes enfadar. Així m'ho deia els anys 1815 i 1816, i després de lliberat unes vegades i de fugir altres del càstig que l'esperava, per sos passos comptats caminà al suplici al cap de cinc anys sens saber valer-se dels avisos que em donava, ni dels que rebia de ma mare, de son defensor Dr. Baldrich i fins de sa estimada, l'Angeleta.

* * *

Després de tan llarga digressió tornem la vista al principi per venir a parar al record d'ingratitud. Allí es fa menció d'haver sofert una família una forçada emigració, com en efecte ho sigui durant la Guerra de la Independència en la ciutat de Barcelona des d'últims de l'any 1808, a principis o millor mediats de 1814 en què els francesos tingueren que evacuar l'Espanya. Allà passaren mos bons pares amb tota la família tota sort de privacions: sens quasi recursos, per haver tingut que abandonar sos béns que ens segrestaren los espanyols, com afrancesat, sens ser-ho; i oprimat i vexat pels francesos com a brigat⁽²⁾ per ser addicte a sa idolatrada pàtria; de manera que ho passava molt estretament, en particular quan anglesos i espanyols units bloquejaren aquella capital impedit l'entrada de viurers i tota altra classe de socors. Aleshores es veien les majors misèries; per tots paratges es presenciaven escenes les més tristes i doloroses: aquí un que queia desvalgut, allà una mare a qui se li moria un fill de ses entranyes sens poder-lo auxiliar i per los passeigs, carrers i muralles no se sentia altre plany que el traspassador crit de "tinc gana!", "tinc fam!", "em moro!"... Això no es pot descriure.

Al mig de tantes penes comparegué fugitiu i desvalgut lo doctor Mariano Castelltort, pare del l'actual Dr. D. Joan, parent de casa Verdaguier i íntim amic de mes pares, que perseguit pels espanyols i desolat, sens emparo, venia a refugiar-se en nostra casa. No hi havia d'haver res en

ella per no obrir-li els braços, per emparar-lo en sa desgràcia; i allí es quedà a mitigar les penes, fins i tant que pogué marxar amb alguna seguretat personal per arreglar a força de diners amb los tribunals Espanyols la causa que se li formà d'infidència,⁽³⁾ costant-li moltes lliures per evitar una injusta sentència de força; que tan fàcilment s'aplicava en aquells infortunats temps. Però Castelltort fou sempre un bon amic i sempre es recordà dels favors que antes li havia dispensat la família Vidal al mig de ses desgràcies, i fou íntim de casa fins que morí en la sua pròpia en esta vila en braços de ma estimada mare a ...⁽⁴⁾

No així D. Joaquina Freixas i Mascaró, muller del D. Lluís Freixas i Blanch, advocat que fou d'aquesta vila, ni molt menos son fill Lluís Freixas i Mascaró, perquè havent aquest vingut amb son pare a refugiar-se a Barcelona fugint del furor del poble que el tenia per infident⁽⁵⁾ a la pàtria, els admeteren mos pares en sa casa i companyia sens que els exigissin retribució alguna, puix que venint fugitius pocs diners portaven, bé que mon pare recordà a D. Lluís les crítiques circumstàncies en què es trobava i que, prevenint tota eventualitat, desitjava que tan luego com aquelles millorassen es recordés que l'assistia en ocasió que tot ho necessitava per a sa numerosa família, composta de sa muller, cinc fills, sa cunyada Úrsula Verdaguer i dos criades (una de les quals, la cambrera, era la Paula Malla, que casaren amb lo fabricant Sr. Segimon Mir, mare de la muller de D. Joan Olivella i Batlle de mal record per a mon fill Eduard i mon cosí Carles Saquetti, als qui estafà 216 duros al primer i 211 al segon, de vi que vengué d'un i altre, o sia de ma germana Dolores, que feu hereu a dit mon fill, fugint des de luego a Rio Janeyro, Capital del Regne o Imperi del Brasil, on actualment es troba amb sa família) i demostrant-se en gran manera agraït al bon acolliment que trobava, li prometé no sols pagar-li, dic mal, recompensar-li el gasto que li causava amb son fill Lluïset, sí que retornant-li el vale real de 300 pesos amb sos interessos que li havia deixat, tan luego com pogués tornar a Vilafranca o li permetessin les aflictives circumstàncies que passaven.

Allí estigueren dits pare i fill Freixas jo no sé quan temps; però no seria tan poc, puix em recordo que amb aquest anàvem a estudi en casa de un tal monsieur Salette, que el tenia en lo segon pis de casa Cornet, avui Inglada, cantonada als carrers del Pi i dels Boters, on jo aprenia a llegir i ell gramàtica francesa perquè era ja gran, de manera que em dava la mà i no ens acompanyava cap mestre; i que fent-se llarga sa estada en casa i apremiant la falta de recursos, la pobre de la mia mare instava el pare fent-li present nostra precària situació, que la caritat ben ordenada comença per si mateix i que per lo tant digué al Dr. Freixas que se n'anesse amb lo seu fill de nostra casa perquè no podíem socorre'ls més temps. Trista era la comissió, en extrem tendre el cor del meu pare per desempenyar-la; amb tot, com que la necessitat no té llei, l'indicà la urgència que ens apremiava, i el Dr. Freixas, fent-se càrrec d'ella i repetint ses promeses de recompensar-li els favors, li digué que es feia càrrec de la raó, però que es penetrés que ell a ningú coneixia en Barcelona, que si aleshores se'n tornava a Vilafranca perillava sa existència i que per Déu li demanava prengué un poc de paciència i que li assegurava aprofitaria la primera ocasió que se li presentés per tornar-se'n, encara que fos amb perill.

No desitjaven tampoc mos pares sacudir-se a tanta costa d'aquell gravamen, i després d'algunes setmanes, complint D. Lluís la oferta d'entornar-se'n i renovant novament ses promeses de remunera'ls l'acollida que havia trobat en casa Vidal i tornar lo que ens devia, marxà del mode que pogué amb son fill Lluïset a sa ordinària habitació en esta vila en la que visqué amb gran i continuat sobresalt per les amenaces dels que el tenien per afrancesat o caragirat, com els deien

en aquell temps als que eren, o es creien que eren, addictes als maleïts francesos. Mes ai!, que no en va presagiava la desgràcia.

Poc temps passà i corregué la veu de què la divisió espanyola manada per lo general Caro havia entrat a Vilafranca atacant set o vuit-cents homes que hi havia acuartelats pertanyents a sa guarnició, i estaven en ella amb lo major sosego, quan de repent es veieren circumval·lats de tropes espanyoles. De prompte es pensaren que els primers tiros provindrien dels sometents que tots els dies els venien a entretenir per fer-ne caure algun de tant en tant; però gran fou sa sorpresa quan vegeren que de tots punts voltant la població n'acudien tants que tractaren de fer-se forts i resistir-se dins lo cuartel. D'ella participà lo Dr. Freixas, puix temerós que algú li volgués mal delatant-lo al general espanyol per afrancesat si arribaven a entrar, i segur que en est cas tindria una gran desgràcia, i més encara que resistint-se la guarnició francesa se salvaria perquè vindrien forces invasores a salvar-la, obligant a la fuga a la divisió del general Caro, cometé la impremeditació de refugiar-se al cuartel amb los enemics d'Espanya i seguir la seva sort.

Mes, ai desgraciat!, així sí que es declarà per una opinió que encara es dubtava si la tenia i s'obligava a fugir amb ells si podien tenir la sort de salvar-se, perquè el poble, havent-lo conegut infident per est sol fet s'havia encarnissat en sa persona per satisfer la justa ràbia que es tenia contra els inicuos usurpadors. Allí tancat amb ells, estos resistiren el possible esperant vingués reforç, però fos pel que fos no es vegé amb la promptitud necessària i apurats resolgueren rendir-se i quedar presoners. Bé podem comprendre el cop que rebria el seu cor al conèixer semblant determini, i així, no considerant-se prou resignat a sofrir les ires del poble si no les contenia el general espanyol, es preocupà fins a l'extrem d'assentar-se sobre un barril de pólvora i demanant a un soldat que hi prengués foc, aquell bàrbar així ho feu amb tan poca consideració que ell també morí en la voladura, prop l'escala o en la mateixa escala del cuartel, abans d'entregar-se i com quedés lo Dr. Freixas batallant amb les angúnies de la mort, un oficial el rematà per compassió amb un tiro. Així ho he oït a persona fidedigna de esta vila que es trobava en ella en aquella ocasió.⁽⁶⁾

Tal fou la fi d'aquell desgraciat, víctima del seu amor propi, mal fundat en un cor cristià. Son cadàver fou sepultat en l'altar que la casa de Freixas tenia en l'àngul a mà dreta del primer claustre, o de columnes, de Sant Francesc, segons m'ho digueren quan allí estudiava filosofia amb lo savi lector P. Ramon de Barberà en l'any 1819, i de tan desesperada resolució prové que em recorde tots los dies de la ingratitud de sa vídua D. Joaquina i de son hereu, i particularment de D. Lluís Freixas i Mascaró.

Era d'esperar que, mort son pare, tractarien ella de pagar el deute del vale, de qual valor se n'havia en part aprofitat per fer obres en sa casa en l'any que se li deixà, i el fill del que gastaren en Barcelona en casa de mos pares; però havent transcorregut quatre anys des de què es restituí la família Vidal a esta, sens que els mare i fill Freixas res li diguessin ni sols es tractassen, l'emprenqué mon pare a est recordant-li ses obligacions, a lo que contestà que "ja hi pensaria i ho diria a sa mare", però passà temps i més temps i res contestava i fent com si res li hagués dit.

Arribà el cas que en juliol de 1820 casà una germana Gaetana amb D. Enric Climent i Casadevall, de Castelló d'Empúries, i volent el pare donar el dot vengué una de les cases que tenia davant l'abeurador de la Rambla (que és la que posseeix lo cisteller Bonifaci Queralto i Artís) perquè, a més de necessitar els diners, es persuadí que unida a l'altra o pellissa que hi havia al

costat, podria fer-ne una de bona i còmoda per a ell, i molt més lo decidí a la venda la fundada esperança de posseir la que actualment posseïm en l'Arrabal de Nostra Senyora, n. 10, si es podia convenir amb D. Antònia Ferrer i Gassol, viuda del doctor en drets D. Francisco Ferrer i Coll i els curadors del dement Gabriel Poch i de la menor Caterina Guasch i Poch,⁽⁷⁾ lo que arribant a notícia dels Freixas i despertant-los lo desig de posseir-la ells per ajuntar-la a la que habiten i fer-ne una molt més gran, com un palau, intrigaren de tal mode que el meu pare es vegé obligat a donar-ne més i costejar el plet que mogueren als dits curadors.

Per contrariar mon pare els intents dels Freixas, i coneixent que de la sola casa que habitava la senyora vídua Ferrer res ne faria sens obtenir la de la cantonada i les dos petites de sota al costat de la d'aquells, tractà amb son duenyo Gabriel Poch, arrier, que des del moment les hi vengué firmant l'acte en poder del notari D. Mariano Abella i Nogués, a 4 de febrer de 1822,⁽⁸⁾ per qual notícia, alterada D. Joaquina, cridà de balcó a carrer lo venedor Poch dient-li: “Viló:⁽⁹⁾ ja sé que t'has venut les cases al Busquets, però si no tens altres diners que els que et doni per comprar candela te n'aniràs al llit a les fosques”, emperò com ja tenia els diners i sabia que l'enemistat de dits Freixas provenia de quan els demanava el pare son crèdit i els privava de comprar les cases que volien, amb tota la sorna pròpia d'un calesor,⁽¹⁰⁾ veient-la tan gravada com era la que el cridava, li respongué: “Ai!, cara de tovalló!; què dius!, què dius!, mira com sonen, ho sents?; de tu sí que no hauria cobrat que no pagues al Vidal”.

Aquesta escena, que es féu pública puix passà al mig del dia, despertà la major antipatia entre les dos famílies, i fent tot quant podien pensar per contrariar els intents del pare perquè no pogués obtenir la casa de la dita Sra. Ferrer, es vegé obligat a fer-li alguna concessió pecuniària i d'habitació parcial a fi d'obtenir la escriptura de conveni que es firmà en poder del mateix notari al cap de nou dies del altre, es dir, a 13 febrer de dit 1822,⁽¹¹⁾ lo que els acabà d'enconar d'un mode irreconciliable amb ma família.

Des del mateix instant, el meu pare els hauria citat pel pago de son crèdit, mes com la guerra contra els servils reialistes augmentava i, per altra part, jo no era encara advocat, resolguérem veure com terminava la primera i esperar a que obtingués el grau per evitar gastos i no molestar a ningú; i així fou que finida la guerra civil i entrant cent mil francesos per treure la Constitució, vençut el partit liberal, passant els majors apuros per haver pertenescut a est sent miliciano, poguí acabar ma carrera en 1826; amb tot, com aleshores s'exigia tenir la edat de 25 anys i estos no els complia fins el 14 de gener de 1830, resolguí practicar-me en el despatx del distingit advocat D. Pau Sastre, que morí en esta vila, i entaular demanda en força del vale o paper privat escrit tot de pròpia mà del difunt Freixas, excepte la paraula gener i número del vale reial, deixat que foren escrits per mon pare i que diu així: “He rebut de Gaetano Vidal un Vale Real de 300 pes. creació de gener de n. 107.858 que li retornaré junt amb sos premis per tot lo juliol propvinent. Vilafranca 31 de maig de 1801. Lluís Freixas”, verificant-ho des de luego perquè no poguessen los deutors oposar la prescripció dels trenta anys, esperant jo els 25 de ma edat per firmar els escrits a principis de 1830; bé que tampoc els hauria valgut, deduint-ne els set de la guerra de la Independència i els d'epidèmia.

Servint-me, doncs, de la firma del Dr. Sastre i concertat mon pare amb Anton Rius i Coll, forner de Sant Joan, frente a la casa Freixas per demanar-los al mateix temps 543 u. 1.389 d. que li devia del passament de comptes de pa i segó que son pare, Josep Rius, els havia entregat a fiar

fins el dia 15 d'octubre de dit any, que li firmà el Dr. Freixas amb promesa de pagar-les-hi sempre que Freixas volgués, amb resarciment de danys i costes, presentí el pediment el 23 de febrer de 1827 per davant lo notari Josep Anton Sala y Macià, essent alcalde major D. Pallari Duran i Julià i reproduïda la demanda en 21 de juliol següent, presentí capítols per provar-li l'autenticitat dels recibos produïts; que els interessos del vale reial deixat al 4 per cent que llavors guanyaven, ascendien en 26 anys a 439 sous i 194 diners; que quant lo Dr. Lluís Freixas i Blanch casà en primeres núpcies amb D. Josefa Gatell i Figuerola, sos pares, D. Josep Freixas i Font i D. Teresa Freixas i Blanch,⁽¹²⁾ reservant-se esta l'usdefruit, li feren donació de sos béns, segons apart dels capítols matrimonials que autoritzà el notari de la Torredembarra, Geroni Cabanyas, a 5 de maig de 1783: que els expressats béns donats consistien en la casa del carrer de la Palma, una peça de terra dita de Sant Julià, altra les Figueretes, altra el Noguer Mollà, altra el Noguer Pla i altra l'Oliverar, quals finques usufructuava D. Teresa Freixas i Blanch, mare del deutor en 10 de juliol de 1809 i en la fetxa del pendiment sa segona muller i son fill i hereu, D. Joaquima i D. Lluís Freixas i Mascaró.

Estos, per medi de son procurador D. Francisco Morgades, comparegueren en causa el dia 9 d'agost i demanaren que ans de tot produís dits capítols i averiguat son paradero, que era en casa el notari Barad de la Torredembarra, que en volia 40 duros de treure'n la còpia, ho manifestí al company Rius, més com li venia costa amunt fer aquell gasto a pesar de que jo li deia que prou feia jo en treballar de franc, digué que com la prova seria encara més costosa i ell sabia que altres acreedors de Freixas volien tirar-se-li sobre, els veuria per formar un cos i costaria menos.

No em paregué mal la idea i així fou que fent part amb Vidal i Rius, lo moliner que fou primer de Mascaró i després dels Monjos, Pere Botifoll, per reclamar-los i cobrar d'una part 30 sous que son pare, Joan Botifoll, pagà per dits cònjuges Freixas i Mascaró en 17 de juny de 1800 al reverend Pere Joan Vidal per la pensió de censal que feien a la reverenda comunitat de preveres de esta vila, i de altra part 150 sous que el mateix Joan deixà al Dr. Freixas en 16 de juliol de 1807, los tres dits acreedors atorgaren poders al procurador Josep Miró que autoritzà el notari D. Josep Anton de Lomanya a 28 de juliol de 1827,⁽¹³⁾ compareixent en autos en 10 d'agost següent, i des de luego resolguí promoure un concurs d'acreedors per ocurrència, tota vegada que ens havíem reunit tres, número suficient a l'efecte, marcat per la llei.

Desgraciadament en aquella ocasió, marxant los francesos de Barcelona que vingueren a treure la Constitució en 1823, es promogué la primera carlinada per fer caure a Fernando del trono, i encruelida com tota guerra civil, convingueren no activar lo plet fins a veure en què parava, tant més quan persones amigues de pau entre famílies, tractaven de compondre-ho, i no urgia, puix que no era de témer que es pogués oposar la prescripció en contra de crèdits reclamats abans dels 30 anys en què es contragueren a favor dels colitigants; i si bé no dirà molt, amb tot lo desig de no gastar, i menos de renyir més de lo que ja ho estaven, féu que es descansés mentre persona hi hagués que procurés transigir les pretensions.

Inútil és dir que D. Jordi i D. Ramon Miret, cunyats de D. Lluís Freixas i Mascaró, s'interessaren moltíssim que es fes un arreglo amistós, puix, pretextant una vegada en que sa mare D. Joaquima no hi consentia, altra que res tenia de son pare i altres en fi amb vanes excuses, lo cert és que no donaren resultat les intermediacions de sos parents i amics, arribant fins a tant sa terquedat que, havent-se ofert per conciliador son íntim de nostra casa, D. Joan Vallès de la Masana, després d'haver-li ofert que s'hi pensaria, tingué el valor, per no dir una altra cosa, de contestar,

al cap de molt temps, “que s’havia posat a la rifa o loteria, i que si treia ens donaria alguna cosa”. És a dir que a la ingratitud anyadí el desvergonyiment.

Res podia ja esperar-se de qui semblant comportament tenia, i ja amb esperances, ja amb consideració a les tristes circumstàncies per què passava la nació arribàrem al fatal any 1835 en què, fastidiats els companys Rius i Botifoll, manifestaren que no volien seguir lo plet, i en tant era així que retiraren sos vales de crèdit, conforme resulta de la diligència del notari D. Josep Anton Macià de 5 de novembre de dit any, després de la comparecència en causa de ma Sra. Mare D. Paula en 14 del anterior octubre, quedant des d’aleshores sols per pleitejar, que és lo que volia la part contrària a fi d’impossibilitar més nostre dret.

Per això féu D. Lluís tot esforç, pués ja lliure per haver mort sa mare, poguí averiguar que Rius i Coll havien desistit no per evitar-se gastos i mals de cap, sinó perquè fugint del plet es compongueren amb ell del millor mode que pogueren, encara que, sospitant-ho jo, sempre m’ho negaren, puix que així ho havien convingut amb lo deutor a fi de treure’n el millor partit possible, però sí em digueren que res volien pagar a cal Vidal, perquè l’havien privat de poder comprar la casa que tant feia per a ells. D’allí provingué tota sa malícia contra nostra família tirant a l’oblit los molts i grans favors que d’ella té rebuts.

Seguia la guerra civil, que no terminà fins a primers de juliol de 1840; a ella se succeïren no pocs i molt freqüents disturbis polítics, i com així arribéssim a l’any 1848 i des del començament del plet havien ja passat més de 20 anys, amb lo pensament de continuar-lo ans no prescrigués mon dret passant-ne 30, i recordant-me que en lo libelo o pediment introductorí havia demanat el cobro de l’import del vale amb sos interessos, que estos en l’escrit de capítols o articulata los fixí al 4 per cent, perquè així és pagaven quan mon pare deixà el vale reial de 300 pesos i que amb tot, posteriorment, havia declarat la Reial Audiència “que sols podien comptar-se per lo que l’Estat havia satisfet als tenidors d’aquella classe de paper” en la causa seguida entre el Sr. Josep Lleó de Vilanoveta i D. Francisco Ferrer i Sidos, notari de Sitges, acudí al Col·legi de Corredors de Barcelona perquè em lliurés nota del que hauria guanyat lo meu vale deixat a Freixas, a fi de reclamar lo just en la prossecució del plet, esmenant l’article que em creia era del 4 per cent.

Esta nota que es troba original dins dels autos també originals, patentitza que des de 1810 que es féu el préstamo del vale, fins a 1848 havia guanyat 1.699 rals i 27 cèntims, per manera que amb los 4.480 rals i 27 cèntims de l’import del val són 6.179 rals i 27 cèntims els que li podia reclamar en aquell any; amb tota la dificultat de provar la pertinença dels béns ja venuts excepte la casa de Freixas, els disgustos de família tan veïna, l’esperança de composició que mai abandona a l’home i el veure que faltaven encara anys que podia seguir el plet, majorment si mon fill Gaietà corria amb bon acord amb Ramon Freixas i Miret, fill del deutor, feren que m’abstingués llavors de remoure ma instància, esperant millors dies.

Mes tot ho vegí frustrat, i això quan quasi havia passat el temps hàbil per la reclamació; puix essent advocats los dits fills, el de Freixas es mostrà molt altiu i enconat contra el meu, sens dubte per enveja i perquè li feia ombra i, a més a més, orgullós des que casà amb la filla gran del fideuer de fora, Eulàlia Martorell i Rovira, no per sa hermosura, sí que pel bon dot que tenia, deixant son trajo de menestrals, i formaren una parella que portà en sa presència pintada l’altive-sa. Ella ni saluda, com se sol dir, les Creus; ell vos farà la gara gara; però com més vos demostra

amistat menys teniu de fiar-se'n perquè maquina la traïció. En fi: el Ramonet és digne fill de son pare. Est, estafant-me a mi i als altres, es mantingué, fins que aquell, casant-se amb la menestrala rica, amb lo major descaro es burla de tot, per fer son negoci. Déu els doni el que més els convinga i un bon remordiment per ses ingratituds i estafa que em fan.

Ho escric així perquè, recollits els autos originals, els col·loco entre els papers de ma casa per poder acreditar-ho sempre que convinga, sentint vivament ma consideració que ens han perjudicat en el cobro d'aquestes justes i no despreciables quantitats, sens per això haver obtingut més que una aparent amistat entre veïns, que gaudirien en la ruïna de la família Vidal. Mes no: no tindran aquest goig, ajudant Déu, si, com espero, escolta les mies súpliques dirigides a sa felicitat, únic afany a què es dirigeixen totes mes aspiracions.

NOTES

- (1) Totes les notes són del transcriptor [J.S.i B.]. Pel que fa a les característiques generals de l'edició i el seu autor podeu veure VIDAL I VERDAGUER, Antoni (1805-1889), "La tia Antònia", a revista *Del Penedès* núm. 19, tardor-hivern 2008-2009, i també ARNABAT MATA, Ramon, amb anotacions de SOLÉ BORDES, Joan, *La família Vidal Verdaguer, de proveïdors de l'exèrcit a hisendats. Riqueses i misèries d'una família burgesa al Penedès del tombant dels segles XVIII i XIX*, Ed. CCAP, Andana, Vilafranca, 2008.
- (2) Creiem que cal interpretar com a brigant, sinònim de bergant *Dic. Català-Valencià-Balear* II. p. 669.
- (3) Castellanisme. Violació de la confiança o fe deguda a algú.
- (4) Espai en blanc per inserir-hi la data, de la qual no disposava en redactar el text.
- (5) Castellanisme. Que comet infidència.
- (6) Tot i que no hem trobat cap altra referència d'aquests macabres detalls de la mort del corregidor Lluís Freixas, és una versió més completa que la dels documents del Fons Freixas de l'ACAP o les recollides per BENACH i TORRENTS, Manuel, *El corregidor Lluís Freixas i la Guerra del Francès a Vilafranca*, Vilafranca del Penedès, 1968, i a l'abans esmentat ANABAT MATA, Ramon (2008).
- (7) Vid. nota 11.
- (8) Les referències que es donen són certes. Així ho hem pogut cercar a l'ACAP, Fons Notarial. Allí, en el protocol de Marià Abella i Nogués, 4 de febrer de 1822, es llegeix que Gabriel Poch, arriero, de Vilafranca i abans de València, per pagar i satisfer a Isabel Torras, Vda. de la vila, i Joan Torras, baster habitant d'Igualada, mare i fill, la quantitat de 325 lliures de Barcelona, ven a Gaietà Vidal i Busquets tres casetes amb tres portals, dues senceres i l'altra que fa cantonada a la Rambla, de terra fins el primer pis, a la vila, carrer de Sant Joan, les tres casetes buides, a sol ixent afronten amb honors dels hereus de Francesc Ferrer, advocat que fou de la present vila, i part amb la Rambla del Portal de Nostra Senyora, a migdia amb dit carrer de Sant Joan, a ponent amb honors dels hereus del doctor en dret D. Lluís Freixas veí que fou de la vila, a tramuntana part amb hereus de Ferrer. Li pertanyen com a hereu de Joan Poch pagès de la vila, el seu pare i aquest hereu de Gabriel Poch, pagès, pare i avi respectivament pel protocol del notari Abella i Nogués de 8 de desembre de 1793, confirmada el 3 de març de 1795, ven per 725 lliures moneda de Barcelona i retira la part que deu a Isabel i Joan Torras.
- (9) Abreujatura de Gabriel, Gabrieló.
- (10) Carreter, que porta una calesa.
- (11) Davant el notari Abella el 13 de febrer de 1822 se suscita un plet entre Josep i Fèlix Raventós, pare i fill, basters, i Miquel Sivela, espadenyer de la vila, com a autors i curadors de les persones i béns de Gabriel Poch, dement, i de Caterina Guasch i Poch, impúber. En concret una casa que compra el difunt marit el 27 de setembre de 1803 davant el notari Abella, la compra Joan Poch per entregar a Gabriel Poch i M. Antònia Poch, mare de la dita Caterina Guasch, la seva filla. Hi ha un deute d'Antònia Ferrer a Gaietà Vidal, se li cedeix i transfereix la casa amb dos portals o casa nova i un tros de la casa vella, del primer trispol fins al cel, situada a la Rambla o Raval de Nostra Senyora, afronta a sol ixent amb honors de Josep Anton Graells pagès, i part amb la Rambla o Raval, a migdia amb la Rambla i amb el carrer de Sant Joan i els baixos amb honors del mateix Vidal, i a ponent amb el mateix Vidal i

amb els hereus de Lluís Freixas i a tramuntana amb hereus de Freixas i Graells. Mentre visqui la venedora, Antònia Ferrer, tindrà per pacte habitació a la casa (ACAP, Fons Notarial).

- (12) El primer cognom és el del marit, d'acord amb el costum de l'època, el segon que consta és el primer seu, com es veu pels cognoms del fill.
- (13) Notari Lomaña, foli 100, 28 de juliol de 1827. Gaietà Vidal, comerciant, i Antoni Rius, forner, tots dos de Vilafranca, i Pere Bentifoll, moliner de Santa Margarida, donen poders a Josep Miró per actuar davant de jutges i tribunals a 28 de juliol de 1827 (ACAP, Fons Notarial).

MISCEL·LÀNIA PENEDESENCA

15enes Jornades d'Estudis Penedesencs.
Vilafranca del Penedès, 2002

BATLLES D'ALBINYANA

RESUM

Aquest treball recull un grapat de batlles i regidors d'Albinyana, des del segle XIII fins ara mateix. Els hem trobat anotats en diversos llocs. És una relació feixuga i reiterativa, on se succeeixen els mateixos cognoms. És com si llegíssim una guia telefònica. Però bé calia fer-ho.

ABSTRACT

This survey gathers together a large list of mayors and councillors in Albinyana village as from the 13th century and up to the present date. We found their names in various sources and it is a reiterative and tedious inventory in which the same surnames repeat again and again. It is a bit like the phone book, but it had to be done.

Aquest treball recull un grapat de batlles i regidors d'Albinyana des del segle XIII fins ara mateix. Els hem trobat anotats en diversos llocs, a saber: Cartulari de Sant Cugat del Vallès (CSC), Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA), Arxiu de l'Ajuntament d'Albinyana (A) i Rectoria d'Albinyana (R). Amb aquestes sigles indiquem al text la seva procedència. Es tracta d'una relació feixuga i reiterativa, en la qual al llarg dels segles apareixen els mateixos cognoms. Alguns noms són acompanyats d'un afegit que els distingeix. D'altres, sobretot a partir dels segles XVIII i XIX, hem cercat el renom de la casa i els anys de naixement i de defunció. Per trencar la monotonia donem alguna dada singular. És com si llegíssim una guia telefònica. Però bé calia fer-ho.

SEGLE XIII

Durant aquesta època, i fins a començament del segle XIX, Albinyana formava part de la baronia del Vendrell, de la qual era senyor l'abat de Sant Cugat del Vallès.

18/5/1207 (CSC) - Gener, d'Albinyana. *"Ramona i el seu marit Guillem Senyer... venen i defineixen al senyor Déu, al monestir de Sant Cugat i a Berenguer, abat..., un honor situat ... al terme del castell d'Albinyana, al lloc anomenat Tomoví... Ho tenen per donació dels seus germans Arnau i Guillem, i per altres veus ... Reben 110 sous moneda barcelonina..."*. Entre els signataris d'aquest document llegim un "Gener d'Albinyana".

8/6/1240 (CSC) - En aquesta data és signat un document per Bertran de Sarrià i Bernat de Santa Oliva sobre unes terres dels termes d'Albinyana i Bonastre. Entre els que subscriuen com a testimonis llegim: Gassó (*Gazo*), clergue de Bonastre; A. de Vallmoll, clergue d'Albinyana; Cutiña (*Codina o Cortina?*), batlle (*baiulus*) d'Albinyana; i Berenguer, clergue de la Bisbal.

L'antic ajuntament.

SEGLE XVI

1515 (ACA) - En un fogatge d'aquest any hi ha a Albinyana 19 focs (95 persones), entre elles Bartomeu Canyelles, batlle, i un altre Bartomeu Canyelles, jurat. El capellà és Jaume Teixidor.

1553 (ACA) - Al fogatge d'aquest any hi ha a Albinyana 23 focs (115 persones). No s'hi indica el batlle, però pensem que era Bartomeu Estela, que actuava de fogatjador. Encara perviu al terme el seu cognom com a topònim: Salt de l'Estela.

21/9/1560 (R) - En un "Quadern de debitoris" trobem que Pere Gener deu a Anton Bargalló, batlle, 30 sous per 19 quartans i mig de forment; els pagarà per Sant Joan.

8/11/1560 (R) - Pere Gener deu 7 qº d'oli al senyor Franci Canyelles. "*Dóna fermança Toni Bargalló, alcalde...*" Aquest Toni Bargalló apareix en diverses anotacions, sempre com a batlle, fins al 15/5/1562.

6/10/1562 (R) - Tres pagesos de Bràfim deuen 17 lliures i 3 sous a Pere Manyer per ordi, civada, faves i guixes que li han comprat; pagaran amb oli per Sant Joan. En són testimonis Toni Canyelles, batlle, i Toni Ivern, jurat.

1562 - En un capbreu d'aquest any llegim: "*... lo honorable Nantoni Canyelles... loctinent de batlle de dit lloc i terme..., lo honorable Miquel Canyelles, pagès del lloc de les Peces, altre dels honorables jurats lo any present... lo honorable Nantoni Ivern del lloc d'Albinyana..., altre dels honorables jurats..., los honorables Joan Bargalló del lloc i en Pere Joncosa del Molí ... jurats lo any present y corrent...*".

1562 (ACA, Monacales) - Al trasllat d'un procés entre l'abat i el Vendrell, entre els 28 caps de casa d'Albinyana trobem: mossèn Dalmau; Antoni Canyellas, jurat; Pere Joncosa, jurat; Montserrat Rovira, batlle...

SEGLE XVII

A mitjan segle es lliura el conflicte bèl·lic conegut com a Guerra dels Segadors.

31/10/1627 (R) - A "Esposoris": "*Pera Nin, balle ..., Bartº Canyellas i Lluys Manyer, jurats...*".

22/1/1646 (R) - En aquesta data es fa una talla (llista a efectes tributaris) per pagar un deute a l'abat de Sant Cugat. En total es recapten 60 lliures, 19 sous i 6 diners. S'encarreguen del repartiment: Bernat Janer, de les Peces, batlle; els jurats Antoni Nin i Pau Miró; els prohoms Joan Nin, Joan Canyellas, Jaume Miró de les Peces, Joan Miró, Francesc Manyer, Francesc Estival i Antoni Rovira.

2/5/1677 (R) - En un esposori és esmentat "*lo Sr. Joan Manyer, pagès, batlle majó* [sic, per major] *de la baronia del Vendrell...*".

16/9/1699 (R) - Ha estat "*convocat i congregat lo Consell de la Universitat i Parròquia de St. Bartº de Albinyana*", amb intervenció del seu batlle, Josep Jané, per tal de tractar "*los negosis de la Universitat se acostuman convocar*". Hi foren presents Josep Riambau, jurat en ordre primer; Jaume Nin, jurat en ordre segon...; Joan Gestí, Francesc Nin, Felip Miró, Jaume Mata, Francesc Casellas, Joan Canyellas, tots consellers, i Joan Manyer.

SEGLE XVIII

Els primers anys del segle es lliurà la guerra de Catalunya contra el borbó Felip V, que en resultà guanyador.

3/1/1701 (R, Manual d'actes, èpoques, etc.) - Jaume Manyer, com a jurat major d'Albinyana, fa acte d'arrendament de la taverna a Francesc Parés per tot aquest any, per 9 lliures i 10 sous.

25/1/1707 (R) - Josep Riambau, d'Albinyana, i Josep Boxart, de les Peces, jurats el present any, fan acte d'arrendament de la taverna del present lloc per un any a Jaume Nin per 12 lliures i 9 sous.

1714 (R) - Manuel Janer i Jaume Nin, jurats...

12/7/1718 (ACA, Reial Audiència) - Època filipista. "*La jurisdicción del lugar de Albiñana es del monasterio de San Cucufate, y está oy en regio sequestro. Tiene 42 casas, y deve tener Bayle y tres Regidores.*" És nomenat batlle Joan Totusaús, i regidors Pere Joan Gener, Joan Ferrer i Francesc Nin del c/ de Bonastre.

12/9/1720 (ACA) - Batlle: Jaume Ferrer; regidors: Miquel Gener, Gestí i Josep Rovira.

20/1/1723 (ACA) - Batlle: Francesc Nin; regidors: Joan Totasaús, Joan Riambau i Lluís Vidal; aquests són substituïts aviat per Joan Manyer, menor, Josep Gener i Ramon Canyelles.

18/3/1725 (ACA) - Batlle: Joan Tutosaus. I el 9/7/1726, Francesc Nin del c/ de Bonastre.

8/7/1734 (ACA) - Batlle: Manuel Janer, de les Peces; regidors: Anton Vidal, Francesc Casellas i Salvador Gestí. I el 21/12/1735: Josep Totosaus, Anton Riambau i Josep Manyer.

7/5/1736 (ACA) - Batlle: Pau Gener, de les Peces; regidors el 24/12/36: Joan Gestí i Josep Miró, de les Peces, i Francesc Manyer, de les Peces; el 23/12/37: Joan Navarro, Fèlix Manyer i Bartomeu Manyer.

20/4/1738 (ACA) - Batlle: Francesc Nin.

1737 (R) - Anota mossèn Pere Màrtir Gibert i Nin (1711-1747): “... *lo Retaula* [de l'ermita de Sant Antoni] ... *fou fet essent Regidor Fèlix Manyer... qual retaula fou fet per Josep Masalvà de Igualada...*”.

1738 (ACA) - L'abat de Sant Cugat nomena el batlle. Els regidors són nomenats per la Reial Audiència. Regidors: Antoni Vidal, Francesc Casellas i Francesc Gestí.

1740 (ACA) - Regidors: Joan Nin, Francesc Riambau i Josep Janer “dit lo fuster”.

1741 (ACA) - Regidors: Fèlix Manyer, Josep Miró dit el Boxart i Josep Navarro.

1743 (ACA) - Batlle: Joan Gestí; regidors: Joan Manyer, Josep Miró dit Borrell i Joan Riambau.

1745 (ACA) - Batlle: Antoni Vidal; regidors: Joan Nin dit de la Plaça, Josep Manyer dit l'Arlà i Francesc Gestí.

6/4/1747 (R) - “... *el Sequestrador del Abadiato*” [de Sant Cugat] nomena batlle Joan Nin, “*cuyo oficio ha de servir por el término de dos años contados desde el 1/1 de este año hasta el último de diciembre de 1748. Debiendo pasado este día por quedar sin jurisdicción arrimar la vara, y tomarla el Regidor Decano, y servirla éste hasta que se ponga en posesión el Bayle que será elegido...*”.

1749 (ACA) - Batlle: Jaume Nin; regidors: Francesc Gestí, Joan Navarro i Joan Riambau “del Racó”.

1751 (ACA) - Batlle: Francesc Nin, major; regidors: Joan Nin, Francesc Vidal i Josep Navarro.

1753 (ACA) - Batlle: Joan Nin de la Plaça; regidors: Francesc Nin, menor, Fèlix Manyer i Cosme Santó.

20/10/1854 (R) - El Llibre de la botiga diu que el blat es deixa “*en presència dels regidors Isidre Vidal i Josep Miró de les Peces...*”.

1755 (ACA) - Batlle: Josep Tutusaus, major; regidors: Manuel Nin dit lo Rello, Joan Janer, major, de les Peces, i Isidre Arans.

17/10/1856 (R) - Hi ha el mateix batlle; regidors: Fèlix Manyer, regidor degà, Bartomeu Janer, regidor segon, i Joan Riambau, regidor tercer.

1757 (ACA i R) - Batlle: Manuel Nin, major; regidors: Francesc Nin, menor, del carrer que va a Bonastre; Francesc Vidal, del mas de l'Adroguera; i Salvador Casals, regidor tercer.

1758 (R) - Al Llibre de la botiga: són regidors d'aquest any Joan Gestí, menor, d'Escansa, Joan Sonet i Isidre Arans.

1759 (ACA) - Batlle: Francesc Nin, menor; regidors: Isidre Vidal, Josep Miró, major, i Josep Mata.

1760 (R) - Al Llibre de la botiga: són regidors Fèlix Manyer, Francesc Manyer dit el Xacó Groc i Joan Casellas, de les Peces.

1761 (ACA) - Batlle: Joan Gestí; regidors: Manuel Nin, Joan Janer, major, i Salvador Casals; síndic: Isidre Vidal.

1763 (ACA) - Batlle: Joan Gestí, menor; regidors: Isidre Arans, Josep Miró i Salvador Gestí.

1765 (ACA) - Batlle: Joan Janer; regidors: Francesc Manyer, Joan Casellas de les Peces i Josep Mata.

1767 (ACA) - Batlle: Josep Tutosaús; regidors: Francesc Gestí, Josep Miró i Miquel Saperas; síndic: Josep Casellas.

14/8/1768 (A) - Aquest dia es forma un "Estado de los censales, de 1761 a 1767". Acaba dient: "... por Juan Janer bayle y Fco. Vidal y José Mata, regs. que no saben escribir firmo a su ruego y voluntad Pedro Martyr Riumbau...".

1769 (R) - El rector Jesús Manyé (1959-1962) anota la inscripció que és gravada a la campana petita del campanar: "Sant Bartº: Pre-gau per los de aquest poble del Binyana [sic]. Me fecit Jaume Mestres campané de Reus. Se feu esta campana acen Rector, Batlle y Regidors i Síndich lo Rt. Domingo Mestrat, Rector; Joseph Tutasaús, Joan Gestí, Cosme Santó, Baldiri Casellas, Josep Casellas, en lo any 1769." El setembre d'aquest any, l'esmentat batlle és encarregat de vigilar l'Anton Gener Ferrer, de can Gener de les Peces, que maltractava la dona.

1770 (ACA) - Batlle: Isidre Vidal; regidors: Francesc Nin del c/ de Bonastre, Isidre Miró dit Buxart i Francesc Manyer. Pensem que aquest alcalde es deia Fontanillas de segon cognom i era de cal Janetó; morí el 1832.

1773 (ACA) - Batlle: Joan Nin de la Plaça; regidors: Francesc Manyer de la plaça Vella, Joan Sonet i Josep Paretas; síndic: Joan Nin.

1775 (ACA) - Batlle: Francesc Manyer de la plaça Vella; regidors: Josep Mata, Josep Miró i Magí Saperas.

1777 (ACA) - Batlle: Manuel Nin; regidors: Baldiri Casellas, Pere Màrtir Janer dit el Frare i Francesc Manyer "de baix".

1779 (ACA) - Batlle: Joan Gestí d'Escansa; regidors: Francesc Manyer de la plaça Vella, Joan Casellas, major, de les Peces, i Josep Paretas; síndic: Bartomeu Janer, major.

Un alcalde rural.

Primer Ajuntament de postguerra (22/1/1939). Observi's el segell municipal amb les quatre barres.

18/2/1780 (ACA) - L'abat regala una vara a cada un dels batlles de la baronia.

1781 (ACA) - Batlle: Isidre Rovira, de can Rovira; regidors: Josep Mata "dit lo Sech", Pere Màrtir Janer i Josep Arans.

1783 (ACA) - Batlle: Josep Mata, el Sec; regidors: Joan Manyer de la plaça Vella, Josep Miró dit el Boxart, major, i Josep Figueras, menor.

1785 (ACA) - Batlle: Joan Manyer, de la plaça Vella; regidors: Baldiri Casellas, Raimon Miró i Josep Arans; síndic: Joan Gestí i Escarrà, major.

1787 (ACA) - Batlle: Josep Mata (ja esmentat); regidors: Antoni Vidal, Pere Janer i Josep Figueras; síndic: Joan Gestí. Aquest any es fa el cens dit de Floridablanca. El terme té llavors 192 habitants, 88 d'ells solters, 100 de casats i 4 vidus. Un 20'83% de la població no arriba als 7 anys i el 12'50% són majors de 50. Hi ha 86 homes i 106 dones. Aquest cens és signat pels abans anomenats i pel rector Joan Mongé.

1788 (ACA) - Regidors: Joan Nin dit Rello, Josep Manyer dit Arlà i Josep Mata dit Po de la Llúcia; síndic: Francesc Casellas, de les Peces.

1789 (ACA) - Batlle: Joan Manyer "de tras la iglesia" -can Fèlix, ara can Sogues-; regidors: Josep Manyer "dicho Groch", Joan Janer, menor, de les Peces, i Isidre Arans.

1791 (ACA) - Batlle: Antoni Vidal; regidors: Josep Mata el Sec, Josep Manyer de les Peces i Josep Arans; síndic: Pere Janer, de les Peces.

1793 (ACA) - Batlle: Josep Mata dit el Sec; regidors: Joan Nin dit el Rello, Josep Figueras, major, i Josep Navarro "*dicho lo Golt*" (sic, per Gol).

1795 (ACA) - Batlle: Antoni Vidal (ja esmentat); regidors: Josep Manyer dit el Groc, Pere Vidal i Josep Sagalà.

1797 (ACA) - Batlle: Joan Manyer (vegi's 1785 i 1789); regidors: Joan Casellas, Francesc Navarro i Josep Arans.

1799 (ACA) - Batlle: Josep Manyer; regidors: Antoni Vidal, Josep Janer i Isidre Arans.

SEGLE XIX (primera meitat)

Del 1808 al 1814 es lliura la guerra contra Napoleó, que uns anomenen de la Independència i altres del Francès. El 1822-23, la guerra reialista; el 1827-28, la Guerra dels Agravats o Malcontents; del 1833 al 1840, primera Guerra Carlina; del 1846 al 1849, la segona Guerra Carlina (a Catalunya) i Guerra dels Matiners.

1801 (ACA) - Batlle: Joan Nin Campanera, dit Rello (nat el 1756 i mort el 1821); regidors: Josep Nin, Francesc Navarro i Pere Bertran.

1803 (ACA) - Batlle: no consta; regidors: Isidre Rovira, Josep Figueras i Jaume Nin.

1805 (ACA) - Batlle: Josep Nin; regidors: Joan Casellas, Francesc Navarro i Josep Nin. El batlle ho torna a ser el 1811.

1807 (ACA) - Batlle: no consta; regidors: Josep Manyer dit Groc, Joan Janer dit Miró i Josep Totosaús dit Tureu (o Torero).

1809 (ACA) - Tot l'any, i a tot Catalunya, els llibres són en blanc.

1811 (ACA) - Batlle: Josep Nin, major (vegeu 1805); regidors: Isidre Rovira, Jaume Janer i Josep Manyer.

7/9/1814 (A) - Al detall d'una contribució extraordinària –el text diu "*capitación*", és a dir, que s'aplicava a tothom–, on cuegen partides retardades des del 1811, apareix la signatura de "Fco. Navarro, *Regidor y regente de la vara, que no sabe escribir*"; per ell signa el secretari Jaume Mercader.

1815 (ACA) - Batlle: Josep Janer (no sabem si era el que es deia Soler de segon cognom i Pere Pau de renom; o el que es deia Tutusaús i de renom Miró, nascuts respectivament el 1776 i el 1779); regidors: Pere Vidal, Josep Miró "*albañil*" i Joan Casellas; síndic: Jaume Janer.

1817 (ACA) - Batlle: Pau Vidal Nin del c/ Bonastre (nascut el 1766 i mort el 1831); regidors: Isidre Rovira, Josep Manyé i Joan Navarro.

3/3/1817 (ACA) - Batlle: Joan Manyer Gestí, boter, de ca l'Espardenyer de les Peces, nascut el 1784 (repetí càrrec el 1821); regidors: Baldiri Manyer de les Peces, Pere Nin i Antoni Vidal d'Albinyana.

1819 (ACA) - Batlle: Joan Sonet Casas, de cal Cuat de les Peces, nascut el 1779 i mort el 1846 (repetí el 1824); regidors: Josep Segalà, espardenyer, i Josep Manyer, tots dos d'Albinyana, i Joan Casellas, de les Peces.

Casa de la vila a partir de 1993.

27/4/1821 (A) - En un estat de comptes de l'Ajuntament, dels anys 1818 a 1820, signen: **Joan Manyer** (vegeu 1817), alcalde constitucional; **Jaume Janer**, regidor, i **Jaume Mercader**, secretari, després d'"haber examinado escrupulosamente la cuenta presente".

1824 (ACA) - Batlle: **Joan Sonet**, dit **Cuat** (vegeu 1819); regidors: **Joan Casellas**, **Baldiri Gustanti** i **Josep Janer**; síndic: **Josep Tutusaus**.

24/5/1824 (A) - Completíssim i molt fiable cens. Dóna un total de 785 habitants. Signen: **Joan Sonet**, batlle, i ho fa el secretari pels regidors abans esmentats. El 18/11/1824 el governador disposa l'arrest de **Joan Casellas**, regidor major, "*per no haver entregat encara la Estadística y Pedró dels vehins sin embargo dels molts reclams y amenazas que havia fet*".

1826 (ACA) - Batlle: **Joan Casellas Navarro**, de cal **Paulet**, de les **Peces**, nascut el 1780 i mort el 1862 (repetí el 1830); regidors: **Antoni Vidal** i **Joan Navarro**,

d'**Albinyana**, i **Pere Vidal**, de les **Peces**; síndic: **Joan Miró**, de les **Peces**.

1828 (ACA) - Batlle: **Baldiri Manyé Gesti** dit **Arlà**, de les **Peces**, nascut el 1780 i mort el 1862 (repetí el 1832); regidors: **Vicenç Manyé** i **Josep Arans**, d'**Albinyana**, i **Josep Santó**, de les **Peces**; síndic: **Pere Vidal**, de les **Peces**.

1830 (ACA) - Batlle: **Joan Casellas** (vegeu 1826); regidors: **Josep Janer**, **Magí Navarro**, teixidor, i **Antoni Pascual**; síndic: **Salvador Güell**.

1832 (ACA) - Batlle: **Baldiri Manyé** (vegeu 1828); regidors: **Antoni Vidal**, **Pau Janer** "albañil" i **Joan Güell**; síndic: **Pere Vidal**.

2/12/1840 (A) - En aquesta data, "**D. Mariano Vidal**, *alcalde constit*" d'**Albinyana**, facilita al governador una sèrie de dades: **Albinyana** és poble, no vila ni lloc; té 120 veïns (cases) i 400 ànimes; dista una hora del cap de partit; l'única variació és que abans del 1834 tenia **Vilafranca** per cap de partit, i des de llavors ho és el **Vendrell**. Aquest alcalde es deia **Vives** de segon cognom, havia nascut a **Masllorenç** i vivia al c/ **Major**, a cal **Boter** (nasqué el 1796 i morí el 1877).

4/7/1841 (A) - Batlle: **Joan Mata Cornellà**, de cal **Miquelet del Sec**, al c/ **Quintanes** (nascut el 1806 i mort 1881). A la data de l'epígraf publica un "*Avis al públich*" recordant que "*los abeuradors son destinats solament per abeurar los animals dels Particulars*".

8/3/1842 (A) - Era alcalde **Josep Rovira Gesti**, de cal **Rovira** (nascut el 1791 i mort el 1858). Repetí càrrec el 1846. A la data epigrafiada publica un avís recordant la veda de caça i

pesca des de l'1/3 a l'1/8. L'infractor pagarà a l'acte una multa de 20 rals el primer cop, 30 el segon i 40 el tercer.

22/4/1843 (R) - Batlle: **Joan Riambau Mestre, de ca l'Anton del Faló**, del c/ Bonastre, nascut el 1811. A la data de l'encapçalament es fa el recompte de la primícia recaptada el 1841. Es registra un dèficit de 203 rals. A més del batlle signen Josep Garriga, Joan Tutosaus i el secretari Sebastià Alberich, que firma pel regidor Joan Jané. L'alcalde repeteix càrrec el 1850 i el 1865. No trobem registrada al terme la seva mort.

17/4/1844 (A) - El batlle **Josep Nin** signa en aquesta data un detall del nombre de veïns que hi ha a Albinyana (118), electores (19), elegibles (89), alcalde (1), tinents (1), regidors (4), síndics (1), suplents (5) i alcaldes pedanis (cap). No sabem si aquest alcalde era en Nin Claramunt (1804-1900) o en Nin Figueras (1792-1872).

1/1/1846 (A) - Signen un ban conjuntament mossèn Marià Planells Cot i l'alcalde **Josep Rovira** (que hem trobat el 1842); regidors: Vicenç Manyer, Pere Sonet, Josep Casellas i Miquel Mercader, i és secretari Víctor Zorrilla.

6/2/1850 (A) - Amb la data indicada hi ha un resum de la població en edat militar: 78 "varones" que no arriben als 18 anys; 16 dels 18 als 25; 90 de més de 25 anys; 230 "hembras"; en total: 414 persones. Signa l'alcalde **Joan Riambau**, que hem trobat el 1843.

SEGLE XIX (segona meitat)

Del 1872 al 1875 es lliura la tercera Guerra Carlina. A finals de segle hi ha les guerres de Cuba i Filipines.

27/5/1861 (A) - Batlle: **Magí Robert Parellada**. Aquest dia se subhasta el contingut d'un "ensuciadero" (suposem que és la traducció que donen a femer) que hi ha tocant la Casa de la Vila. S'ho queda el mateix alcalde. La família i la casa són dites "ca l'Americanu". Els Robert arribaren al poble a mitjan segle XIX, procedents de Sant Pere de Ribes; havien fet diners en alguna estada a Amèrica o bé comerciant-hi. Trobem documentat que el 1847 un Sebastià Robert comprà "la Hisenda". Aquest Magí havia nascut a Ribes el 1812 i morí a Albinyana el 1874. Repetí càrrec el 1863.

1/1/1863 (A) - L'alcalde Robert i els regidors Isidre Nin, Baldiri Jané, Antoni Mata i Salvador Caselles llegeixen un ofici del governador, que nomena nou consistori. Els elegits juren "*desempeñar bien y fielmente sus respectivos cargos y hacer guardar la Constitución de la monarquía española y las leyes y ser fieles al gobierno de S.M...*". L'Ajuntament queda format així: batlle, **Isidre Nin Nin**, de cal Boter, nascut el 1816 i mort el 1894 (repetí càrrec el 1875); tinent: Baldiri Janer; regidors: Magí Robert, Pere Sonet, Pau Vidal, Joan Janer, Antoni Mata i Salvador Casellas.

1/1/1865 (A) - Per ofici del governador, nou consistori. Alcalde: **Joan Riambau Mestre** (vegi's 1843 i 1850); tinent: **Joan Güell Martorell**; regidors: Isidre Nin Nin, Baldiri Jané Manyé, Antoni Mata Romeu, Salvador Casellas Vidal, Isidre Miró Riambau i Magí Robert Parellada. A mitjan octubre del 1866 es produeixen forts aiguats i els camins veïnals són intransitables. S'acorda adobar-los "*por medio de la prestación personal sobre el padrón*".

1/1/1867 (A) - Canvi, per ofici del governador. Batlle: Joan Nin Mata, de cal Xaconín (nascut el 1831 i mort el 1889); tinent: Joan Casellas Saumoy; regidors: Josep Navarro Casellas, Joan Manyer Raventós, Isidre Totosaus Soler, Josep Navarro Segalà, Salvador Janer Güell i Joan Casellas Vidal. El setembre d'aquest any es vol fer la *"importante carretera"* (pensem que és la d'Albinyana a l'enllaç). El batlle explica els avantatges que s'aconseguiran i *"el grande interés público que hay en que se ocupen el mayor número de brazos posibles"*. Demana que els propietaris dels terrenys accedeixin, sense lligar-ho a la indemnització. Uns accepten, altres ja s'han entès amb el contractista i altres demanen cobrar i es queixen *"de la penuria económica que atraviesan por la escasa cosecha de este año"*.

4/10/1868 (A) - La corporació s'adhereix *"al movimiento iniciado en Cádiz al grito de libertad"*.

5/10/1868 (A) - *"En uso de la libérrima voluntad"*, el poble és convocat a l'Ajuntament i, per sufragi universal, fa aquesta elecció: Magí Robert, president; Ramon Janer Torrent, vicepresident; vocals: Joan Riambau Mestre, Joan Rovira Palau i Pere Sonet Galofré; secretari: Francesc Altés Riu.

1/6/1870 (A) - Plega el batlle Robert al·legant que té hèrnia doble i una afecció herpètica. És substituït pel vicepresident, Ramon Jané Torrent, que al cap de dos mesos se'n va a viure a Tarragona.

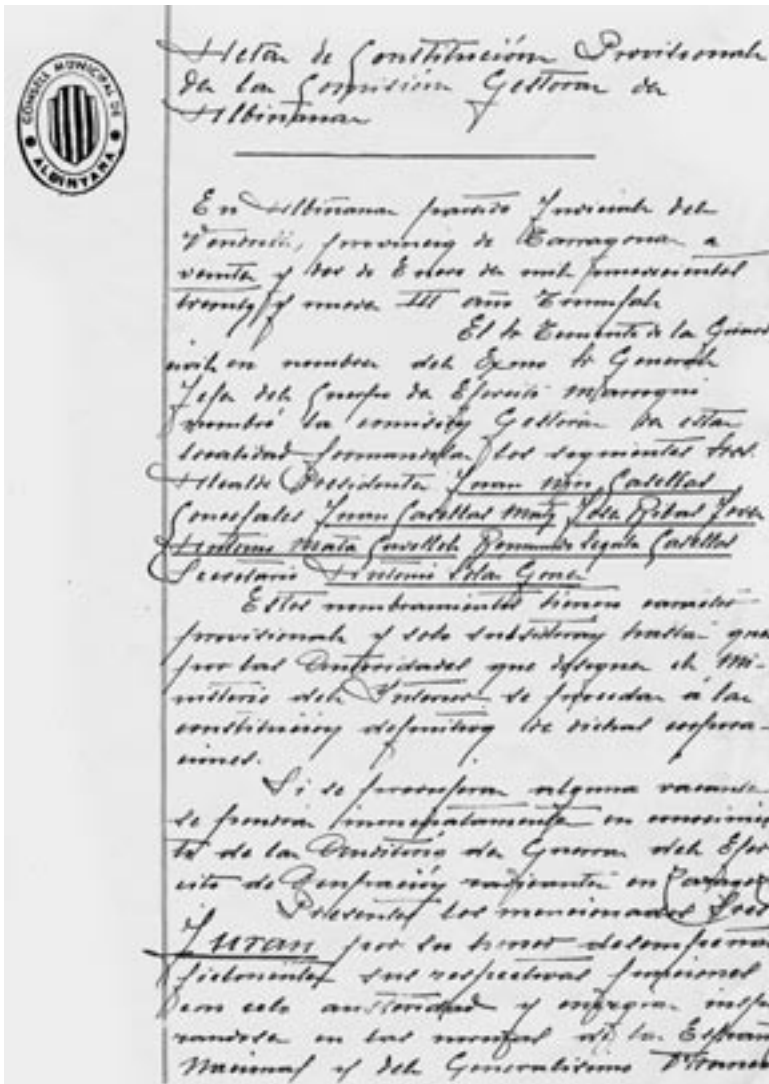
22/8/1870 (A) - Ocupa el càrrec Joan Rovira Palau, nascut el 1825 i mort el 1898 (repeteix el 1881). El 15/7/1871 l'Ajuntament del Vendrell demana permís per fer obres a la riera de la Bisbal per millorar l'aprofitament de l'aigua. S'hi accedeix, *"procurando que los pozos ... queden bien tapados, a fin de no causar perjuicio alguno..."*.

1/2/1872 (A) - Per sufragi universal és elegit nou consistori. Alcalde: Salvador Casellas Jané (nascut el 1841 i mort el 1910); primer tinent, Josep Santó Jané; segon, Josep Navarro Segalà; síndic, Josep Galofré Garriga. L'agost d'aquest any es crea una comissió que vigili que els *"traficantes"* (sic) del poble no usin altres pesos i mesures que les legals del sistema mètric decimal; s'inutilitzaran les antigues. Durant la tercera Guerra Carlina fugí el rector, Quirze Tintoré Roca, i aquest dia l'esmentat alcalde i els regidors Francesc Nin, Josep Navarro, Josep Santó, Josep Galofré, Josep Figueras i Ramon Manyé i altres persones adrecen un escrit al bisbe queixant-se de l'absència del capellà. Llegim-ne uns fragments: *"Nuestro digno y celoso Ecónomo ... juzgó prudente el ausentarse de su grey... La religiosa y pacífica población de Albinyana se halla huérfana de Pastor..."*.

24/9/1873 (A) - Torna a ser alcalde Joan Nin Mata, que hem trobat abans; regidor primer: Joan Janer Navarro; segon: Josep Gestí Vidal; síndic: Isidre Rovira Manyé.

4/10/1875 (A) - És batlle Isidre Nin, que –pensem– és el que hem trobat el 1863 (o sigui, de cal Boter); tinent primer: Josep Vidal Mata; segon: Pere Sonet Galofré; regidors: Josep Juncosa Sogas, Josep Vidal Nin, Antoni Manyé Papiol, Isidre Mercader Rovira, Silvestre Navarro Reverter i Pere Miró Sanromà. L'1/8/1876, per a *"ornato público"*, s'acorda eixamplar el pas que va de la font al Sagrat. A canvi, el senyor Bellaz –donant del terreny– podrà edificar un celler a l'extrem de tramuntana, sense perjudicar, però, la rectoria.

1/3/1877 (A) Batlle, Salvador Casellas Vidal (nascut el 1822 i no hem trobat la seva defunció); tinent primer: Pere Sonet Galofré; segon: Gabriel Casellas Janer; síndic: Josep Galofré Garriga; regidors: Salvador Janer Güell, Josep Casellas Capdet, Josep Casellas Galofré i Joan

Acta de constitució provisional de la comissió gestora d'Albinyana, 22/1(1939).

Saperas Totasaus. El 2/5/1878 l'alcalde reuneix l'Ajuntament i denuncia les obres que a Tomoví fa l'Ajuntament del Vendrell, "con el objeto de que desaparezca toda el agua que por la superficie se ha visto siempre correr". S'acorda explicar el cas al governador.

15/4/1881 (A) - El governador inspecciona la hisenda municipal i decreta la suspensió de l'Ajuntament. Els nous nomenaments són interins. Batlle: Joan Rovira Palau (esmentat el 1870); primer tinent: Bartomeu Navarro Rossell; segon: Antoni Mata Romeu; regidors: Ramon Janer Torrent, Josep Navarro Casellas, Josep Figueras Alegret, Josep Juncosa Sogas, Ramon Manyer Raventós i Isidre Rovira Manyer. "Es necesario corregir las irregularidades que han dado margen a la suspensión del Ayuntº saliente, excitandoles al propio tiempo a aunar sus esfuerzos para moralizar la administración y fomentar los intereses morales y materiales del pueblo...".

1/7/1881 (A) - Nou Ajuntament. Batlle: Joan Rovira Palau, que hem trobat abans; tinent primer: Josep Vidal Mata; segon: Antoni Mata Romeu; síndic: Joan Totasaus Manyer.

Gener 1882 (A) - En qüestió de quatre dies, al·legant motius de salut, feina o edat avançada, pleguen l'alcalde i quatre regidors. És nou batlle Josep Vidal Mata, de cal Marian, de la plaça Major (nascut el 1832 i mort de sobte el 1901).

25/5/1884 (A) - Signa com a alcalde Joan Totasaus Manyer (nascut el 1846 i mort el 1889); regidors: Josep Casellas, Josep Vidal, Jaume Vidal i Silvestre Navarro.

19/8/1884 (A) - L'alcalde Tutusaus està malalt i dimiteix. Ara ho és Jaume Vidal Batlle, que pensem que era de cal Janetó (nascut el 1853 i no localitzem la seva mort). L'any 1885 hi ha una passa de còlera, de la qual no trobem dades a l'Ajuntament perquè falta el plec d'actes a l'arxiu. Aquest batlle el retrobem el 1914-15.

1/1/1886 (A) - Batlle: **Salvador Casellas Jané**, que ho havia estat el 1872 i 1875. Amb ell: Silvestre Navarro, Josep Segalà, Jaume Vidal, Josep Canyellas i Salvador Canyellas. Aquest any s'instal·la al campanar un rellotge que dona les hores i els quarts; el fa el rellotger tarragoní Josep Besses per un preu de 1.250 ptes.

1/7/1887 (A) - Batlle: **Salvador Canyellas Gestí, de cal Faló**, al c/ Quintanes (nascut el 1850 i mort el 1922). Repetí els anys 1889 i 1892. Tinent primer: Josep Casellas Miró; segon: Antoni Ribas Jover; síndic: Josep Segalà Baldrich. Aquest any es procedeix a la retolació i numeració de carrers, places, masies i pallisses del terme. L'operació puja a 9'75 ptes. S'apropa la fil·loxera i es nomena una comissió de defensa; si es planten ceps, s'ha de demanar permís a l'Ajuntament perquè comprovi la procedència del "*sarmiento, vit [sic] o párpado [sic, per pámpano]*".

13/12/1887 (A) - L'Ajuntament demana comptes als que foren alcaldes els anys 1886-87, **Salvador Casellas Janer**, i 1884-85, **Jaume Vidal Batlle**. L'estiu del 1888 hi hagué una passa de "*calentura tifoidea*", acabada la qual es paguen 30 ptes. per tres caixes de gas per desinfectar les cases, 6'75 per la neteja dels safareigs públics i 9'75 per tres jornals per emblanquinar les cases dels pobres de solemnitat. El 1889 el rector, mossèn Narcís Barbany Roca, que s'estigué al poble del 1888 al 1897, demana verbalment al batlle que li deixi construir un pont de la rectoria a l'església. L'alcalde, també de paraula, li concedeix el permís: el pont s'alçaria fins un punt que passessin fàcilment per sota, a les processons, gonfanons i banderes; l'obra és autoritzada en sessió de 24/3/1889.

1/1/1890 (A) - Batlle: **Marià Nin Castelló** (nascut el 1853 i mort el 1916). Tinent primer: Antoni Ribas Jové; segon, Ramon Manyé Raventós; síndic: Joan Juncosa Casellas.

Al cap de dos mesos -16/3/1890- el governador disposa el cessament del batlle Nin, per calúmnia, i passa al càrrec **Joan Juncosa Casellas, de cal Roc** (nascut el 1851 i mort el 1928), que tornarà a ser batlle els 1891, 1892 i 1894. Aquest 1890 (3 de desembre) s'acorda construir al c/ Nou una font i un abeurador, "*de gran necessitat per al veïnat*".

1/5/1891 (A) - El governador mana la immediata reposició com a alcalde de **Marià Nin Castelló**.

6/7/1891 (A) - Nous nomenaments. Batlle: **Joan Juncosa Casellas**; tinent primer: Ramon Manyé Raventós; segon, Josep Vidal Nin; interventor: Joan Tutusaus Rovira; síndic: Josep Nin Vidal.

24/7/1892 (A) - Dimiteix el batlle Juncosa per raons de salut; el substitueix **Salvador Casellas Gestí**; en Juncosa retorna el 21/10/1892 i és reelegit el 15/4/1893. El 19/9/1893 esclata un "*furioso huracán*" sobre el terme, amb vent, aigua i pedra; moltes cases resulten perjudicades, es perden les olives i les garrofes, queda torçat l'àngel del campanar, arbres arrencats... S'acorda "*impetrar*" ajuda al govern de la reina regent. El 17/12/1893 s'accepta i s'agraeix el donatiu del terratinent Tomàs Ballester Pons d'un terreny per edificar-hi l'església de les Peces. A 1/1/1894 segueix de batlle en Juncosa i, a més, és tinent primer Antoni Casellas Tutusaus, segon Pere Miró Sanromà, i síndic Josep Tutusaus Rovira.

1895 (A) - Aquest any es confecciona un padró. Signa com a alcalde **Salvador Janer Saumoy, de cal Xullat** (nascut 1846 i la mort del qual no hem trobat). Pel juny es fa arqueig a la caixa municipal: hi ha 13'20 ptes. en monedes de plata i xavalla. És tinent primer Joan Rossell Casellas, segon Pere Màrtir Janer Llopart, i síndic Joan Miró Vidal.

1/7/1897 (A) - Batlle: Joan Amigó Canyellas, de ca l'Ermità, a la Canal (nascut el 1857 i mort el 1921); tinent primer: Josep Miró Nin; segon: Pere Màrtir Nin Castelló; síndic: Josep Nin Vidal. Se'ns ha explicat que durant el govern d'aquest alcalde es decidí la construcció del cementiri nou. El 31/10/1897 s'escriu al propietari del terrat que remata l'Ajuntament, Joan Casellas Tort, que viu a Barcelona, perquè adobi les goteres que quan plou es filtren i mullen i malmeten la sala de sessions. El 24/5/1898 la Junta de Marina demana un donatiu. Es lliuren 25 ptes., *"consignando no poder entregar mayor suma como desearía para tan patrióticos fines, porque los recursos son escasos y muchas las necesidades y obligaciones que pesan sobre el municipio..."*.

1/7/1899 (A) - És batlle Josep Robert Vidal, de ca l'Americana, nascut el 1873 i mort no sabem quan (repetí el 1904 i el 1906); tinent primer, Josep Miró Nin; segon, Pere Màrtir Nin Castelló; síndic, Marià Nin Castelló. De l'abril del 1899 al març del 1900, davant la por que s'ensorrés la volta que cobreix l'Ajuntament, aquest es trasllada primer a can Rovira i després a ca l'Anton de la Plaça. La corporació *"quedó satisfecha de las reparaciones practicadas"*.

Bartomeu Casellas Saperas, de ca l'Esquelló (1891-1978), fou alcalde els anys 1922, 1923 i 1926-28.

Salvador Cañellas Ribas, de cal Salvat del Faló (1922-1992), fou alcalde del 1944 al 1958.

Joan Nin Casellas, de cal Boter (1900-1983), encapçalà l'Ajuntament el 1931, el 1936 i el 1939.

SEGLE XX (del 1901 al 1925)

Guerra del Marroc, i, al final del període, dictadura del general Primo de Rivera.

Gener 1901 (A) - Formen el consistori els mateixos de juliol del 1899 i, a més: Pau Jun-cosa, Antoni Esteve, Joan Rossell i Gregori Güell. El 18/4/1903 es forma relació de persones –amb el renom– que tenen carro. El 17/5/1903, invitats pel rector Lluís Marich, assisteixen a l'acte de benedicció del cementiri nou.

1/1/1904 (A) - Segueix l'alcalde Robert; és tinent primer Marià Nin Castelló, i segon Isidre Palau Arans.

1/1/1906 (A) - Amb en Robert de batlle, és tinent primer Josep Sonet Casellas, segon Isidre Palau Arans, i síndic Josep Segalà Casellas.

18/9/1908 (A) - Trobem com a alcalde Josep Sonet Casellas, de ca l'Hereu Quico Cuat, de les Peces (nascut el 1855 i mort el 1929). L'estiu del 1909 hi ha una qüestió amb el metge Rafael

Mora, que és jugador i viu amb una dona sense ser casats. L'1/7/1909 hi ha el mateix alcalde, secundat per: tinent primer, Antoni Canals Vidal; segon, Isidre Palau Arans; síndic: Josep Segalà Casellas.

1/1/1910 (A) - Batlle: **Josep Marlès Janer**, de cal Marlès de les Peces (nascut el 1870 i mort no hem trobat quan). Tinent primer, Joan Miró Santó; segon, Pau Manyé Riambau; síndic, Josep Sonet Casellas. L'estiu del 1911 hi ha a la comarca una epidèmia de còlera. Les autoritats sanitàries es queixen del comportament de l'Ajuntament d'Albinyana i li plantegen exigències; l'alcalde Marlès contesta el mateix dia, i diu que sí a tot.

17/12/1911 (A) - Queda anotat que el 28/11 passat se celebrà una reunió al Vendrell per la qüestió del còlera i l'aigua de Tomoví.

1/1/1912 (A) - Nou batlle: **Pau Juncosa Manyé**, de can Sogues (nascut el 1865 i mort el 1940); tinent primer, Pau Manyé Riambau; segon, Bartomeu Nin Mas; regidors: Francesc Mata, Josep Canyellas, Josep Segalà i Jaume Vidal. El 22/10/1912 Gabriel Bella Soler, de Masmolets, ofereix gratuïtament el terreny per enllaçar el c/ Quintanes amb el de Bonastre a canvi que li facin una paret de nou pams.

1/1/1914 (A) - Alcalde: **Jaume Vidal Batlle**, que hem trobat el 1884 i 1885. Tinent primer, Josep Arans Nin; segon, Francesc Rovira Raventós; síndic, Albert Nin Arans. El 8/2/1914 s'auto-ritza el rector de les Peces que hi construeixi un cementiri catòlic, pagant-ho tot ell. El 31/7/1914 és signada l'acta de recepció del camí d'Albinyana a la carretera.

1/1/1916 (A) - Batlle: **Joan Casellas Vidal** (nascut el 1862 i mort el 1933). Tinent primer, Pau Manyé Riambau; segon, Francesc Rovira Raventós.

1/1/1918 (A) - Batlle: **Pau Manyé Riambau**, de cal Fandó (nascut el 1882 i mort el 1929). Fou alcalde alguns anys posteriors. Tinent primer, Isidre Mercader Sanabra; segon, Bartomeu Navarro Ventura. En unes eleccions fetes el 1916 guanyà a Albinyana el candidat Salvador Samà, marquès de Vilanova i la Geltrú, i, tal com havia promès, aconseguí que es construís un nou Ajuntament que substituís l'antic edifici i que estava en estat ruïnós. S'encarregà de les obres el mestre de cases de les Peces Josep Marlès Jané, que havia estat batlle els anys 1910 i 1911. A la inauguració del nou local, el 24/8/1918, festa major, hi fou convidat el marquès, en agraïment al qual la plaça Major passà a anomenar-se plaça del Marquès de Vilanova i la Geltrú, i es col·locà una làpida de marbre al·lusiva a la façana de la nova construcció.

1/4/1920 (A) - Batlle: **Antoni Mata Cabayol**, de cal Sec (nascut el 1873 i mort el 1951). Tinent primer, Magí Mercader Amigó; segon, Bartomeu Navarro Ventura; síndic, Antoni Casellas Gustantí. Aquest batlle signa un cens del 1920. El 26/3/1922 no hi ha diners a l'Ajuntament; es deuen els sous del personal i els lloguers de les escoles. Tot serà pagat "tan pronto haya la suma necesaria para tales conceptos".

1/4/1922 (A) - Batlle: **Isidre Nin Casellas**, de cal Boter del c/ Major (nascut el 1894 i mort el 1955); tinent primer, Isidre Mercader Sanabra; segon, Francesc Santó Massó; síndic, Josep Canyellas Nin.

20/8/1922 (A) - Batlle: **Bartomeu Casellas Saperas**, de ca l'Esquelló (nascut el 1891 i mort el 1978). Ocupà el càrrec diverses vegades. El 14/1/1923 -temps de Primo de Rivera- el governador prohibeix "*los juegos llamados de azar*"; el consistori passa la corresponent comunicació als amos dels establiments a qui afecta l'ordre.

2/10/1923 (A) – El Reial Decret de 30/9/23 disposa la votació secreta per a l'elecció d'alcaldes i tinents. Són elegits: batlle, **Pau Manyé Riambau**, que abans hem trobat; tinent primer, Albert Nin Arans; segon, Pau Vidal Rovira. El 20/4/1924 l'Ajuntament ven a Joan Arans Gestí les pedres procedents de l'enderroc de l'antiga casa de la vila, que eren al c/ Bonastre des de feia anys i anaven desapareixent. Paga 150 ptes. *“en buenas monedas de plata”*. Al cap de vuit dies el comprador demana permís per fer una paret *“de cerca”* davant de la casa que habita al c/ Bonastre.

2/2/1925 (A) – Hi ha el mateix batlle **Pau Manyé**. Són regidors: Joan Canyellas, Joan Casellas, Cristòfol Janer i Joaquim Vallès. El 30/4/1925 es reconeix la necessitat de gestionar la instal·lació del telèfon i acorda parlar-ne més endavant. El 21/8/1925 es parla d'una instància de les Peces per aconseguir el caràcter d'entitat local menor (ELM), que és refusada. El 3/11/1925 l'Ajuntament dona suport a l'atorgament del títol de *“Bienhechor de la Patria”* al general Primo de Rivera, *“en vista de los relevantes servicios prestados a la Nación desde su advenimiento al Poder...”*.

SEGLE XX (del 1926 al 1950)

Aquest període comprèn la proclamació de la Segona República i la Guerra Civil del 1936 al 1939.

31/3/1926 (A) – L'alcalde Pau Manyé dimiteix perquè ha canviat de municipi. Nou batlle: Bartomeu Casellas Saperas, a qui hem trobat el 1922 i 23 i trobarem el 1927 i 28. A més: Joaquim Vallès, Cristòfol Janer i Ramon Miró. Pel setembre s'acorda demanar, en el *“Plan de Caminos Vecinales”* de la Diputació, la inclusió del camí d'Albinyana a Bonastre.

20/2/1927 (A) – Es coneix la sentència dictada pel tribunal corresponent atorgant a les Peces el reconeixement d'ELM i s'acorda complimentar tot el que s'hi diu sobre població i territori.

9/4/1927 (A) – És nomenat president de l'ELM de les Peces **Joan Navarro Coll de cal Bartomeu del Navarro** (nascut el 1898 i mort no sabem on). L'acompanyen: Salvador Manyé Jané, Salvador Casellas Gustantí, Antoni Marlès Manyé, Ramon Casellas Manyé i Joan Navarro Jané.

12/10/1927 (A) – Per celebrar l'acabament de la guerra del Marroc, l'Ajuntament acorda celebrar un tedèum a l'església, obsequiar amb un àpat als excombatents, fer constar la satisfacció de la incorporació pel feliç acabament de la campanya i contractar dues orquestres i organitzar balls i xerinola.

27/5/1928 (A) – El governador –d'acord amb el cap de la Unión Patriótica– cessa dels càrrecs els regidors Joaquim Vallès Maduell, Josep Casellas Vidal, Josep Nin Gestí, Joan Casellas Güell, Albert Nin Arans i Josep Nin Nin. És nou alcalde **Isidre Arans Vidal, de cal Pau Benet** (nascut el 1895 i mort el 1974). És tinent primer Josep Vidal Andreu, i segon, Cristòfol Jané Vidal. Aquest estiu no n'hi ha ni cinc a la caixa municipal.

20/1/1929 (A) – S'aproven els plecs de condicions de La Eléctrica del Panadés, de la Bisbal, per posar llum al poble.

27/2/1930 (A) – Batlle: **Antoni Casellas Gustantí, de ca l'Anton de la Plaça** (nascut el 1874 i mort el 1957). Tinent primer, Bartomeu Casellas Saperas; segon, Josep Mata Canyellas; regidors: Joan Casellas Vidal, Josep Ribas Jové, Josep Mata Canyellas i Pau Juncosa Manyé.

8/11/1930 (A) - Batlle: Josep Ribas Jové, de cal Ramon de la Sala (nascut el 1890 i mort el 1940). El 2/1/1931 l'alcalde visita el president de l'ELM i li demana els diners que deuen; però no en tenen ni cinc. Acusen l'ELM d'actuar més com a ajuntament independent que com a entitat subordinada.

15/4/1931 (A) - S'acaba de proclamar la República. Batlle: Joan Nin Casellas, de cal Boter (nascut el 1900 i mort el 1983). Ocuparà el càrrec diverses vegades més. Tinent primer, Joan Navarro Coll; segon, Joan Nin Ràfols; síndic, Josep Ribas Jové. S'acordà remetre un telegrama d'adhesió al president de la República i comprar una bandera republicana per ser penjada els dies de festa grossa. El 19/7/1931, *"amb entusiasme i per aclamació"*, l'Ajuntament aprova l'Estatut de Catalunya. El 6/8/1931 s'acorda canviar la placa que dóna el nom de Marquès de Vilanova i la Geltrú a la plaça Major per una que digui plaça de la República. No hi ha diners per fer una làpida nova i el gener següent es decideix aprofitar la mateixa; el canvi val 30 ptes. El 3/7/1932 és refusada la petició del president de l'ELM –encara ho és Joan Navarro– de rebaixar el deute a la meitat i pagar-lo en dotze anys. El 26/12/1933 s'acorda expressar el sentiment per la mort del president Macià, posar de dol la Casa Capitular i que una comissió vagi a Barcelona a l'enterrament.

15/4/1934 (A) - La Generalitat nomena president del submunicipi de les Peces –abans ELM– a Pere Sonet Riambau, nascut el 1899. Vocals: Antoni Marlès Manyé, Ramon Casellas Manyé, Antoni Esteve Tutusaus i Joan Janer Rovira.

1/12/1934 (A) - Fa poc dels fets del Sis d'Octubre. El comandant militar de Tarragona suspèn en bloc l'Ajuntament i és nomenat alcalde-gestor el ciutadà Ramon Miró Manyé, de cal Maginet de les Peces (nascut el 1891). A caixa hi ha 648'81 ptes.

11/1/1935 (A) - En Miró passa les insígnies del càrrec a Joan Casellas Mata, de cal Nicolau (nascut el 1895), que el 7/5 és alcalde de forma definitiva. El segon és Joan Nin Ràfols; consellers: Joan Navarro Coll, Josep Casellas Garriga i Bartomeu Nin Tutusaus.

7/3/1936 (A) - El febrer s'han celebrat eleccions. La Generalitat disposa el cessament de l'alcalde i els consellers. Rep la insígnia Joan Nin Casellas, que acte seguit hi renuncia al·legant conveniències particulars. Proposen a Josep Canyellas Mas, que ho refusa per incompatibilitats morals. Se'n fa càrrec interinament l'alcalde segon August Saperas Rovira (nascut el 1892 i mort el 1967). A final de mes entra de secretari interí Josep Bailina Sivila, llicenciat en administració pública.

23/7/1936 (A) - El dia 18 es produí la rebel·lió militar. *"Atenent les circumstàncies actuals"* queda format el comitè popular revolucionari, presidit per August Saperas; vicepresident, el jutge municipal Josep Miró Nin; vocals: Josep Canals Albà, Josep Canyellas Mas, Josep Figueras Canyellas, Ramon Ribas Berga, Bartomeu Casellas Saperas, i el secretari Bailina. *"Vist l'estat en què ha quedat l'edifici que fou església d'aquest poble"*, s'acorda tancar les obertures d'accés. El temple i la rectoria són ara *"patrimoni del poble"*. A l'agost s'acorda la confiscació d'algunes cases i d'alguns boscos.

12/10/1936 (A) - És elegit alcalde, per unanimitat, el company Josep Marlès Figueras, nascut el 1894; alcalde segon, Raimon Canyellas Garriga; consellers: Joan Güell Jané, Josep Canals Albà, Josep Riambau Palau i August Saperas.

3/11/1937 (A) - És elegit alcalde-president el ciutadà Ramon Ribas Berga, nascut el 1899, que accepta interinament; alcalde segon, Joan Nin Arans.

16/11/1937 (A) - Per votació és elegit batlle **Joan Nin Ràfols, de cal Diabló** (nascut el 1889 i mort el 1981); és segon Joan Nin Arans.

22/1/1939, III Año Triunfal (A) - Les tropes franquistes entren al poble. L'exèrcit nomena una comissió gestora provisional, presidida per **Joan Nin Casellas**; regidors: Joan Casellas Mata, Josep Ribas Jover, Antoni Mata Cabayol, Raimon Sagalà Casellas. Tots han de cooperar amb el major entusiasme "*al resurgir de España*".

14/12/1939 (A) - El governador nomena alcalde a **Joan Nin Rovira, de cal Quintano** (nascut el 1911 i mort el 1991); gestors: Josep Casellas Garriga, Joan Mañé Ferré i Salvador Cañellas Ribas. Aquest darrer cessa l'any següent per ordre del governador i és substituït per Joan Casellas Mata.

2/6/1941 (A) - El governador nomena batlle a **Carles Juncosa Casellas, de cal Pau Magí** (nascut el 1893 i mort el 1977). Regidors: Joan Vidal Rovirosa, Salvador Cañellas Ribas, Joan Mañé Bové i Josep Casellas Garriga. El 30/6/1943 s'inicia l'expedient per construir les escoles.

25/7/1944 (A) - És nomenat alcalde **Salvador Cañellas Ribas, de cal Salvat del Faló** (nascut el 1911 i mort el 1992). Gestors: Raimon Segalà, Josep Casellas, Joan Vidal. El 30/5/1945 s'acaba l'arranjament de la carretera d'Albinyana. El pressupost de l'any 1946 puja a 36.372 ptes. El 1947 es remou la qüestió de la instal·lació del telèfon.

6/2/1949 (A) - És alcalde l'anterior; regidors: Joan Vidal Rovirosa, Joan Navarro Jané, Josep Nin Nin, Pau Güell Güixens, Isidre Arans Vidal i Bartomeu Nin Tutusaus. Tots ells "*juran y prometen defender los intereses morales y materiales del municipio dentro del mejor servicio a España y de lealtad al Jefe del Estado*". Aquest any es torna a remoure la qüestió de la carretera de Bonastre.

SEGLE XX (del 1951 al 1975)

Comença aquest període amb el mateix alcalde, Salvador Cañellas Ribas. El pressupost per al 1951 puja a 43.000 ptes. La tardor del 1951 arriba al terme la imatge de la Mare de Déu de Fàtima; ocasiona unes despeses (llums, taxis, etc.) de 379'60 ptes. El 1952 és instal·lat el telèfon, amb centraleta a les Peces. El 1953 es planten al cementiri 7 xiprers, que valen 135 ptes. El 2/8/1953 se sap que el Vendrell ha demanat la propietat de les aigües de Tomoví; els veïns, sobretot a les Peces i a les Masies, se senten perjudicats i al·leguen drets preferents.

6/2/1955 (A) - Batlle: l'esmentat **Salvador Cañellas**; regidors: Joan Miró Galofré, Antoni Casellas Palau, Joan Rovira Casellas, Joan Riambau Segalà, Joan Mata Güell i Josep Figueras Ferré.

2/2/1958 (A) - Batlle: **Jospe Nin Ribas, de cal Magre** (nascut el 1922); regidors: Enric Mercadé Guasch, Antoni Casellas Palau, Joan Riambau Segalà, Valentí Casellas Miró, Josep Figueras Ferré i Josep Ribas Canals.

5/2/1961 (A) - Mateix alcalde; regidors: Enric Mercadé, Josep Vidal Nin, Valentí Casellas, Jaume Jané Casellas, Josep Ribas i Joan Riambau Jané.

2/2/1964 (A) - Batlle: **Joan Riambau Sagalà, de cal Pau Magí** (nascut el 1928). Regidors: Josep Vidal Nin, Joan Nin Urgell, Jaume Jané Casellas, Antoni Miró Carbó, Joan Riambau Jané i Josep Nin Arans.

5/2/1967 (A) - Amb el mateix batlle, són regidors: Joan Nin Urgell, Ramon Canals Casellas, Antoni Miró Carbó, Antoni Figueras Marcé, Bartomeu Nin Casellas i Josep Nin Arans.

7/2/1971 (A) - Amb l'alcalde anterior, són regidors: Ramon Canals, Joan Nin Segalà, Antoni Figueras, Pere Gemis Filella, Bartomeu Nin i Antoni Casellas Cañellas.

3/2/1974 (A) - Segueix de batlle **Joan Riambau Sagalà**; regidors: Joan Nin, Josep Nin Arans, Pere Gomis, Joan Miró Casellas, Antoni Casellas Cañellas i Gabriel Casellas Riambau.

SEGLE XX (del 1975 al 2000)

El 1975 mor el general Franco i és proclamat rei Joan Carles I.

19/4/1979 (A) - A les eleccions, l'Agrupació Independent d'Albinyana obté majoria absoluta. Batlle: **Jaume Arans Vidal**; regidors: Salvador Casellas Pascual, Isidre Totosaus Rovira, Antoni Canals Santó, Joan Rovira Nin, Josep Figueras Nin i Antoni Casellas Mata.

23/3/1983 (A) - Batlle: **Jaume Arans Vidal**; regidors: Antoni Canals Santó, Salvador Roca Font, Jaume Nin Ribas, Joan Casellas Miró i Joan Nin Mata.

30/6/1987 (A) - Batlle: **Antoni Mellado Pelegrín**; regidors: Tomás Lahoz Mediavilla, Antoni Canals Santó, Josep M. Garcia Tost (tots quatre de CiU), Jaume Arans Vidal, Francesc J. Mestre Ferré i Joan Nin Mata (tots tres del PSC).

15/6/1991 (A) - Corresponen 5 regidors a Independents Municipi d'Albinyana (IMA); són: el batlle **Antoni Mellado**, Francisco Gutiérrez Díaz, Joan Cañellas Nin, Adela Navarro Farrerons i José Gallardo Fernández; els 2 de CiU són: Joaquim Nin Borredà i Tomás Lahoz. És el primer cop a la història d'Albinyana que una dona ocupa un càrrec municipal.

17/5/1995 (A) - És batlle **Antoni Mellado** (IMA), amb 405 vots, i regidors d'aquest grup: Francisco Gutiérrez, José Gallardo, Josep M. Cañellas Nin i Cristóbal Ramírez Gómez; són regidors per CiU (332 vots): Joaquim Nin, Adela Navarro, Jordi Beti Capellades i Salvador Vidal Sopera.

3/7/1999 (A) - CiU obté 562 vots (5 regidors) i el PSC, 435 (4 regidors). Batlle: **Joaquim Nin**; regidors: Adela Navarro, Eduardo Isidro San Martín, Pedro Melero Esteve, M. Fermina Merchán Bordallo, Antoni Mellado, Francisco Gutiérrez, Cristóbal Tornero Molero i Blas Sánchez Sánchez.

L'AVENTURA D'ANAR A FER LES AMÈRIQUES: UN EXEMPLE A MEDIONA

RESUM

Guardar a casa papers “vells” pot ser, avui en dia, una sort i també un fet remarcable. Pensem que els cada cop més freqüents canvis d'habitatge i les constants variacions dels propietaris fan que es perdin pel camí una gran quantitat de documents –llibres, fotografies, cartes, retalls de diaris, etc.– que en un principi tenien un interès familiar però que, a mesura que passen els anys i les generacions, l'esmentat interès es va expandint cap a altres sectors de la societat, fins que es planteja la possibilitat o la necessitat de fer-los públics i, així, poder compartir i ampliar els coneixements del nostre passat.

El cas que ens ocupa aquestes pàgines prové de la troballa de tota una pila de cartes envia- des des de diferents punts del continent americà per uns penedesencs que es van establir a l'anomenat “nou món”, un d'ells per espai de 18 anys. A més, s'han pogut localitzar diferents fotografies de l'època i hem tingut ocasió de parlar amb els seus descendents que ens han ajudat a completar la seva particular història.

ABSTRACT

Today, the habit of keeping “old pieces of paper” at home may lead to being lucky and also something remarkable. Let's just think about the increasingly frequent moves from one house to another and that the constant changing of the owners provokes the loss of a large amount of documents along the way. Books, photographs, letters, newspaper clippings, etc. that were initially of family interest but that, as years and generations go by, the said interest expands to other society levels until the possibility or need to publish these documents arises in order to share and enlarge the knowledge about our past.

The case revealed in these pages comes after finding a huge amount of letters sent from different locations in the American continent by some Penedès-born people who settled in the so-called “New World”, one of whom lived there for 18 years. In addition, various photographs from that period have been found and we have had the opportunity to talk to their descendants who helped us fill out their own history.

ELS PROTAGONISTES

Tota la documentació esmentada prové de la casa coneguda popularment com a cal Xapando de Sant Joan de Mediona. El renom prové de l'ofici del pare dels nostres protagonistes, Josep Ros Castany (10/8/1845-1927), boter de professió, el qual, quan preparava els cercols de les bótes i a la típica pregunta de “què fas?” o “com va això?” responia amb un lacònic: “mira, anar 'xapando”.

Josep Ros es va casar el 19 de març del 1874 amb Maria Palà Bargalló (3/6/1849-?). Del seu matrimoni naixerien sis fills, per aquest ordre: la Dionísia el 31-1-1875, la Teresa el 4-4-1877, el Pere el dia de Nadal del 1879, el Josep el 13-10-1883, la Maria el 10-3-1886 i l'Anton el 5-6-1889.

Gairebé totes les cartes conservades són escrites pel Pere Ros Palà, el primer dels dos germans que va marxar a Amèrica. L'altre fou l'Anton força anys després, com veurem al seu moment. Del Pere es conserven un total de 72 cartes escrites entre el 1898 –any que va marxar– fins el 1905, quan s'obre un parèntesi sense informació escrita. És a dir, una mitjana de nou cartes anuals, una quantitat molt important, amb l'afegitó que la majoria tenen entre 2 i 3 pàgines cadascuna. Llegint-les s'observa una bona formació escolar, amb un redactat correcte, absent de faltes ortogràfiques i amb expressions cultes. Totes les cartes estan escrites en castellà.

PER QUÈ VAN MARXAR?

Sempre que es parla de marxar d'un país per anar-se'n a viure i treballar en un altre, hom fa la mateixa pregunta: per què? El fenomen de la immigració és tan antic com l'home. Cercar una vida millor o fugir d'alguna cosa, o ambdós motius, ha estat una constant entre cultures. L'activitat comercial de Catalunya amb el nou món va començar al segle XVIII, però l'apogeu va tenir lloc al segle XIX, especialment amb el comerç del vi. Amb l'obertura de noves fronteres molts catalans s'embarcaren cap al continent americà per mirar de fer fortuna, però molt pocs ho van aconseguir.

Els nostres protagonistes no els podem incloure en aquest darrer selecte grup, tot i que la seva trajectòria va estar marcada per una progressiva millora de la seva situació. Per tant, l'interès del present estudi no és seguir la gloriosa projecció d'un indiano afamat sinó repassar uns trets segurament menys estudiats però més humans del gruix d'aquell contingent: la decisió de marxar, els sempre durs inicis, i la voluntat, sempre present, de tornar a casa.

Segons el record que ha quedat a la família a les darreries del segle XIX va marxar molt jove del poble de Mediona motivat per la crisi agrària existent al Penedès arran de la plaga de la fil·loxera, un flagell que es va presentar amb tota la seva virulència a la dècada dels anys 90 de l'esmentat segle. Entre aquests joves hom recorda el Justino i el Gumersindo Suriol, el Jaume “de la Farinera”, el Pere “de les torres”, el “Sabater Coix”, els de “cal Marquès”, el Ton “Dos-Dos”, etc.

Pere Ros Palà, primer dels germans que va marxar, el 1898, a provar fortuna a les amèriques (família Ros-Vich).

Però en les cartes escrites per Pere Ros descobrim un altre motiu, més encobert, però no menys important. Ens referim al fet de poder eludir el servei militar en una època especialment problemàtica, militarment parlant, ja que l'exèrcit espanyol mantenia oberts diferents conflictes bèl·lics per mantenir la sobirania a les seves colònies. Són els anys de les guerres de Cuba, Puerto Rico i Filipines. En el transcurs de l'any 1898 l'Estat espanyol aniria perdent les esmentades colònies a favor dels Estats Units, justament l'any en què Pere Ros iniciava l'aventura. A aquest desencoratjador panorama s'ha de sumar, a títol personal, el patiment d'una malaltia per part del Pere.

En una de les primeres cartes rebudes, escrita a finals de maig del 1898, deixà clara l'esmentada preocupació pel servei militar: *"Por los periódicos de aquí me entero del curso de la guerra que sostiene España y Estados Unidos y creo que si no me hubiera separado de vuestra compañía tal vez estaría incorporado ya en filas o estaría en vísperas*

de hacerlo, lo que hubiera sido un gran peligro para mi salud quebrantada por los fulgores de la enfermedad y teniendo para reponerla sólo los cansancios de la guerra..." Pere acabava de complir els 19 anys quan va marxar, és a dir, que podia ésser destinat en qualsevol conflicte d'un moment a l'altre.

Existia llavors la possibilitat de lliurar-se del servei aprofitant-se de l'article 15 de la Ley de Reclutamiento de l'any 1885, mitjançant la qual hom podia lliurar-se ingressant una quantitat determinada de diners. Hem trobat un rebut en una casa de l'Espluga de Francolí estès per aquest motiu de 1.500 pessetes amb data del 1895. Si tenim en compte que un jornal de llavors era d'unes 2,5 pessetes, una persona hauria d'estar treballant 600 jornals per poder-ho pagar, és a dir, dos o tres anys ocupat exclusivament a reunir l'esmentada quantitat, una xifra prohibitiva per a la major part de les famílies d'aquella època i que provocava que tan sols se'n lliuraven els que tenien una bona situació econòmica.

El sorteig pel servei militar obligatori del Pere, segons es desprèn d'una carta seva escrita el març del 1901, va tenir lloc per aquelles dates, amb l'esperança que sortís excedent: *"Tengan a bien escribirme si después de haber sorteado he sido llamado o no a presentarme, es decir, si el*

número que se sacó para mi fue considerado alto o bajo.” Desconeixem on hauria anat, però sabem del cert que va ésser cridat a files.

La seva no compareixença deuria provocar que fos declarat desertor. Amb aquesta situació va afrontar una visita que va fer al poble sota una gairebé total discreció. Aquest retrobament amb la família havia de ser, segons afirma en una carta del setembre del 1901, *“una cosa la mas oculta, ya que si llegan a quererme mal me meten en el servicio de las armas del cual no he formado parte”*. A més, es va deixar uns bigotis *“de artillero que con él difícilmente sería conocido por ninguno de los que antes me conocían”*. Es va fer retratar amb l'esmentat atribut capil·lar i va enviar la foto a la família amb la condició que no s'ensenyés a ningú per no ésser identificat quan fes el viatge.

El desembre del 1901 comunicà les gestions fetes per tal de regularitzar la seva situació: *“He mirado para redimirme desde aquí acogiéndome al indulto que por con motivo del casamiento de la hermana del rey había publicado el gobierno, pero como la cosa me resulta muy cara, pues pedían dos mil pesetas, quise dejarme en descubierto.”* Ja hem comentat abans el capital que representava llavors l'esmentada quantitat per a una família mitjana de l'època.

Gairebé quatre anys després, l'agost del 1904, continuava pensant que hi havia altres prioritats abans de solucionar el seu contenciós amb els militars: *“en relación a mi asunto con el Gobierno de ese país, creo que sería más conveniente aguardar el pago para más tarde...”* Finalment, la darrera notícia sobre el tema, la trobem en unes lletres dels primers mesos del 1905 tot esperant *“para acogerme a las ventajas que a no dudar recaerán a los que nos encontramos en las condiciones que en tiempos lamentables para esa desdichada patria nos vimos muchos obligados a aceptar, máximo yo que salido recién de una enfermedad que dejaba mi existencia en peligro, si la hubiera expuesto al clima y a las penalidades de una Campaña en donde me era forzoso intervenir.”*

Crisi econòmica, edat per anar a la guerra i el seu delicat estat de salut semblen que foren els tres aspectes bàsics que van fer decidir fer el pas.

TERRENY PREPARAT

Amb tota lògica l'aventura s'iniciava amb un mínim de seguretat. No es tractava d'arribar en un país desconegut sense tenir abans preparat un primer contacte. Abans de marxar, el Pere deixa escrita una carta de comiat on fa saber que *“en breve parto para Buenos Aires para servir en una casa de comercio de aquella ciudad que ha tenido el honor de buscarme la Sra. Maestra de este pueblo la cual tiene bastante familia en ella.”*

El viatge va tenir lloc el febrer del 1898. El primer dia de març escriu la primera carta des de Buenos Aires, a l'Argentina, destacant la bonança del trajecte i la calor que va trobar, en contrast amb el clima hivernal que deixava, pel canvi d'hemisferi d'un país a l'altre.

Un cop allí es va instal·lar per espai de vuit dies a la casa d'una família d'Igualada i, d'allí, el dia 6 de març del 1898 es va posar a treballar a l'esmentada *“casa de comercio”* contactada per la mestra del poble. Era el veritable inici de la seva particular aventura americana.

“FER LES AMÈRIQUES” DE PERE ROS

A partir d'aquí i a través de les seves cartes podem fer el seguiment del seu particular periple, amb constants canvis de feina, de població i de país. Tot amb un únic objectiu: aconseguir una quantitat important de diners per tornar a casa amb una bona situació econòmica.

La primera feina la localitzem a l'esmentada casa, a Quilmes, una ciutat a prop de la capital d'Argentina, Buenos Aires. Pel que comenta en una carta, el sou anava augmentant com més temps feia que s'estava en la casa. Així va deixar passar el temps ignorant el que havia de cobrar fins que va reclamar els diners. La decepció va venir quan es va assabentar dels seus guanys: els dos primers mesos, deu pesos; els quatre següents, 20; i el setè, 25. Segons fa saber el desembre del mateix 1898, 10 pesos equivalien llavors a unes 35 pessetes, és a dir, que un peso equivalia a unes 3,5 ptes. Ja hem comentat que per aquells anys el jornal d'un treballador sense qualificació era de 2,5 ptes. Per tant, estem parlant d'unes quantitats fins i tot per sota del que es pagava al poble d'on havia marxat.

Aquest desencís ocasiona el primer canvi de feina: *“No quiero gastar términos incoherentes contra aquel que se aprovechó de mi mutismo siete meses pues está pasado.(...) Enterado de ello –del sou– miré por otra colocación y por mi amistad con el pueblo conseguí entrar en la casa que actualmente ocupo con el sueldo de treinta y cinco pesos mensuales y las tardes de todos los domingos libres. En ella somos tres dependientes y yo como primero estoy encargado de los libros y de la caja de dinero.”* El membret porta una adreça d'un magatzem –“La Estrella”– de la mateixa població de Quilmes amb data del 4 de novembre. Malgrat la modèstia dels seus ingressos, en finalitzar l'any 1898 pot reunir uns estalvis que seran tramesos a casa seva.

En aquesta darrera carta hem vist la millora que representava fer festa el diumenge a la tarda. Un espai tan curt de temps dóna per ben poca cosa: *“Trabajando toda la semana viene el domingo por la tarde en la que nos dan cuatro horas disponibles ellas para dormir o pasear en el aburrimiento porque si uno quiere disfrutar un poco tiene que ir a Buenos Aires en donde le cuesta un peso el tren, 2 o 3 pesos el teatro ya que no hay otra cosa y dejarlo a mitad de función con tranvías y una cosa y otra viene a casa con dolor de cabeza y vacío de bolsillos.”* Diversions prohibitives per a les economies més modestes.

A finals de gener del 1900 torna a canviar de casa i aquest cop de població. La decisió fou presa, segons comenta en una carta datada el dia 14 de gener, *“atendiendo al mal tratamiento con respecto a la comida que de continuar en ella no dudo dentro de poco hubiera tenido que sufragar los gastos de otra enfermedad, pues sólo les diré que de seis meses a esta parte el peso de mi carne ha disminuido en ocho kilos.”* Gràcies als contactes creats en la seva anterior ocupació, i mitjançant un altre català resident allí, aviat va trobar feina en una “casa de comercio” de Buenos Aires coneguda amb el nom d’“Almacén Apolo”.

Dos mesos després Ros descriu les millores que ha representat el canvi, tan a nivell de dedicació –*“tengo que trabajar no mucho”*– com de l'alimentació –*“como lo que se me antoja y bebo los mejores vinos que Vds. han conocido”*– i, sobretot, l'econòmic, passant a cobrar entre 50 i 55 pesos mensuals, és a dir, unes 175 pessetes, una quantitat equiparable al sou d'un treballador qualificat.

Amb un gran esforç per estalviar, aconsegueix enviar diners a casa seva. Però aviat s'adona que les quantitats trameses li podrien ésser útils per progressar més ràpidament. En una carta datada l'abril del 1900 s'expressa així de clar a la família: *"...siguiendo yo así jamás y por más que haga nunca podré figurar en la sociedad. Hace unos días un compañero de trabajo el que posee algún capital me propuso para comprar un negocio que se vendía con muy buenas condiciones siempre que tuviera yo la cantidad de dos o tres cientos pesos para garantizar mi conducta, pudiéndome poner en tal caso al frente con el resultado de las ganancias a medias; pero por no disponer de un centavo me veo y me veré siguiendo así sujeto a un yugo para saber lo que gano cuando llega la noche y sin más esperanzas que el de tener salud."*

Josep Ros Palà, germà del Pere que també va seguir els passos i els somnis "americans" (família Ros-Vich).

Tot i que la seva situació econòmica aniria millorant progressivament en l'esmentada casa –segons explica el juny del 1901–, el mes de setembre manifesta haver-se cartejat amb el que havia estat professor seu de solfeig, de nom Miquel Muntades, des de Mèxic, el qual li feia saber que aquest era un país amb unes grans possibilitats per conquerir una bona posició en poc temps. Pere Ros confessa la seva predisposició a anar-hi, tota vegada que dibuixa un panorama pessimista de l'Argentina amb un atur que, segons escriu, arriba als 50.000 homes tan sols a la seva capital, Buenos Aires.

El projecte de traslladar-se a Mèxic no va quallar, però el desig de marxar de l'Argentina es va fer realitat el juny del 1902. Pere va aprofitar la marxa per fer la primera i última visita als seus familiars de Mediona, un retrobament del qual en parlarem més endavant. Després va tornar a travessar l'Atlàntic en un viatge que va durar trenta-set dies, recorrent i visitant Puerto Rico, l'Havana, Costa Rica, Colòmbia i, finalment, Veneçuela, a la ciutat de La Guaira, situada a uns 17 quilòmetres de la seva capital, Caracas, des d'on escriu el 17 de juliol.

Precisament poc després s'estableix a Caracas mateix on troba un altre panorama desolador que res tenia a veure amb la idea que s'havia format: *"Soldados descalzos y harapientos sin más ideal que el pillaje, cuando de su carácter holgazán y en mucha parte por la falta de medios para la subsistencia que ocasiona el estado de guerra casi continuo desde hace ya algunos años"*

(...) *De ahí que todo el comercio se halle en un estado de decaimiento tal que resulta casi imposible la vida.*” La persona a la qual anaven recomanats es trobava amb tots els seus negocis liquidats. Davant d'aquesta situació la primera idea fou la d'embarcar-se cap a un altre país, però la falta de recursos així com el rumor que la fi de la guerra era proper, van fer desdir d'un nou trasllat. Passat un mes i mig i en veure que no millorava la situació, hom decideix vendre's les seves pertinències per comprar el passatge que l'havia de treure d'aquell país. Però com que les desgràcies no vénen soles, els pocs objectes de valor de què disposava li foren sostrets per un individu de Santo Domingo que compartia habitació.

Sense poder iniciar cap projecte, ni poder marxar del país, torna a col·locar-se en el servei en un Hotel de Caracas, de nom Hotel Neptuno, des del setembre d'aquell any 1902 gràcies a les gestions fetes pel cònsol argentí.

El país vivia constants conflictes internacionals, una de les principals característiques del govern de Cipriano Castro (1900-1908), amb la resposta d'un bloqueig comercial que ofegava la població, amb la manca de matèries primeres com la farina i el carbó. El 15 de febrer del 1903 el govern anuncia l'aixecament d'aquest bloqueig per part dels anglesos, alemanys i italians.

A mitjans del 1903, Pere Ros es torna a plantejar la possibilitat d'anar-se'n a Mèxic a reunir-se amb el ja esmentat Miquel Muntades. Però novament la idea no es va fer realitat per la negativa –segons comenta ell mateix– del capità del vapor a entrar en un port on arribaven vaixells provinents de països infectats per epidèmies. Així que el canvi el va fer a la mateixa Veneçuela. A primers de desembre del 1903 es trasllada a Porlamar, una petita població de l'estat de Nueva Esparta, on fa un canvi radical de feina: *“ello consiste en repartir víveres en una compañía inglesa pescadora de perlas, haciendo la vida en el mar.”* El sou, segons afirma, era important *“me encuentro muy bien colocado ganando 150 francos mensuales. En este mes me han subido a 200. (...) Si puedo continuar 3 o 4 meses más en esa ocupación veré de independizarme en cualquier cosa que vea pueda darme más resultado, a fin de cortar el tiempo que nos separa.”* Segons exposa en una carta posterior, per saber el canvi en pessetes s'havia de calcular un 38% més, és a dir, que els 200 francs mensuals equivalien a 276 pessetes, un bon sou si ho comparem amb les 4 o 5 pessetes diàries que cobrava un treballador qualificat: pràcticament el doble.

Però els conflictes internacionals s'anaven succeint a Veneçuela aquells anys. El juliol del 1904 la companyia on treballava el Pere es veu afectada per una d'aquestes confrontacions i redueix a la quarta part la seva activitat. El Pere no perd el lloc però veu reduir els seus ingressos durant unes setmanes.

Aquesta ocupació li proporciona molt de temps per a la reflexió. En una de les seves cartes, datada el setembre del 1904, desenvolupa un projecte per obrir un establiment per vendre joguines i llibres que no arriba a fer-se realitat perquè *“no haría más que prolongar mi ausencia”*, optant per continuar fent “guardiola” i presentar-se a casa amb uns estalvis *“que depositar a los pies de Vdes. para darlos un buen vivir”*.

Entrats a l'any 1905, el mes de març escriu una nova carta on mostra la seva preocupació per un nou bloqueig comercial que pot afectar a l'activitat de l'empresa on treballa. Una inquietud

que finalment es veuria materialitzada pels problemes amb la companyia, deixant-li a deure diners i, finalment, sense feina estable.

Amb aquesta situació Pere Ros inicia el tercer gran canvi del seu periple americà.

El nou viatge el va iniciar cap a l'abril del mateix 1905 en direcció a l'illa de Trinitat, llavors dels anglesos, al davant mateix de Veneçuela i on hi havia concentrada gran quantitat de companyies transatlàntiques. Allí va prendre la decisió de traslladar-se a Panamà, un país que necessitava mà d'obra per a la construcció del famós canal que porta el seu nom, una obra titànica que va durar 24 anys, des del 1890 fins al 1914, amb una longitud de 66 quilòmetres i un cost de 375 milions de dòlars.

El maig del 1905 ja escriu des de Panamà i explica el fet que suposa canviar de país sense cap recomanació prèvia: *“acepté trabajo que no son más que pasatiempos pero que me dan las esperanzas de hermanarme con otros mejores.”* Aquest cop, i amb molta celeritat, va poder iniciar els seus projectes. El setembre anuncia que *“estoy por principiar a trabajar por mi mismo que ya es algo: y ver de venir el dinero para ir a donde Vdes., que esto es el todo.”*

Malauradament, a partir d'aquí no es conserva cap més carta fins al març del 1911, escrita pel seu germà Anton des de “Las Cascadas”, un lloc que no hem pogut situar. En aquestes misives l'Anton explica que el Pere s'ha establert amb un negoci propi on destil·la aiguardent, amb treballadors al seu càrrec. El negoci el va iniciar l'any abans, és a dir, des del 1910, el qual, amb l'experiència adquirida, una gran capacitat de treball, i un mercat favorable, va fer possible una ràpida progressió.

Però en el record de la família hi ha el testimoni d'un nebot seu, en Josep Vich Ros, de cal Teixidor, que ens va afirmar que van tenir un establiment on feien menjars i servien begudes als treballadors del Canal. Segurament que es tractaria del pas entremig entre els dos descrits per les cartes que hem comentat.

Posteriorment l'Anton ajuda en el negoci del Pere amb una professió adquirida a casa seva mateix: *“recordando aquello que hacía cuando estaba al lado vuestro arreglé todos los barriles para que no se salgan”*. Es refereix al líquid que es perdia per culpa d'unes bótes defectuoses. Calia anar-les “xapando”...

Les darreres cartes conegudes estan escrites a màquina i porten un membret preimprès amb el seu nom “americanitzat”: Pedro Ross, amb dues essos, i escrites des de Las Tablas, capital de província de Los Santos, a la República de Panamà, als inicis de la segona dècada del segle XX.

A partir d'aquí –any 1911–, i fins al seu definitiu i tràgic viatge –finals del 1915–, tenim quatre anys amb molt poca informació sobre els seus negocis. Tan sols una extensíssima carta de la seva esposa Zoraida, escrita des de Las Tablas el 27 de gener del 1916, ens serveix per conèixer les circumstàncies personals anteriors al seu viatge.

Zoraida, l'esposa panamenya de Pere Ros, en una imatge del 1914 (Família Ros-Vich).

SEGUIR ELS SEUS PASSOS

Ja hem comentat al principi que a la població de Mediona foren diversos els veïns que es van aventurar a travessar l'Atlàntic. Dins de la mateixa família aviat es va plantejar la possibilitat de seguir els passos del Pere, una possibilitat que li farien participar a les cartes que li anaven enviant.

El primer cop que apareix el tema és tot just un any després d'establir-se a l'Argentina. En una carta de la seva germana Teresa, aquesta li diu que la seva aspiració és la mateixa que el seu germà Josep, anar-se'n tots dos al seu costat. Però la resposta i el consell del Pere és prou clar: *"procuren apartar esta idea de su imaginación, puesto que la América de hoy ya es casi peor que España."*

Posteriorment, a finals del mateix any 1899, el seu germà Josep insisteix en el seu projecte de reunir-se amb ell. Aquest cop el Pere supedita l'acció a l'acord dels seus pares, recomanant, això sí, que s'instrueixi en la lectura i l'escriptura. L'agost de l'any

següent, 1900, encara es parla del viatge del Josep, aquest cop junt amb una altra persona. Les notícies que arriben a l'Argentina palesen els efectes de la crisi econòmica en els obrers. El Pere en pren consciència però adverteix que no el pot ajudar a buscar-li una feia d'acord amb l'ofici que ha après ja que no hi té cap relació; però assegura que el pot ajudar en un altre tipus de col·locació.

Finalment, però, el viatge del Josep no es va dur a terme. L'estiu del 1901 la família fa saber al Pere que es quedarà al poble. Aquesta decisió és ben rebuda pel Pere que dibuixa un panorama negatiu de l'Argentina: *"este país en donde cada día se va poniendo peor y mucho más por aquellos que llegan y tienen que empezar a aprender a trabajar"* amb el contrast que al poble de Mediona *"tal como sigue con tendencia más bien a mejorarse no aconsejaré nunca a que ninguno se separe para venir a ésta."*

Establert a Veneçuela, el desembre del 1904 escriu una carta comentant el seu parer sobre la vinguda de més joves al continent americà. Copiem íntegre el paràgraf perquè és per sucar-hi pa: *"Me participan la salida de ésa para la América de algunos jóvenes. Lo siento por los desconsola-*

El febrer del 1905 es torna a dirigir al seu germà Josep per insistir en l'encert de la decisió de quedar-se a casa i no fer el viatge que havia projectat fa uns anys. En canvi, en la mateixa carta, es deixa entreveure l'imminent viatge de l'altre germà, l'Anton, cap a Amèrica. I ho fa donant consells per a una major preparació i adaptació –*“sería bueno que antes de que dejaras estas tierras (si los padres están conformes y tú estás decidido) estuvieras cuando menos un año en Barcelona”* “*Mira de aprender bien el castellano y si puedes recibir unas nociones de inglés sería mucho mejor*”– i, també, exposant el seu punt de vista d'allò que es trobarà quan arribi a aquells països: *“la vida de la América es personal, o sea libre e independiente pero en donde existe también una sociedad muy exigente y pretenciosa.”*

Sigui com sigui, l'Anton Ros Palà va seguir els passos del seu germà Pere. No sabem si va marxar poc després de l'esmentada carta o ho va fer més tard, ja que l'any 1905 tenia tan sols 16 anys. El que queda clar és el record de la família que situa la seva marxa uns quants anys després del Pere, i també que el 1911 ja s'havien trobat els dos germans, tal i com hem comentat al seu moment. Cap més familiar directe va iniciar el trajecte.

La idea de molts dels que van iniciar l'aventura de fer les Amèriques era que, un cop aconseguit l'objectiu de posseir un patrimoni més o menys important, s'havia de tornar cap a casa. Són molts els noms de penedesencs que van adquirir una bona posició, fins i tot amb negocis propis, però que quan arribaven a una certa edat retornaven al seu poble, on feien ostentació del capital adquirit fent-se construir edificis –“las villas”– amb un estil antillà i practicant la filantropia mitjançant donacions per millorar diferents aspectes de la seva població natal. Tornaven com a personatges destacats de la vida social i econòmica del moment.

Amb més o menys pretensions, la idea era la mateixa: tornar a casa. Justament un any després de la primera carta del Pere Ros, el març del 1899, apareix per primer cop escrita aquesta idea del retorn definitiu, tot desitjant que no es produeixi en un temps massa llunyà. A les dificultats i la melangia pròpies de la separació, confortaven frases com ara “*pensad que nuestra separación no es eterna*” o bé “*no creo tardar mucho tiempo en que Dios ayudándome vuelva a estar al lado de Vdes.*”.

Més a curt termini existia el propòsit de fer una visita a la família. Un viatge d'aquestes característiques, però, no es podia fer cada dos per tres. Calia esperar el moment adequat. El juny del 1901 calcula que d'aquí a dos anys podrà fer el viatge. Però el desembre avança la previsió cap el maig de l'any següent, és a dir, del 1902.

Com hem dit, finalment la visita va tenir lloc el juny del 1902 aprofitant el canvi de país, marxant de l'Argentina per anar-se'n a Veneçuela. Entremig, l'esperat retrobament amb la família. Una visita que va haver de fer d'incògnit, amagant-se de les autoritats i dels veïns, per no

Imatge de l'establiment que Pere Ros -amb el nom americà de "P. Ross & Cia- va muntar durant la seva estada a Panamá. Al costat dret de la porta principal es pot observar un cartell anunciant la sidra "El Gaitero" amb el típic dibuix corporatiu (Família Ros-Vich).

haver-se incorporat al servei militar al seu moment. En una carta escriu els passos que seguirà i les precaucions a prendre: *"subiré en esa de Mediona yendo a parar en la casa del Sr. Puigfret a fin de poderlos ver a todos pero no hagan la menor demostración. Cuando esté allí ya los vendré a avisar y podrán venir de a uno o de a dos, pero no todos juntos."*

Fou l'única visita que va fer. D'ella, el seu nebot Josep Vich Ros ens va corroborar la seva singularitat: *"va venir una vegada"*– i ens va explicar que el Pere, davant dels seus pares, va sentenciar que si havia de tornar pobre es mataria. Aquesta frase la va tornar a pronunciar quan era acompanyat a Capellades a pujar al tren que l'havia de dur a Barcelona per agafar el vaixell. De fet, en una de les seves cartes explica el punt de vista crític que ha copsat entre els veïns *"que tanto me han juzgado y mucho me mirarían si llegara de hacerlo sin nada que los ilusionara."*

Dos anys després, l'abril del 1904, torna planejar una segona visita que va calcular poder-la fer realitat en un parell d'anys, amb la diferència que aquesta havia de ser *"una visita prolongada y a la luz de todo el mundo, no como la vez pasada."* Per poder-la dur a terme havia de solucionar abans *"lo que tengo pendiente con el gobierno de ese país"*, és a dir, el servei de les armes.

El maig del 1905 revela la promesa feta a la seva visita del 1902 que en cinc anys s'havia de tornar a trobar amb la família, no sabem si definitivament o no, calculant que han passat tres anys i que encara en falten dos. Però, com hem dit, no va existir aquest segon viatge del Pere.

Pel que fa al seu germà Anton, que, com hem vist, va marxar a finals de la primera dècada del segle XX, el seu nebot Josep Vich ens va explicar que també va venir un cop i que, després, va tornar a marxar. En una de les darreres cartes es parla de la festa que es proposen celebrar "*con motivo de la llegada a su lado de Antonio*". No en sabem la data exacta perquè al membret tan sols apareix l'any preimprès de "191..", és a dir, els primers anys de la dècada dels 10.

Per reconstruir els darrers anys dels dos germans a Amèrica ens hem de basar en els testimonis familiars i en l'esmentada carta de la dona del Pere, de nom Zoraida, escrita a Las Tablas el 27 de gener del 1916.

Per ella sabem que quan es va traslladar a Las Tablas ja s'havien casat –any 1912?. El Pere va contraure una malaltia sobre la qual la mateixa Zoraida va anar a consultar a un reputat doctor suís de nom Leon Hendal, de pas per Panamà. L'esmentat doctor li va confirmar que la malaltia era greu, que no es podia guarir i que, amb l'arribada de la calor –en aquell país al mes de gener– la seva situació es podria empitjorar. El consell del metge era clar: havia de viatjar en un país fred al més aviat possible.

Pel que fa al tipus de malaltia que patia, el doctor ho va atribuir a "*disgustos íntimos muy fuertes que tal vez Ud. ignora*". En recordar-li que el seu germà Anton patia el mateix mal des del mateix dia que el Pere, el metge va confirmar la seva teoria que "*seguro entre ellos dos hubo algo muy serio que Ud. no tiene conocimiento en 15 –dies– que pasaron juntos.*" En canvi, el testimoni de la família ha recollit el fet que van ser emmetzinats amb un beguda que van prendre tots dos en un bar, sent el més perjudicat l'Anton perquè en va veure més quantitat.

Sigui el que sigui, la tradició familiar recorda que l'Anton va tornar definitivament a casa seva abans que el Pere. Pel que es veu, el van anar a buscar, quan ja estava malalt, el seu germà Josep i el seu cunyat Jaume, marit de la Teresa. Va morir jove, cap a l'any 1923, als 34 anys.

Pel que fa al Pere, finalment decidí fer el viatge de tornada a casa sol, sense la seva dona. Malgrat tot, aquesta, previnguda sobre l'estat de salut del seu marit, es posà en contacte amb un altre viatger del vaixell perquè el vigilés. Res, però, no va impedir que al novè dia de viatge el Pere desaparegués per sempre. No es va trobar cap detall que expliqués les circumstàncies de la seva misteriosa desaparició.

Acabava aquí, d'una manera tràgica, la seva particular aventura.

Si el final del nostre protagonista fou totalment atípic, també ho era tornar al lloc d'origen amb les butxaques plenes. Aquest relat és un testimoni que ens il·lustra sobre la lluita i els anhels de molts catalans. De final, cadascú en té un de diferent, però l'esperit de l'aventura era el mateix en tots ells.

SECC10NS

INVENTARI DE TOPONÍMIA PENEDESENCA

Preguem que es faci conèixer qualsevol referència documental que es tingui dels següents llocs del Penedès:

LLISTA NÚMERO 125 - Hivern 2009-2010

TOPÒNIMS	MUNICIPI	1a NOTÍCIA	DATA
COVA GRAN, La	Sant Jaume dels Domenys	?	2002
COVA ROJA	Bonastre	?	2000
CÒBANS o CÒVENS, Font de	Torrelles de Foix	?	1890
COVILASSOS, Els	Bonastre	"Cubilasus"	1970
CREGUT, Pallissa del	El Vendrell	"del Cregut"	s. XIX
CREIXELL, Lloc dit	Cunit	"Crexell"	1605
CREMAT, Cal	Castellet i la Gornal	?	1967
CRESTES, Camí de les	Cunit	?	2001
CRESTÓ, Font del	Pontons	?	1995
CREU, La	El Pla del Penedès	?	1537
CREU, Font de la	Sant Martí Sarroca	?	1888
CREU DE LA CARITAT, La	La Granada	?	1995
CREU DEL GARROFER, La	Calafell	"cruz del garrofé"	1859
CREUETA, La	Cunit	?	1987
CREUS, Les	Bonastre	?	2000
CROFOLL, El	Bonastre	?	2000
CUCA, Font del	Castellet i la Gornal	?	1919
CUCALES, Mas de les	El Pla del Penedès	"de les Cucales"	1537
CUCASOLA, La	Sant Martí Sarroca	"Cucasola"	1671
CUCUTS, Serra dels	Pontons	?	2003
CUL DE GARROFA, Pallissa del	El Vendrell	"Cul de Garrofa"	s. XIX
CULTIVASSES, Les	Castellví de la Marca	?	1971
CURT, Cal	Masarbonés (Masllorenç)	?	1989
CURT, Cal	Torrelles de Foix	?	1920
DAMETA, Can	Torrelles de Foix	?	1920

Adreceu-vos a:

Vicenç Carbonell, Av. de Jaume Balmes, 32, 3r, 2a

08800 VILANOVA I LA GELTRÚ

Tel. 93 815 90 26

v_carbonell_v@yahoo.es

vcarbonellvirella@gmail.com

25 SORTIDES A PEU PEL PENEDÈS

Secció d'Excursionisme de l'Institut d'Estudis Penedesencs
2003

Topònims	Pàgines	Notes
RAL, avenc del (Pontons)	37, 39.	Explorat l'any 1959.
RALDIRIS, punta de (Sitges)	43.	Sector de Miralpeix.
RASCLE O DELS ARÍNJOLS, font del	104.	Santa Fe, vora Baldús.
RASPALL DELS HORTS, can (Terrassola)	91.	No lluny del Pla.
REBATO O CASES DEL VERMELL, el	17.	Subirats.
RECTOR, masia i fondo del (Olivella)	149.	Sota el castell Vell d'Olivella.
RECTORET, cal	125.	Masia en runes vora torre Milà.
REMEI, Mare de Déu del	81.	Parroquial de la Joncosa (el Montmell).
REVERTÉ, fàbrica	135.	A Bellvei.
RIBERA, la (Sitges)	43.	Platja enfront del poble.
RIERA, la (Santa Fe)	105, 106.	A la sortida de Santa Fe.
RIERA, mas de la (Pontons)	37.	Cruïlla de camins al pla de Manlleu.
RÍTOL, cal (Santa Oliva)	167.	També corral d'en Busquets.
RIUDEBITLLES	93, 95.	Més amunt, riera de Mediona.
ROBERT, can i mas (Sitges)	116, 117.	A Campdàsens.
ROC DE LA SENYERA, el (Pontons)	37.	Penyal on sol onejar-hi una bandera.
ROCA VIDAL i mas de (el Montmell)	13, 31 (mas desaparegut)	A ponent de Torrelles.
ROCALLISA i torrent (Castellet)	129, 130 (foto), 134, 135.	Volien fos "Les Isabelines".
ROCAMUR, serra de	77.	Mediona/la Llacuna.
RODÓ, bosc (Avinyonet)	149.	Dins el meandre de Trenca Portells.
ROFES (la Llacuna)	77.	Al costat de la riera de la Llacuna.
ROIG, mas (Banyeres)	168.	Ermita de Sant Roc.
ROMAGOSA, can (Castellet)	141.	Esment.
ROMANÍ, mas i la riera (Font-rubí)	99, 104, 105.	Estil eclèctic, de l'any 1821. Doc. 1497.
ROQUES ALTES DE LES VENTOSSES, les	29.	El Montmell.
ROQUES ALTES, les (Vilanova)	41.	Eren en la platgeta dels Frares.
ROQUES LLISES, les (Castellet)	141.	A Torrelletes.
ROQUES, carrer de les (Subirats)	17.	També conegut per cal Butifarra.
ROQUETES, les (Ribes)	43.	Barriada tocant a Vilanova.
ROSERS, platja d'en (Sitges)	43.	Platja nudista.
ROSSELL, can (Subirats)	17.	Caseriu.
ROSSELL, mas (Font-rubí)	103, 104.	Esment.
ROTLLAT, avenc de cal (la Bisbal)	69, 71.	
ROUS, torrent de (Mediona)	73, 75, 77.	Baixa de mas Conill. Tributa al Mediona.
ROVELLÓ, LA GUARDIOLA O L'OLIVA, el	43.	Escull del litoral de Miralpeix.

(continuarà)

PENEDESFERA, LA VEU CIUTADANA DEL PENEDÈS A LA XARXA

ELS VINS & BLOGS DE LA PENEDESFERA

Els Vins & Blogs són les trobades informals de blogaires al Penedès que impulsa la Penedesfera. El seu format és molt semblant al més conegut com a Beers & Blogs i es realitzaran segons la convocatòria de cada blogaire organitzador. La primera enquesta del Portal de la Penedesfera va servir per triar el nom entre totes les opcions proposades –relacionant les paraules blogs, vi, vins, cava, most, bacus, etc.– adaptant al Penedès les trobades i d'acord amb un dels objectius de la Penedesfera de fomentar la cultura de la vinya, del vi i del cava a la xarxa. Principalment es parla de totes les temàtiques que envolta la blogosfera de l'Anoia, l'Alt i Baix Penedès i el Garraf però la invitació no és només per als blocs de la Penedesfera, sinó que és oberta a qualsevol persona interessada a compartir una bona estona desvirtualitzant les experiències viscudes en aquest mitjà.

Ja s'han celebrat tres edicions de Vins & Blogs. El primer Vins & Blogs de la Penedesfera va ser el 14 de febrer de 2009 a l'Hostal del Castell de Gimenelles a Sant Jaume dels Domenys, el segon fou el 3 d'octubre del mateix any a Caves Castellroig a Subirats i el tercer es va celebrar el 13 de març de 2010 a l'Hospital de Sant Joan Baptista a Sitges. Aquest va esdevenir un autèntic bany de cultura sitgetana gràcies a les explicacions de l'Àngels Parés, historiadora i vocal de la Junta de l'Institut d'Estudis Penedesencs, entitat que convocava l'acte.

Com sempre en aquestes ocasions vam redescobrir el valor de la conversa en viu en un espai idoni, i encara més amb una excel·lent malvasia. Precisament aquest tercer Vins & Blogs de la Penedesfera també va ser anomenat Malvasia & Blogs. Com a les altres trobades des de la Penedesfera es vol donar a conèixer i posar en valor espais singulars del Penedès i en aquest cas ajudar que el projecte del Centre d'Interpretació de la Malvasia, el qual inclou el característic celler, sigui una realitat. El periodista Joan Nebot ho va reflectir molt bé a la crònica que en va escriure per al portal del diari *Avui* [Vadevi.cat](http://vadevi.cat) i al diari *Avui* en versió digital i en paper.

Daniel García Peris
www.danielgarciaperis.cat

MALVASIA & BLOGS

Dissabte es va celebrar a l'Hospital de Sant Joan Baptista de Sitges la tercera trobada Vins & Blogs. La va convocar la Penedesfera, un portal d'internet que agrupa un col·lectiu de més de 650 blogaires vinculats al Penedès, entès aquest com el territori de les comarques de l'Anoia, l'Alt i el Baix Penedès i el Garraf. La convocatòria, com és lògic, es va fer a través d'internet, en el mateix

portal de la Penedesfera i a través de les xarxes socials Twitter i Facebook. Si bé 36 persones van confirmar l'assistència, finalment n'hi van anar menys. Com explicava Daniel García Peris, un dels impulsors d'aquest col·lectiu: "Internet s'ha convertit en el refugi dels hippies del segle XXI, i per això la informalitat és habitual".

En tot cas, els que hi vam anar vam gaudir d'una experiència molt interessant, gràcies especialment a l'Àngels Parés, historiadora, regidora de l'Ajuntament de Sitges i vocal de l'Institut d'Estudis Penedesencs, que va fer d'amfitriona.

Les trobades Vins & Blogs busquen generar una conversa o debat improvisat en el qual el vi fa el paper d'acompanyant. En aquest cas el tema central va ser la història de l'hospital modernista de Sant Joan Baptista i, per extensió, la història de Sitges i de les vinyes i el vi de malvasia que s'hi elabora. La conversa va començar a la capella de l'hospital, on Parés va explicar que el fundador d'aquesta institució va ser Bernat de Fonollar, senyor del castell de Sitges, que el 1324 va crear l'hospital per acollir pobres, pelegrins i malats. El 1910 la junta que el gestionava va vendre l'edifici situat on avui hi ha el Museu Maricel al nord-americà Charles Deering i va construir l'actual edifici modernista de l'arquitecte Josep Font i Gomà. El 1935 el diplomàtic sitgetà Manuel Llopis, conscient que la varietat autòctona de raïm malvasia de Sitges, originària de l'illa de l'Egeu Monemvasia, corria el risc de desaparèixer per l'extensió del cava, va llegir a l'hospital la vinya d'Aiguadolç amb la condició que es continués el conreu d'aquesta varietat.

Finalment, per acabar l'acte, es va tastar aquest vi al jardí de l'hospital, i cada glop va ser una passejada des del segle XIV fins a l'actualitat.

Joan Nebot
Sitges, 15 de març del 2010

ACTIVITATS EN CURS, RECERQUES DE FUTUR

La secció de ciències socials (CCSS) de l'Institut d'Estudis Penedesencs (IEP) és un grup relativament jove que va iniciar la seva activitat el mes de juliol de l'any 2008. Des de llavors, la secció no ha parat de créixer en nombre d'integrants i en activitats realitzades.

Actualment, el grup el forma un equip de persones, provinent principalment de l'àmbit de les Ciències Polítiques i de la Sociologia. Aquest equip està integrat per una vintena de persones, gran part de les quals està finalitzant els seus estudis o han començat a treballar de manera recent, en la seva especialitat formativa. En aquest article, exposarem les principals línies de recerca i accions que actualment la secció està duent a terme.

RECERQUES EN CURS

Actualment, la secció es troba immersa en la realització de tres estudis:

1) **Estudi del perfil dels socis i sòcies de l'IEP:** Aquesta recerca té per finalitat conèixer la composició social dels membres de l'entitat, de manera que l'IEP pugui disposar d'un coneixement més ampli sobre la seva base social (socis i sòcies), i orientar la seva acció com a entitat cap a aquells àmbits que puguin ser més atractius per als seus membres. A través del web de l'IEP, els i les socis/es poden contribuir a l'estudi omplint un formulari en línia (http://www.iepenedesencs.org/soci_actualitza.php).

Els primers resultats d'aquest estudi van ser presentats per dos membres de la secció de CCSS (Marta Leon i David Fernández) davant de l'assemblea anual de l'IEP, celebrada el 28 de febrer de 2010 passat. Aquesta primera fase de l'estudi es va iniciar a través d'una onada d'enquestes enviades per correu ordinari al conjunt de socis/es de l'entitat. Per tant, a partir de les respostes obtingudes de les enquestes es va obtenir una primera imatge del perfil de les persones associades de l'IEP.

Cal tenir en compte, però, que la mostra emprada per a obtenir els primers resultats correspon només a un percentatge del conjunt de l'univers d'estudi (el qual correspon a la totalitat dels membres de l'entitat, que suma més de 1.000 socis/es). Per tant, aquestes dades han de ser considerades com a provisionals fins que no es disposi d'una mostra més àmplia i representativa. És per aquest motiu, que l'estudi ha passat a una segona fase de treball centrada en l'ampliació de la mostra mitjançant la col·laboració activa amb el personal administratiu de l'entitat i la realització d'una enquesta telefònica als socis/es que resten per respondre. Finalment, un cop complerta aquesta fase, es procedirà a extraure les dades més rellevants de la mostra, amb l'objectiu de publicar els resultats en aquesta revista.

2) **“Immigració internacional i població estrangera a les comarques del Penedès, 1991-2008”**: Tal com indica el seu nom, aquesta recerca pretén estudiar les característiques principals del fenomen migratori a les comarques penedesenques, prenent com a àmbit d'estudi l'Alt Penedès, el Baix Penedès i el Garraf. A partir de les estadístiques demogràfiques de referència de cada comarca, l'estudi pretén extraure aquelles dades que afecten de forma directa l'estructura, composició ètnica i situació de la població immigrada al territori. D'aquesta manera, es pretén assolir un coneixement més ampli del fenomen, que no es limiti a una fotografia estàtica d'un any considerat, sinó que n'explori l'evolució històrica, des del seu boom inicial durant els anys 90 fins a l'any 2008, coincidint amb l'inici de l'actual crisi econòmica. Finalment, els resultats de l'estudi no es presentaran exclusivament en l'àmbit professional o acadèmic de les ciències socials. Pel contrari, la recerca pretén estar oberta a la divulgació, i esdevenir una font d'orientació per les futures polítiques socials i econòmiques basades en el fenomen migratori dins de l'àmbit penedesenc, tant si són polítiques d'àmbit local, comarcal o supracomarcal.

Actualment, l'estudi es troba en una fase força avançada. Els responsables estan realitzant el tractament de dades previ a l'extracció de conclusions i validació de les hipòtesis. En conseqüència, se n'espera obtenir ben aviat les conclusions.

3) **“La crisi econòmica al Penedès: diagnosi de la situació i propostes de millora des del punt de vista del model productiu”**: L'objectiu d'aquest estudi és doble. En primer lloc, es pretén realitzar una fotografia dels efectes que la crisi econòmica ha tingut a les comarques de l'Alt i el Baix Penedès, concentrant l'anàlisi en els efectes de la caiguda de l'activitat econòmica sobre els diferents sectors productius, sobre els indicadors socioeconòmics més rellevants (taxes d'atur, ocupació i activitat), i les implicacions que se'n podrien extreure a mitjà i llarg termini.

En segon lloc, un cop estudiats els efectes de la crisi sobre les principals variables socioeconòmiques de les comarques seleccionades, es vol procedir a considerar quins canvis s'haurien de realitzar en el model productiu comarcal i supracomarcal per assegurar una superació clara i duradora de la situació actual. Per tal d'extraure conclusions vàlides i que puguin resultar d'utilitat pública, les propostes es realitzaran a partir d'una anàlisi de l'estructura productiva de les comarques considerades, així com de les seves fortaleces i avantatges comparatius a l'hora de competir dins els fluxos de comerç internacional. D'aquesta manera, serà possible estructurar una anàlisi coherent de les principals debilitats de l'activitat econòmica a cada comarca, i realitzar recomanacions sobre quins sectors productius s'haurien de potenciar per tal de reactivar l'activitat econòmica, absorbir la població aturada generada arran de la crisi i assegurar una recuperació econòmica sostenible a mitjà i llarg termini.

Actualment, la recerca es troba en fase de selecció de dades, i s'espera acabar amb aquesta etapa en un futur proper. Un cop incloses totes les dades necessàries, es procedirà a la seva anàlisi i tractament. Cal dir que, com en el cas anterior, s'espera que la recerca esmentada tingui una utilitat més àmplia que la de servir a l'àmbit acadèmic, de manera que els resultats estaran oberts a la divulgació i a l'ús futur per a polítiques públiques.

ALTRES ACCIONS EN CURS

D'altra banda, la secció de CCSS fa una aposta ferma per l'ús i la introducció de les TIC (Tecnologies de la Informació i la Comunicació) dins de la seva activitat com a grup, i compta, per això, amb la col·laboració de la secció de les TIC de l'IEP.

Per tal d'impulsar la innovació tecnològica dins de la secció i en el conjunt de l'entitat, els membres de la secció han optat per crear les seves pròpies eines TIC, amb el propòsit de millorar la comunicació interna i facilitar la difusió de la seva activitat. És per aquest motiu que el grup disposa del seu propi correu electrònic per a comunicacions internes i altres usos (cienciessocialsiep@gmail.com); i del seu propi perfil a la xarxa social del Facebook per tal de difondre la seva activitat al públic i als mitjans de comunicació (secció de ciències socials IEP). D'altra banda, per tal de difondre l'ús de les TIC al conjunt de l'IEP i dinamitzar-ne el funcionament, la secció de ciències socials s'ha ofert per col·laborar de forma activa amb la secció de les TIC.

Finalment, qui vulgui obtenir més informació sobre l'activitat del grup i col·laborar-hi, recordem que pot posar-se en contacte amb la secció a través del seu correu electrònic: cienciessocialsiep@gmail.com, o venir a les reunions de la secció de CCSS. Aquestes tenen lloc el segon dissabte de cada mes a la seu de l'IEP a Vilafranca del Penedès (carrer dels Ferrers, 54 baixos). L'hora de reunió és les 11 del matí. Les properes reunions seran, per tant, els **dissabtes 11 de juny i 12 de juliol**.

VISITA A LES SÍNIES

Una de les sortides més exitoses d'aquest mes d'abril passat ha estat la visita a distintes sínies penedesenques. L'activitat va sorgir fruit de la comunicació que la Núria Múrcia va presentar al IV Seminari d'Història del Penedès que aquest any tenia com a fil conductor "Vida quotidiana al Penedès històric".

Múrcia ha fet un estudi sobre les sínies, intitulat *Les sínies, més de 1.000 anys de funcionament. El Penedès*. I ens ha demostrat que encara se'n poden veure en alguns indrets de l'Alt Penedès. Les sínies que vam visitar foren les de Vilobí del Penedès i les de Santa Maria dels Horts, la historiadora en va anar explicant l'origen, el seu funcionament i la seva utilitat in situ, esdevenint una classe pràctica i de descoberta molt interessant.

Cal agrair també a les famílies propietàries de les sínies que les hagin conservades com a testimoni del nostre passat.

Sínia de Vilobí.

El grup a Santa Maria dels Horts.

Ramon Marrugat Cuyàs (*)

PARAULES DE PRESENTACIÓ DEL LLIBRE *LA POESIA EN CATALÀ DE MILÀ I FONTANALS*

En aquest acte de presentació a Tarragona del meu llibre *La poesia en català de Manuel Milà i Fontanals*, vull començar per deixar constància d'un capítol d'agraïments que comença pel jurat que va establir el veredict de concessió a aquest llibre, del Premi Penedès d'assaig *in Memoriam* Pere Mestre i Raventós, i a les dues associacions que el van instituir: l'Institut d'Estudis Penedesencs que, a més, ha inclòs l'obra en el seu ja llarg catàleg, i l'Acadèmia de Tastavins del Penedès.

Però sobretot haig d'agrair a tants penedesencs i tarragonins que, en acudir a aquesta convocatòria, doneu sentit a la presentació d'aquest llibre, perquè malgrat que el vostre esforç sigui entès com a signe de benvolença i d'amistat, també el voldria entendre com a un preludi de lectura, condició necessària per completar un llibre. Fa feredat de pensar que un llibre pugui restar oblidat en una lleixa sense obrir.

Tinc la satisfacció de fer constar la presència, d'una banda, i en nom de l'Institut d'Estudis Penedesencs, de Joan Solé Bordas, que en va ser president fins l'any passat, en un període particularment brillant, tant, que el va portar a ser, de bon tros, el més actiu de tants centres d'estudis locals com hi ha a Catalunya. Haig d'afegir que la seva presència en aquesta sala no li ve de nou i que en la seva època d'estudiant a Tarragona la va freqüentar de la mà de professors com Jaume Vidal i Alcover.

De l'altra banda, tinc el goig, la fortuna, de comptar amb la participació del Dr. Magí Sunyer, professor de literatura catalana a la URV, presentador de luxe, perquè és un dels grans especialistes del país en literatura del segle XIX, el qual, en la seva acurada intervenció plena de les observacions encertades que acostuma a fer, potser n'ha fet alguna un pèl generosa, endut, ben segur, pel context d'amistat.

De tots dos, en les "Paraules preliminars" del llibre (així com del Pere Sadurní Vallès i del Fontxo Blanc situat entre vosaltres) hi ha una referència breu, però explícita, del rol que han tingut en l'ordit de complicitats necessàries per a la confecció i publicació d'un llibre com aquest.

També veureu que s'hi fa referència del prologuista Manuel Jorba, el qual, a la llarga trajectòria professional tan lligada sempre al món del llibre, hi afegeix la condició de ser el gran coneixedor de l'obra de Manuel Milà i Fontanals i, per això, encara té molt més mèrit la seva generositat.

Les intervencions que m'han precedit m'estalvien de dir moltes coses que resultarien supèrflues i, en canvi, potser em podré estendre a parlar sobre les motivacions que estan en la gènesi de la redacció, les quals responen en bona part a una fixació, que de petit que m'acompanya, sobre els grans personatges que ha donat el Penedès.

Els de la meva generació estàvem educats amb la certesa que vivíem en una població que havia donat les grans figures del nostre país: sant Ramon, els bisbes Torras i Bages i Morgades, els germans Milà i Fontanals, els germans Vidal i Valenciano, Llorens i Barba... Amb infantil delectació ens vèiem guanyadors d'una competició imaginària.

Encara em sé de memòria la lletra d'una estrofa de l'himne dedicat a la Mare de Déu obra de Josep Giménez Estebanell (pare del Lluís Giménez, un dels carismàtics caps de colla amb què han comptat els Castellars de Vilafranca) que deia allò de:

“La terra dels bisbes
i els homes preclars
vetlleu-la, Senyora,
amb vostres ull clars.”

Més endavant tot podia i havia de ser matisat: per començar, perquè ens trobàvem en uns temps de foscor i en aquells textos escolars plens de personatges que avui sabem que eren de tercera fila, d'aquells noms nostres tan importants no en deien una paraula; no sortien enlloc.

També constatarem que havíem de compartir part de la glòria amb la resta del Penedès: des de les Cabanyes demanaven una part de Torras i Bages; des dels Monjos una quota de sant Ramon; i els d'Olèrdola reclamaven un bocí dels germans Milà. Això tenia l'avantatge que també podíem encabir al nostre sarró, per la part penedesenca que ens podia tocar, altres figures importants, entre elles les de noms silenciats com Pau Casals, Macià, Guimerà, Jaume Carner...

Tot plegat, direu, patriotisme local; potser sí, però no em puc estar d'autocitar-me i reivindicar el que dic en algun punt d'aquest llibre: que dels tres pilars del pensament universitari català de la segona meitat del segle XIX –Llorens i Barba, Milà i Fontanals, Duran i Bas– dos siguin vilafranquins.

I encara més, també podem ventar-nos –a la manera que ho feia el vilafranquí Rodolf Llorens– que quin poble pot dir, com ho pot fer Vilafranca, que hagi estat hegemònic a la Real Academia Española, si més no en els dotze anys que van del 1872 al 1884, període en el

qual van coincidir dos vilafranquins acadèmics: Gaietà Vidal i Valenciano i Manuel Milà i Fontanals.

Vaig ser alumne d'un institut on, en començar el curs 50/51, del pati que donava al carrer de Sant Joan, hi penjava un rètol que deia “Institut Milà i Fontanals”. Doncs bé, al cap d'un temps, potser ja fèiem segon o tercer curs, un bon dia el van repintar, ara amb el nom d'Eugenio d'Ors. El motiu del canvi no l'he entès mai, perquè si una cosa era Milà i Fontanals és que va ésser una persona assenyada, una persona d'ordre que diríem, respectuosos amb l'església, l'autoritat i la propietat.

Això em fa recordar una anècdota que potser hi està relacionada: aquells anys, en què creixíem a l'ombra del monument a Milà de la rambla –al qual popularment anomenàvem “mona de Pasqua”–, un dia dels Innocents dels anys cinquanta, a algú se li va acudir de penjar-hi un cartell que deia “que me cambien por Eugenio d'Ors”; era una broma infantil si voleu, però que en aquells temps resultava prou agosarada.

Però la petjada de Milà surava per altres conductes: la mare recitava una poesia que començava dient “*Planyeu-vos camps de Dela, serra d'Espill!*”, la qual, ja de més gran, vaig saber que era *La complanta d'En Guillem* de Milà i Fontanals, i l'avi Ramon cantava una popular cançó de Nadal que ara, en preparar aquest llibre, me n'he adonat que era exactament la lletra de la *Pastorel·la de Nadal* que va escriure Milà. Per cert que, sobre aquest mateix poema, l'Amadeu Vives va compondre una peça per a cor amb acompanyament de corda, piano i harmòni, la qual va ser estrenada amb motiu del primer concert de l'Orfeó Català l'any 1892.

Milà i Fontanals va ser allò que la gent en deia un savi, però Lluís Nicolau d'Olwer, que va publicar-li la correspondència, opinava que,

tot i ésser un “*formidable investigador [...] fruit d’un tracte intens i profitós amb pergamins, amb manuscrits i amb empolsades cròniques, fou ço que hi hagi de més allunyat del que vulgarment ne diuen una rata d’arxiu.*”

El crític i tarragoní d’adopció Manuel de Montoliu, del qual el vilafranquí Manuel Benach va deixar escrit que “*sempre que li venia a tomb enaltia i pregonava els mèrits i la figura de Manuel Milà i Fontanals*”, va dir que “*la figura d’En Milà sorgeix en la ciència espanyola del segle XIX, com un arbre gegantí i solitari...*”, opinió que podríem complementar amb una altra de quan va manifestar que “*Milà i Fontanals representa el moment definitiu, la cristal·lització perfecta de tot el moviment espiritual de la Renaixença literària de Catalunya.*”

És ben cert que Milà, com han assenyalat tots els que l’han estudiat, va treballar en solitari sense bibliografia precedent. En el fons, podríem veure en la tasca de Milà i Fontanals, tan evident en el recull del *Romancerillo*, el treball, la vocació de l’arqueòleg entestat a posar a la llum les pedres que de vegades el temps i de vegades l’home ens han amagat. Si la conservació del patrimoni literari va ser part important del seu treball filològic, també va col·laborar en la defensa dels patrimonis artístic i arqueològic, camps amb els quals va coincidir amb l’Hernández Sanahuja, fundador de l’arqueologia tarragonina.

Per això, que endegués la campanya per a la conservació de la capella de Sant Joan de Vilafranca no pot estranyar, però que parlés amb coneixença de Castellet, de l’Hospital d’Olesa, de la capella de Moja, de l’absis de Sant Martí Sarroca, de Sant Sebastià dels Gorgs i, sobretot, que fes el treball previ necessari per a les dues monografies sobre Olèrdola, vol dir que s’ho havia trepitjat, en un temps en què viatjar no era gens fàcil, i pel que en sabem, no hi devia tenir tirada del seu natural.

Ara bé, la curiositat intel·lectual l’hi empenyia, i devia ser per això que Hernández Sanahuja el va declarar “*el decano de los arqueólogos de Cataluña*”.

Amb vocació d’arqueòleg, Milà va esmerçar una part important de la vida a la recerca del tresor de la literatura popular, com n’és exemple notori la publicació del *Romancerillo*, del qual un altre vilafranquí, Pere Bohigues, va voler remarcar el camí recorregut en els anys que van de la primera edició de 1853 a la segona de 1882, per la diferència de plantejament que s’hi observa: allà on en la primera edició predomina la literatura, l’estètica literària, en la segona deixa pas a la complementarietat de la investigació folklòrica.

Com que Milà tenia la idea, que anys després va formular el seu gran deixeble Menéndez y Pelayo, que “*Un poble nou ho pot improvisar tot, menys la cultura*”, potser tota l’obra milaniana no va ser res més que una esporgada general que va apartar la brossa que amagava la realitat cultural que hi havia al darrere. Fixem-nos en la lliçó que es treu del poema dedicat a Mn. Parassols, a causa dels efectes de l’acció del martell en un “ídol de la vellúria”:

*“Mes a cada cop que pega,
un tros de crosta li salta
i lo que era un ídol negre
se torna una hermosa estàtua.”*

Si encara avui l’arqueologia ha de combatre la indiferència, quan no l’hostilitat de l’entorn, la incomprensió en què es trobaven els precursors devia ser absoluta. És commovedor que Milà s’hagi de justificar per la publicació de *La dama d’Aragó*, en rescatar-la de l’oblit quan la inclou l’any 1844 en el manual *Compendio del arte poética*, aquella bellíssima cançó que comença:

*“A Aragó n’hi ha una dama
que és bonica com un sol,
Té la cabellera rossa
li arriba fins als talons.
(Ai! amorosa Agna Maria
robadora de l’amor.)
Sa mare la pentinava
amb una pinteta d’or,
Cada cabell una perla
cada perla una anell d’or...”*

Ben cert que el candor que s’atribuïa a Milà i Fontanals el podia ajudar a valorar aquesta font de poesia. Ens pot semblar ara, un cop publicada, que havia de ser fàcil d’adornar-se del valor d’una cançó recollida entre la pagesia analfabeta i és que *“el camí que troba com a propi Milà i Fontanals, parteix del bon gust inicial amb el qual descobreix les qualitats poètiques de les cançons tradicionals...”*, perquè l’esporgada s’ha de fer ben feta, tenint cura, sobretot, de deixar sans i estalvis els borrons que assegurin la florida.

Milà no va fer gaires viatges, ni va ser tampoc un recercador constant, ni investigador de camp; però ho va ser suficientment com per poder recollir de viva veu la tradició poètica, els poemes que recitaven les àvies a les masies.

Al *Romancerillo catalán*, que si bé és un recull de cançons aplegat per tot el país, segons que diu ell mateix en el pròleg, el nucli original el formen els fragments apresos en la infància i els que va recollir a Barcelona i el Penedès i, per això, hi ha un ressò penedesenc que molts anys més tard encara s’endevina en moltes de les històries que s’hi narren. Aquesta circumstància resta palesa a la *Cançó de sant Ramon*.

*“La Mare de Déu
un roser plantava,
d’aquell sant roser
n’ha nada una planta:
Nasqué Sant Ramon
fill de Vilafranca,
confessor de reis
de reis i de papes.”*

D’aquesta cançó (de la qual Verdaguer sabé millorar el segon hemistiqui del segon vers: *“ne florí una planta”*), en fer-ne el comentari, Milà pica l’ullet a Vilafranca quan cita uns goigs compostos arran de la beatificació que deien:

*“O vila ditxosa mare
que tal fill has alletat.”*

I és que, en resseguir la poesia que va escriure, te n’adones que l’arrelament a la terra formava part important de la seva personalitat, tant en els temes com en el vocabulari, i per això, amb el coneixement que el Dr. Manuel Jorba estava preparant una nova edició de les *Obres completes* de Milà, vaig pensar que un element diferenciador de la meua aportació, en editar la poesia, el podia fer identificant algun dels elements del lèxic que mostren aquest arrelament:

Els topònims, uns d’evidents: la Font de Melior, camps de Dela, serra d’Espill; però altres no tan: les muntanyes blaves (Montserrat). Adverbis: boi, tantost. Substantius: bet, bufanaga, cògula. Fa poc que amb un amic recordàvem alguns d’aquests noms genuïns: marseca, pèlag, jugar a cuc, jugar a zeps, la pronúncia local de Felis...

Però hi ha una poesia, *Un cas veritable*, a la qual la versemblança del títol li ve donada per estar farcida de referències locals. Amb estructura de romanç, narra l’episodi amb final feliç d’una mare desesperada a la qual li perden un fill de bolquers. La narració, sense l’altisonància de molts romanços de cec, aconsegueix commoure el lector amb total senzillesa d’estil.

El poema respira Vilafranca per tots costats, i sinó, digueu-me: un personatge que es digui Feliceta, on més el trobarem?

Podríem incloure com una altra traça vilafranquina de Milà, la devoció a la Mare de Déu de Montserrat, que en aquest petit recull omple dues poesies, a més de ser la solució de l'encanteri de l'Arnaldó de Beseia.

Com que el llibre porta l'encapçalament tan clar de *La poesia en català de Manuel Milà i Fontanals*, hauríem de deixar constància, posats a parlar-ne, que la poesia, dins la immensa obra literària de Milà no és res més que una mena d'apèndix. Això sí, un apèndix amb os, perquè en el conjunt bigarrat de la vintena de poemes en català de Milà, fins i tot en els de to més íntim o de circumstàncies, sempre hi veurem una espurna, un toc de qualitat. No podia ser d'altra manera.

I doncs, diríeu, si no volia ser poeta, per què feia versos? Penso que Milà, que a la segona meitat del segle XIX era la gran figura del món literari català, o sigui el personatge al qual, dit en termes col·loquials, se li cedia sempre el cap de taula, davant de la inconsistència de bona part de l'obra dels primers autors de la Renaixença, va voler exercir de mestre i ho va fer predicant amb l'exemple.

Sobre aquesta voluntat de mestratge de la qual ens podríem estendre molt, només en recalcaria un parell de trets:

El primer fa referència a la mètrica amb la troballa del vers decasíl·lab a maiore 6+4 per a *La cançó del pros Bernard*, poema que és, sens dubte, i no solament pel vers, la peça mestra de la vocació didàctica de Milà. L'aprofitament d'aquest vers dona el to expressiu i el ritme narratiu de la cançó de gesta. Si a més a més hi afegim la saviesa de qui sempre té a mà recursos com el que empra per a la concisió de la introducció en solament tres versos:

*“Voleu oir la gesta
del pros Bernard,
comte de Ribagorça
i de Pallars,
que tingué braç de ferre
amb cor lleal?”*

ja tenim part important de la sensació que va causar el poema.

Tot i així és sorprenent que el gran impacte de l'aparició del *La cançó del pros Bernard* en tota les llengües romàniques no tingués a casa nostra l'efecte multiplicador que Milà devia pretendre.

No hem de descartar que, com que la naixença de la proposta amb *La cançó del pros Bernard* va ser tan espectacular, els aprenents no gosessin ni posar-s'hi. De fet, ja Rubió i Ors creia que fóra millor que no se'l volgués imitar, perquè ningú no hi reeixiria. Dels que ho van provar, només se'n van sortir bé el gran mossèn Cinto Verdager del poema *Canigó* en els cants “Tallaferro” i “La fossa del gegant” i alguna cosa de Guimerà.

Però l'habilitat del mestratge de Milà encara ve més demostrada amb la utilització que fa del mateix vers per a *La complanta d'En Guillem*, que és alhora una balada i un plany, amb el resultat d'un poema en el qual el to de plany l'aconsegueix amb la senzillesa de trencar el ritme èpic de les tirades.

*“Planyeu-vos, camps de Dela,
serra d'Espill!
La vostra flor més bella
no la teniu;
l'arbre de verdes branques
caigué i morí!”*

L'altre tret que voldria destacar és la utilització del recurs al recoble o tornada propi de la cançó popular.

Potser l'exemple més clar el veiem en *La font de Melior*, amb l'aprofitament del reco-

ble mes ai! pouat uns anys abans d'una cançó tradicional penedesenca.

*“Les robes i les fustes
mes ai! blanques ne són,
blanqueta n'és la cara
mes ai! també les flors.”*

Precisament, en aquesta mateixa sala, ara ja fa uns quants anys, arran d'un diàleg entre dos grans escriptors mallorquins –Josep Maria Llompart i Jaume Vidal Alcover–, no recordo qui dels dos va voler assenyalar com una característica de la poesia tradicional catalana, la de la inclusió de recobles i van posar com a exemple el de *La font de Melior*.

Aquest recurs de Milà, el podem trobar també a la *Pastorel·la de Nadal*, composició en la qual aprofita la locució *tan petit i no plora*:

*“Oïu-me pastors,
oïu-me una estona
que us vinc a portar
la més bona nova.
Tan petit,
tan petit i no plora,
tan petit.”*

Fixeu-vos-hi bé, en la força de la poesia, que ha portat al fet que aquesta locució verbal ara ja només sigui entesa com un element nadalenc.

També a *Poqueta cosa*, una poesia d'aparença senzilla, composta a base de rodolins, la gràcia li ve donada de fer-los seguir del contrapunt de la tornada “*Ja pot parlar que no m'enganyarà*”.

Ja, per acabar, no voldria deixar de valorar l'aspecte formal del llibre, perquè no

deixant de ser un assaig sobre poesia, que fa que se'l pugui incloure en el gènere menys agraït del ram de l'edició, s'ha aconseguit que, d'entrada, sigui prou atractiu, al meu entendre, pel disseny senzill de la col·lecció i per l'encert de la inclusió d'il·lustracions que ja acompanyaven els poemes quan van ser publicats en revistes, justament al moment de l'eclosió del modernisme, amb noms cabdals dels il·lustradors catalans de tots els temps, com Jaume Pahissa, Josep Lluís Pellicer i Alexandre de Riquer. En conjunt, una mostra del bon treball d'un impressor, Gràfiques Llopart, que fa evident allò que molts no saben: que a Sant Sadurní no només s'hi sap fer cava.

Milà i Fontanals té, entre altres mèrits, el de ser qui primer va publicar la cançó del *Comte Arnau*, el gran mite català, i ho va fer perquè sabia destriar el gra de la palla, que és l'empremta de distinció dels grans investigadors, o dels arqueòlegs, o dels esporgadors.

Prou convençut de la tasca depuradora de Milà i Fontanals, fonamental per a la Renaixença, en devia estar l'assagista valencià Joan Fuster, quan va propiciar l'anècdota explicada per Joan Solé, que em va transmetre Pere Sadurní, que trobant-se a Vilafranca, va voler que el portessin davant el monument a Milà i Fontanals de la rambla vilafranquina on, després d'aturar-s'hi, solemne, va deixar anar aquella *boutade* que deia:

“Senyors, aquest home va inventar la literatura catalana.”

(*) Parlament pronunciat a Tarragona, a la Llibreria de la Rambla, el dissabte 10 d'abril de 2010.

LLIBRES

Agustí Bruach i altres

JOSEP SOLER I SARDÀ. COMPONDRE I VIURE

Ed. Andana. Vilafranca, 2010.

Ampli i completíssim volum coordinat per Joan Cuscó i dedicat a la personalitat i obra del compositor vilafranquí Josep Soler, amb aportacions de nou estudiosos i coneixedors de la seva labor, amb el complement d'un DVD amb el documental dirigit per Eva Vila *Josep Soler. L'espai d'un mateix*, un segon DVD amb la filmació de l'estrena de la seva obra coral *El misteri de Sant Francesc*, i un CD amb una antologia de la seva obra. Hi ha edició castellana a Libros del Innombrable, Saragossa 2010.

Obre l'edició Àngel Medina de la Universidad de Oviedo amb una primera aproximació a l'obra de Soler. El segueixen unes breus proses del mateix Josep Soler tot recordant espais vilafranquins que són referència a les seves obres, però també entorns i referents mitològics o d'ampli abast cultural en un intent notable de defugir el localisme sense oblidar mai les arrels. Per la seva banda, Joan Cuscó ens proposa una aproximació a Soler en el període comprès entre 1935 i 1960 que abraça els seus primers estímuls musicals fins a la seva primera formació, és a dir el període en què el trobem més vinculat a Vilafranca, i encara proposa un exercici de situar Soler en la panoràmica general dels músics, escriptors i intel·lectuals vilafranquins del segle XX.

Per la seva banda, Leticia Sánchez Andrés, de la Universidad Autónoma de Madrid, es planteja la música com a cosmologia i ètica en el pensament de Josep Soler. Cèsar Calmell, de la Universitat Autònoma de Barcelona, estudia el treball del compositor en base als seus escrits sobre música. El volum aplega encara un text sobre Josep Soler escrit a París el 1968 pel compositor René Leibowitz. L'organista Agustí Bruach reflexiona sobre la música d'orgue com a litúrgia sonora d'un memorial íntim així com sobre la música escènica i el significat ètic de la creació artística.

En una altra perspectiva el pianista Diego Fernández Magdaleno escriu sobre la música per a piano de Soler, que considera una de les més àmpli-

es i profundes de tota la música contemporània. Per la seva banda el director coral Teodor Roura analitza la producció musical de Josep Soler en l'àmbit de la música vocal. Clouen el volum dues reflexions del clarinetista Joan Pere Gil Bonfill sobre cançons de bressol i poesia de cambra.

Per als que patim, tot i els nostre esforços, del més total analfabetisme musical, resulta sorprenent la informació que s'aplega en els apèndixs que completen aquest amplíssim, excel·lent i, evidentment, merescudíssim volum de reconegut homenatge. El primer apèndix és una cronologia musical de Josep Soler que va de la primera obra, datada el 1951 fins a les darreres estrenes d'aquest 2010, entre un i altre centenars de treballs que en un segon apèndix es cataloguen en música escènica (òpera, música escènica i edicions d'òpera), obres per a orquestra (orquestra sola, orquestra de corda i concerts orquestrals), música vocal (veu solistes/cor i orquestra, veu solista i orquestra, veu/cor i acompanyament instrumental, cor a capella, cor i orgue, cor, orgue i solista vocal, veu i piano, veu i orgue, veu i altres instruments i cantares de cambra), conjunt instrumental (dos instruments, tres instruments, quatre instruments, cinc instruments i grup instrumental), música per a instrument solista (orgue i piano) i edicions i instrumentacions. Finalment, un tercer apèndix cataloga els enregistraments, prop d'un centenar, als quals cal afegir algunes filmacions en DVD. Heus ací la perspectiva completa a dia d'avui de la labor creativa d'un músic infatigable, d'un creador tan intens com mal i poc conegut a casa nostra.

J.S.B.

Joan Cuscó i altres

LA CIUTAT DELS ÀNGELS

Ed. Vinseum. Vilafranca, 2010.

Amb motiu dels actes organitzats a Vilafranca el 13 de març del 2010 amb motiu dels 75 anys de Vinseum i de Josep Soler i Sardà i la presentació dels llibres *Josep Soler i Sardà. Compondre i viure*, i *Llibre d'orgue de Santa Maria de Vilafranca del Penedès* i del CD *Poema de Vilafranca*, es va editar aquest opuscle que acull quatre textos breus. L'obre Joan Cuscó amb una reflexió sobre Vila-

franca, Eugeni d'Ors i Josep Soler. Heus ací un text que situa històricament la tomba "A Matilde" i la incidència que aquesta té en poetes i compositors musicals, la relació d'Ors amb els compositors del seu temps i els referents wagnerians.

Tot seguit l'edició acull un text breu d'Eugeni d'Ors dels seus darrers anys. "Les meves ciutats" fa referència a aquells espais que van marcar l'existència de l'escriptor i pensador, la seva darrera referència és vilafranquina, amb tots els referents als pàmpols i els xiprers que li hem llegit esmentats tantes vegades –i que potser seria bo aplegar en un opuscle orsià vilafranquí amb aparell crític– amb la història de la Matilde i els referents cubans que omplen el Penedès. Tot seguit s'aplega un text d'Àngel Zúñiga, del 1954, que fa crònica i reflexió de l'enterrament de Xènius al cementiri vilafranquí. Zúñiga se'n reconeix deixeble i la lloança a l'hora del comiat no pot ser més clara: "A Catalunya cap altre home ha estat ni més ric ni més clar, ni més original en el seu pensament..." Justament un any després –com els anteriors sense indicació bibliogràfica de procedència– Pere Regull i Pagès publicava un petit estudi documental sobre els Rovires de Vilafranca, passats per Manzanillo, a Cuba, la banda materna d'Eugeni d'Ors que emparenta amb la Matilde que als 26 anys moriria d'un tret perdut a Gràcia en els aldarulls del 1870.

J.S.B.

Marc Santasusana Corzan

LA DETERMINANT APORTACIÓ SITGETANA AL PROJECTE D'ALLIBERAMENT NACIONAL. LES TRAJECTÒRIES DE SALVADOR CARBONELL I PUIG, RAMON PLANAS I IZABAL I PERE CURTIADA I FERRER

Ed. Grup d'Estudis Sitgetans. Sitges, 2010-05-14

Aquest és un òptim estudi històric, pel contingut i la metodologia, que guanyà, en la seva modalitat universitària, el premi Josep Carbonell i Gener que cada any convoca el Grup d'Estudis Sitgetans. I és el quadern núm. 59 de les publicacions de la mencionada entitat sitgetana.

Dividit en tres parts, d'acord amb el títol, el treball descriu les activitats polítiques independentistes –per cert, molt destacades– de tres sitgetans.

El primer, Salvador Carbonell i Puig, desenvolupà la seva activitat totalment a l'illa de Cuba. Fou el fundador de la primera publicació i de la primera organització declaradament partidària de la independència de Catalunya. Jugà, en veritat, un paper de primer ordre en l'aparició del separatisme català. Hi influí la figura destacada de Josep Miró i Argenté, sitgetà que assolí el grau de general en les tropes insurrectes contràries a Espanya. Carbonell fou el principal impulsor de la publicació *Fora grillons*, com també del Grop Nacionalista Radical de Catalunya.

S'ha de destacar que el logotip que adoptà el Grop de Salvador Carbonell i Puig, l'any 1907, era una bandera independentista amb un estel solitari al mig, encara sense cap triangle. Un antecedent de la senyera estelada que després s'imposaria.

Exercí continuadament un paper destacat dins del separatisme català, de tal manera que quan l'any 1959 les noves autoritats cubanes obligaren al Grop a dissoldre's, Salvador Carbonell i Puig exercia la presidència de l'agrupació separatista.

El segon sitgetà estudiat és Ramon Planas i Izabal que fou una personalitat de tanta significació en el món cultural de Sitges. Autor de disset llibres, fundador i primer president del Grup d'Estudis Sitgetans, participà en multitud d'activitats de l'art i de la literatura tant a Sitges com a la comarca. Bé se'l podria qualificar com el màxim intel·lectual sitgetà.

L'autor, amb tota lògica i cenyint-se als límits fixats al seu treball, detalla el paper que representa Planes en el separatisme sitgetà. Detalla la seva participació en els fets de Prats de Molló i la seva següent detenció amb estades a les presons, successivament, de Puigcerdà, Girona i Model de Barcelona. La filiació primer a Estat Català i després a Esquerra Republicana de Catalunya, de la qual fou expulsat el 1936 per haver declarat a favor de presos considerats feixistes, en el llenguatge del moment, i també per la seva actitud contrària a les arbitrarietats esgarrioses –un oncle seu fou assassinat per les patrulles de control marxistes– realitzades en aquestes dates. No obstant això l'any 1939 les autoritats franquistes l'empresonaren a Vilanova i la Geltrú. Obtingué aviat la llibertat i, naturalment, quedà en l'ostracisme polític.

El tercer i últim sitgetà estudiat és Pere Curtiada i Ferrer, que significa el màxim representant d'Estat Català a l'Ajuntament de Sitges, darrer bastió municipal de l'organització. L'autor assenyala de Curtiada que fou activista catalanista tota la vida i que en les seves intervencions municipals en els diferents ajuntaments dels quals formà part com a regidor, i fins i tot una època com a alcalde, fou el polític sitgetà que més mesures proposà a favor de la normalització de la llengua catalana. També queda evidenciat que tingué sempre una actitud assenyada i mediatra i que en començar la Guerra Civil de 1936 evità mals majors a Sitges, de tal manera que arribà a salvar vides. L'any 1939 s'exilià a França i l'any 1948 va poder tornar a la seva vida nadiua.

L'autor per a la confecció del seu estudi s'ha basat en un pòsit bibliogràfic que detalla adequadament i ens és mol grat assenyalar, com diu l'actual presidenta del Grup d'Estudis Sitgetans, Vinyet Panyella, en la introducció modèlica que encapçala l'obra, que tres de les referències bibliogràfiques són precisament tres obres publicades pel mencionat Grup: *Memòries*, de Ramon Planes (1987), *La guerra de 1936-1939 a Sitges (un dietari personal)* de Joaquim Caballol (1999) i *Diari de guerra i postguerra. Sitges 1939-1942*, de Bonaventura Julià (Sitges 2002).

En resum, un estudi històric de qualitat. Cal felicitar Marc Santasusana i Corzan i encoratjar-lo a continuar en una tasca d'investigació tan noble i de tant interès.

Ventura Sella

Emili Giralt i Raventós

NOTES VITIVINÍCOLES DELS SEGLES XVI I XVII

Ed. Vinseum. Vilafranca, 2010

El lliurament del premi Emili Giralt el passat gener va ser un bon motiu per recuperar aquest treball escrit per Emili Giralt l'any 1946 quan tenia sols 14 anys i fins ara inèdit, conservat a l'arxiu del Vinseum, que va formar part de la labor del grup del Cercle d'Estudis Penedesencs (CEP), entitat sense estructura jurídica que aplegava un grup de joves vilafranquins, sovint sota les indicacions de Mn. Manuel Trens. En aquest entorn, i com s'explica a les notes inicials de l'opuscle, en especial la de

Joan Cuscó Clarasó sobre la vocació historiogràfica d'Emili Giralt que es pot observar ja en aquests treballs de la més primerenca joventut, abans que el 1950 fes ja una aportació significativa i posterior treball de referència a la I Assemblea d'Estudiosos del Penedès i Conca d'Òdena de Martorell.

De la labor d'ordenació dels fons de l'Arxiu Notarial de Vilafranca, que llavors es conservava al Museu, Giralt en va aplegar ja les notes que conformen aquesta edició, completada amb algunes fotografies d'aquell jove afeccionat a la història i els seus companys. El treball era dedicat a Cristòfol Mestre i Artigas, director de l'Estació Enològica, organisme amb el qual Giralt es relacionava tota vegada que completava els seus estudis amb el treball com a administratiu en algunes empreses del sector vitivinícola. En el text trobem un Emili Giralt que remena capbreus del segle XVI a la recerca de referències sobre la vinya, crides del síndic de Vilafranca, disposicions de l'autoritat per a la protecció de la propietat i notes de notaris sobre el preu del vi o sobre recol·leccions agrícoles, indicacions ja sobre la fabricació d'aiguardents al segle XVII o instal·lació de noves fàbriques que obliguen el 1692 a reunir la universitat de Vilafranca, sense que hi manquin els episodis de lladres de camins que aturen els traginers per carregar les carabasses de bona malvasia de Sitges.

J.S.B.

Angel Guimerà

TERRA BAIXA

Adaptació de Pere Martí Bertran. Edicions del Roure de Can Roca. La Garriga, 2010.

Amb pròleg introductori de Josep-Francesc Delgado, el professor vilafranquí Pere Martí ha adaptat el text de l'autor vendrellenc al català normatiu i, d'alguna manera, l'ha llevat de detalls i referències que a hores d'ara i en mans d'un lector no acostumat als clàssics tenen un posat més d'anacronisme que d'altra cosa. Tot plegat fa que es tracti d'una edició propera que intenta mantenir la fidelitat a l'original però, a la vegada, acostar-los als joves lectors de secundària en el que pot ser el seu primer encontre amb una obra teatral llegida.

L'edició enceta una col·lecció d'aquest caire amb textos clàssics d'alguna manera posats al dia, un aspecte que permet perfectament aquesta obra

de Guimerà, tan farcida del conflicte universal de sempre en la lluita entre el poder i la raó. Afegim-hi, a més, que l'edició s'ha acurat especialment, amb notes al marge quan es tracta d'una paraula que s'ha hagut de mantenir sense adaptar però que pot resultar de difícil comprensió per a un lector jove, en especial si aquest se situa en un entorn urbà tan oposat ara mateix a l'àmbit rural en què es mou en Manelic de Terra Baixa. L'edició inclou igualment fotografies d'objectes o detalls que tenen a veure amb el text i s'acompanyen amb una breu explicació, un i altre ajuden també a fer el text més entenedor i la lectura més lleu. Caldrà esperar a veure si el mercat, i en especial el món de la docència, acull positivament aquesta iniciativa que té alguna altra proposta semblant pel que fa als clàssics de sempre.

J.S.B.

Marc Andrés i altres

EL MASSÍS DEL GARRAF, UN ESPAI NATURAL

Ed. Institut Municipal de Gestió del Patrimoni Cultural i Natural de l'Ajuntament de Gavà. 2006.

Magnífica edició de tot un conjunt de materials didàctics sobre el Garraf, obra de prop de deu autors, en la seva major part professionals de la docència o la museologia. El conjunt s'acull en una carpeta on trobem un volum adreçat al professorat de secundària, la definició d'objectius, àmbit territorial, continguts i situació, així com un viatge amb Josep Pla per passar després als diversos aspectes del paisatge, el clima, el medi físic, el medi biòtic i l'humà, amb una àmplia informació gràfica i documental, un apartat dedicat a l'evolució del paisatge i un recorregut històric que ens porta des dels temps prehistòrics fins als nostres dies. La llengua i la literatura també hi tenen el seu espai, així com l'art i un capítol prou específic per al paisatge modificat del massís del Garraf, així com el referit al Garraf com a espai protegit i en concret el parc.

La carpeta inclou un quadern d'exercicis i activitats per a l'alumnat, també presentat amb una cura gràfica que veritablement convida a treballar-hi. Finalment un CD ofereix propostes interactives i una amplíssima documentació amb mapes i plànols interactius que, sens dubte, són una invitació ben cordial a l'aprenentatge entre les noves generacions

d'estudiants i permet descarregat en PDF el material del professor i el de l'alumnat. Certament, aquest és un model i un exemple que ens cal seguir i són treballs d'aquesta envergadura i voluntat pedagògica són els que han de fer possible entre els nostres alumnes de secundària el reconeixement dels trets d'identitat que són específics en la geografia natural, històrica i humana de la nostra terra.

J.S.B.

Llorenç Soldevila (*)

GEOGRAFIA LITERÀRIA. COMARQUES BARCELONINES

Ed. Pòrtic. Barcelona, 2009. Vol. I.

Vaig conèixer Llorenç Soldevila fa gairebé vint anys, a principis dels noranta, llavors ja tenia la dèria dels itineraris literaris i en realitzava un de magnífic, una ruta verdagueriana que ens va portar amb la canalla amunt i avall des de Folgueroles a Vic o a la Gleva. Em consta que ha continuat aquesta dèria al Montseny, on té publicada una magnífica guia literària, i que ha insistit en aquest tema una colla d'anys a diverses escoles d'estiu, de manera que –tot i que algunes vegades hem tingut la sort de poder comptar amb ell en conferències sobre temes de literatura– permeteu-me que el presenti com un veritable apòstol de la geografia literària.

Mala feina no deu haver fet perquè entre cursos, conferències, edicions i llibres de textos aquest bon home, professor de la Universitat de Vic, ha deixat petjada i ara els itineraris literaris comencen a tenir un caire de normalitat a diversos indrets de casa nostra, així l'Institut d'Estudis Penedesencs n'ha organitzat a Vilanova, preparat per Montserrat Esquerda; al Vendrell, de la mà de Neus Oliveras; i a Vilafranca, per obra i gràcia de M. Teresa Gil, que el va preparar ja fa un grapat d'anys per treballar amb els alumnes de secundària. Aquest darrer, el vilafranquí, el repetirem el 24 d'abril, a 2/4 de 6 de la tarda des de davant del monument a Milà.

Així les coses, un bon dia em va trucar l'amic Llorenç i em va anunciar que estava treballant en una col·lecció de deu volums dedicats a constituir una completa geografia literària, evidentment de tots els Països Catalans. Fem amb números una aproximació al que pot ser el tema, i si tots els volums tenen unes 350 pàgines cada un, com té aquest primer, estem davant un treball de més de

tres mil pàgines. Evidentment no vaig pensar, com seria natural, que en Llorenç s'havia tornat ximple perquè la seva passió en aquesta temàtica, com ja he dit, ja fa anys que dura.

Ja sabeu que el raïm pot patir una malura, la *Botritis cinerea* que els pagesos anomenen “podridura” i que, quan s'empra per elaborar alguns tipus de vins, anomenats a Catalunya de verema tardana, llavors els enòlegs parlen de “podridura noble”. Vet aquí, però, que la de Llorenç Soldevila és una “bogeria noble”, que no vol dir, certament, que sigui monàrquic. Ho dic perquè el més fàcil davant d'un treball com aquest és començar a passar comptes sobre el que no hi ha, com ja ha posat per escrit algun espavilat de poca volada, però en Llorenç ens explicarà que aquest no és un treball tancat i que no hi estan tots els que són, però sí que hi són tots els que estan.

Tornem per on anàvem, quan ens vam veure per preparar la part vilafranquina de l'itinerari vaig rebler una impressió que ja tenia: aquest home, en Llorenç Soldevila, és un veritable pou de ciència literària, fins al punt que va resultar que de Vilafranca en coneixia textos dels quals jo no n'havia sentit a parlar mai. En Llorenç Soldevila, ja sé que no em perdonarà però ho haig de dir, és un “savi”, un erudit en el sentit de la paraula saviesa i la paraula erudició que tenia el nostre convilatà Manuel Milà i Fontanals. D'entrada ho és perquè té un coneixement del país certament inversemblant i després perquè uneix dues disciplines tan d'especialista com la geografia i la literatura. Només una persona com ell podia tirar endavant una obra d'aquesta envergadura, unint la passió de la literatura amb la de la docència i la de l'excursionisme; una síntesi certament impossible en paraules d'Eugeni d'Ors que pretenia en una prosa del seu *Glossari* que a Catalunya hi ha només dos tipus de savis, els magres que són excursionistes i els grassos que són sedentaris. Una mica errat havia d'anar en Xènius perquè Milà, que era en l'aspecte físic però també en l'intel·lectual una “balena literària”, era un home molt gras i no parava de tombar, i sempre que tenia un moment se n'anava a les masies d'arreu del país a fer cantar les pageses velles per confegir el seu *Romancerillo*, o feia el camí de Ferran a Vilafranca mentre imaginava la font i la Melior festejant-hi amb aquell aimador que havien de matar les set llances dels set traïdors.

Beneix el projecte d'aquesta *Geografia Literària* sant Joaquim Molas en unes línies de pròleg

on subratlla que, ara com ara, alguns indrets han esdevingut llocs obligats de peregrinació com a rutes d'autor, i ens permeten el coneixement directe del país, a les pàgines del llibre i des de la saviesa de Llorenç Soldevila. Com es remarca en aquestes línies aquesta no és sols una obra per a turistes, docents o universitaris –tot i que pel turisme en té la bona mida de butxaca–, sinó també per al lector apassionat per la geografia i la literatura del país. Una eina, si voleu, per conèixer el país sense haver de sortir de casa.

Té el goig i l'honor d'obrir el volum la comarca de l'Alt Penedès i com que això de comarques barcelonines als penedesencs no ens agrada gens, que de seguida ens sona a àrea metropolitana, li proposarem a l'autor que en la propera edició canviï el nom per “El Penedès i el seu entorn”, i que no es deixi el Baix Penedès (que evidentment ara com ara no pot posar en comarques barcelonines).

Les referències són d'Olèrdola, de Sant Sadurní d'Anoia i de Vilafranca, amb la sort d'haver-hi passat quan encara teníem rambla de Sant Francesc, el roure de Cal Codorniu encara era dret, el Museu encara no estava en obres i els campanarets de Santa Maria encara no havien començat a caure a trossos.

La descripció de l'indret s'acompanya de textos de Milà i Fontanals, Josep Vallverdú, Costa i Llovera, Joan Teixidor, Josep Pla, Josep Maria de Sagarra, Antoni Massanell, Josep Carner i Rosa Fabregat. Del Garraf, amb Sitges i Vilanova, hi ha peces de Solé i Forment, Rusiñol, David Jou, Carner, Gimferrer, Miquel Utrillo, Foix, Salvat Papasseit, Terenci Moix, Trinitat Catasús, Joan Margarit, Manuel de Cabanyes, Costa i Llobera... i més.

Abans que ens en parli l'autor i ens expliqui com funciona aquest llibre apuntem, però, un punt de reflexió. Hi ha comarques o indrets més literaris que no pas altres? La referència a Sitges sembla fàcil, o la indicació del cementiri de Vilafranca. Hi ha paisatges més literaris que no pas altres? Ens hem de quedar amb el tòpic de l'Empordà com la nostra Toscana literària? Deia Gustave Flaubert a les primeres pàgines dels seus celeberrim *Madame Bovary* que aquell –l'indret on vivien el metge i la seva dona– era un paisatge sense personalitat, on la llengua no tenia caràcter, les terres eren pedregoses i poc productives i on es feien els pitjors formatges de França. Evidentment Flaubert no volia caure en l'enganyifa de la glosa generosa de la seva comarca nadiua, però nosaltres –com a defensors

decidits dels valors més estrictes del vilafranquisme– estem convençuts que cada terra fa sa guerra, en això com en tantes coses, i que cal remenar els vells prestatges de la secció local de les biblioteques si el que s'intenta és anar a la recerca d'alguna petita joia que ens pugui oferir percepcions gairebé ignotes d'un espai, urbà o rural, d'una geografia que tenim davant dels ulls i que estimem perquè ens té el cor robat.

Si tots els autors prenguessin com a punt d'obligada referència el paisatge, podríem suposar que hi hauria comarques que ho tindrien una mica mal amanit però, com sol passar, l'escriptor tan aviat ha gosat sintetitzar tot el Penedès en un sonet com s'ha fixat en el més insignificant dels detalls. Hi ha una prosa de Josep Pla situada al mig de la Vilafranca de principis del segle XX que es fixa sols en la pols, el mateix color que s'escampava per arreu, que tenyeix les veles dels carros i acompanya el soroll monòton de la circulació animal. Tot el que es confegeix amb la llengua té, gràcies a Déu, un caire d'allò més inexacte.

Jo podria estar quatre hores més parlant del tema, però em sembla que és el moment que ens en parli l'autor, de manera que a mi no em resta sinó felicitar ben sincerament a l'amic Llorenç Soldevila per la magnífica fenja que ha fet, la que està fent i la que encara li queda per fer, i felicitar-nos tots plegats per aquesta magnífica eina que ja tenim a la nostra disposició.

J.S.B.

(*) Parlament de presentació del llibre al Vinseum el 9 d'abril del 2010.

Marcel Esteve i altres

HISTÒRIA DE VILAFRANCA DEL PENEDÈS. PARLAMENTS...

Ed. Ajuntament. Vilafranca 2009.

Aplec en opuscle dels parlaments pronunciats amb motiu de la presentació del llibre *Història de Vilafranca del Penedès*, en acte celebrat al Saló de Sessions de l'Ajuntament de Vilafranca del Penedès el 4 d'abril del 2008. Les primeres paraules són del llavors alcalde de la població, Marcel Esteve i Robert, qui va remarcar el caire de llibre obert al que ha estat la vila, resultat d'una llarga feina amb molts precedents i com a labor de reconeixement a tots els que han treballat en aspectes de la història

de la població i en el llibre d'autoria múltiple que es presentava.

Tot seguit es recull el parlament de Josep Soler i Barceló, president de Vinseum, fent referència a les històries locals com a eines de futur, tot reivindicant el paper de la història i els historiadors, així com el paper dels esdeveniments històrics sobre la ciutat tal i com ens ha arribat. En el següent parlament que s'aplega aquí Ramon Arnabat, coordinador de l'edició de la *Història de Vilafranca del Penedès*, va passar revista al conjunt bibliogràfic sobre la història de la població, des del *Llibre verd* fins a les edicions de finals del segle XX, amb un esment especial a la generació que no va tenir la seva història de Vilafranca, la d'Emili Giralt en els anys de postguerra. Per la seva banda el parlament ara aplegat de Jordi Vidal i Pla, també coordinador de l'edició, repassa la història del llibre que es presentava, els entrebancs que va patir el projecte i la labor portada a terme pels diversos autors en base a uns plantejaments concrets articulats en dos eixos bàsics. Finalment l'opuscle aplega la reproducció del pròleg d'Emili Giralt i Raventós que obre l'edició de la *Història de Vilafranca del Penedès*, una reflexió sobre les diverses històries de Vilafranca i la que ara s'editava, resultat de la labor d'una generació, amb una crida final a recuperar la memòria històrica.

J.M.L.

Rodolf Llorens i Jordana

L'HEGEMONIA VILAFRANQUINA EN L'HEGEMONIA CATALANA

Ed. Ajuntament. Vilafranca 2010.

En la diada de Sant Jordi del 1984 Rodolf Llorens i Jordana, vingut per segona vegada del seu espai vital a l'exili veneçolà, va pronunciar al saló de sessions de la Casa de la Vila el parlament que, amb el títol hegemònic que indiquem, un any després Rodolf Llorens ens deixava al seu espai caribeny. L'Ajuntament el va publicar en el seu moment i ara l'ha reeditat amb motiu de la commemoració del centenari del naixement de l'autor de *La ben nascuda*; l'opuscle compta ara amb un elogi del seu autor, a càrrec de Joan Cuscó Clarasó, on es remarquen els trets d'integritat i compromís, es ressegueixen els trets més significats de la seva biografia i es remarca la necessitat de donar a Llorens el paper

que es mereix en la cultura del nostre país, en lliure i volguda oposició al noucentisme orsià.

La conferència de Rodolf Llorens, que recordem con si fos ara mateix, parafrasejava en el títol aquell plantejament de Francesc Pujols sobre l'hegemonia catalana, i li servia per fer un repàs ampli dels elements més significats, és a dir a la labor i propostes de vilafranquins en la història catalana del nostre temps, des de la Concòrdia de Vilafranca fins a Milà, o de Llorens i Barba a Torras i Bages, i encara una llarga rècula de noms que arriba als nostres dies. Un text a rellegir i a gaudir que, amb les edicions properes de treballs esparsos de Llorens, justificacions d'un centenari que posen al nostre abast l'obra d'un dels pensadors més singulars, més crítics i punyents, però també més lúcids que ha donat la cultura catalana del segle XX.

J.M.L.

Joan Cuscó Clarasó

SENTIT I VALOR DE LA MÚSICA

Vilafranca, 2010.

Amb motiu del 75è aniversari del músic vilafranquí Josep Soler i Sardà, l'autor d'aquest opuscle, qui n'és un reconegut divulgador i admirador, ha publicat aquest breu opuscle, amb versió castellana i anglesa, que inclou un conjunt de reflexions a partir de l'edició del volum *Josep Soler i Sardà. Compondre i viure* que Cuscó ha coordinat. Reflexions que tenen com a base la vessant de la mirada filosòfica sobre la música i en base a Plató i el mite de la caverna.

Des del reconeixement de la complicació que suposa penetrar en l'obra d'altri, l'art comunica i en aquesta mesura empeny a conèixer el substrat conceptual de què parteix l'autor, sobre el qual Cuscó ens proposa alguns noms de poetes, però en els temps actuals Cuscó esmenta l'obra de Soler també com una cosmovisió amb referències a artistes en una estètica que no queda al marge de les ciències i les seves aplicacions.

El darrer àmbit de referència de Joan Cuscó és l'adscripció de Josep Soler a Schönberg i a l'Escola de Viena, a la qual el compositor vilafranquí es vincula per ètica i per estètica. Es tracta de la dialèctica de la ficció i la realitat reconciliada en l'obra d'art per parlar-nos d'allò que no podem abastar,

una dialèctica que Cuscó considera ben present en l'obra de Soler.

J.S.B.

Joan Porcà i Mestres

TERREJANT VIVÈNCIES. POEMES D'ESTAR PER CASA

Ed. Andana. Vilafranca, 2010.

Primera edició en paper de les creacions poètiques de qui és un dels més tenaços aprenents en els camins de l'art, que no sols en els de la poesia. Li coneixíem treballs d'algun recital i, especialment, l'identificàvem per la seva absoluta insistència assistint a les convocatòries culturals de la vila.

L'aplec ens ofereix prop d'una quarantena de peces breus, bàsicament de to líric, descriptives d'un indret en algun cas, que per la datació d'alguna de les peces hem de situar entre els anys noranta i ara mateix. El resultat és una mostra diversa –que imagnem molt espigolada d'entre nombrosos treballs–, una petita selecció de notes que no mostra una línia temàtica precisa. Al darrere albirem, i així es remarca en algun dels pròlegs que acompanyen l'edició, una labor llarga, d'aprenentatge, de perfeccionament, de recerca de la paraula, qui sap si cercada en el llenguatge més popular emprat en altre temps, i –ben especialment– d'aquella imatge que en instant sublim desvetlla la passió per la vida, el sublim prodigi de l'instant que ens fa sentir vius, que ens fa entendre que val la pena l'existència de l'estimació en el temps.

Són aquests que acabem d'esmentar detalls característics que s'esmenten ja ens els textos que prologuen el volum, el de Santi Borrell, que ens parla de la humilitat extrema de l'autor; el de Silvia Amigó cercant en l'obra de Porcà la invitació i la confiança, el de Jordi Ribas sobre el poeta en permanent formació, el de Fontxo Blanc sobre la imatge en un instant precís, i encara la música de la mà de Paton Soler i la capacitat de síntesi de Mercè Soler, amb l'agraïment de cloenda del mateix poeta. Un llibre breu, intens, joiós, llibre de capçalera per tastar de bon matí i entendre el goig del nou dia que se'ns ofereix.

J.S.B.

Lluís Solsona i Llorens

ROMANÇOS CASTELLERS 3

Ed. Ajuntament. Vilafranca, 2009

Tercer aplec de romanços –amb l'estructura estròfica característica d'aquesta forma poètica tradicional– alguns datats entre el 2004 i el 2008, a l'entorn de fets i moments del món casteller de la mà de Lluís Solsona, apassionat de les gestes dels homes que s'enlairen. Poesia neta, directa, simple i entusiasta en una edició acurada, ben agradosa, amb dibuixos de Pau Boada i algunes imatges castelleres publicades a color.

Els versos de Solsona canten el primer concert d'instruments d'inxa, l'homenatge al timbaler Anton Gras "Sagal" el 2007, un record al moca-dor del Ton Maó qui va ser el cap de la primera colla castellera vilafranquina l'any 1926, l'expansió mediterrània dels castells, el quatre de vuit amb el pilar de sis de la Vella de Valls a Torredembarra, els castells de la Catalunya Vella, els 25 anys de la Colla Jove dels Xiquets de Tarragona, els deu quatre de vuit dels Xicots de Vilafranca el 2003 i encara altres construccions d'aquesta colla, el dos de vuit net de la Joves per Santa Úrsula, la torre de vuit de la Vella a Vila-rodon, l'emblemàtic pilar de vuit dels Castellers de Vilafranca, a més de la torre de nou amb folre carregada d'aquesta mateixa colla. Moments i fites del temps casteller fets poesia per fer efectiu el goig de llegir i recordar moments a la plaça.

J.S.B.

Montserrat Comas i Mireia Rosich

SURGE ET AMBULA. 125 ANYS DE BIBLIOTECA MUSEU

Ed. Organisme Autònom Local de Patrimoni Víctor Balaguer. Vilanova, 2009.

Amb motiu dels 125 anys de la creació de la Biblioteca Museu Balaguer es va presentar a la institució vilanovina una exposició temporal i aquest breu però acurat catàleg que s'obre amb una salutació de l'alcalde de la ciutat, per acollir tot seguit unes breus referències sobre la institució, l'edifici, amb el que suposa arquitectònicament parlant abans de l'espècie modernista i el caire de la biblioteca i el museu, tot plegat amb un disseny adient

–decimonònic en la seva estètica– i un ampli recull gràfic, fotogràfic, històric i documental.

La segona part de l'edició aplega el material de l'exposició, amb una àmplia referència a la història de la biblioteca i els seus llibres i documents, i un segon apartat per al museu, amb indicació específica de les diverses temàtiques que es van incloure en la mostra, des de la pintura d'història, el retrat i el paisatge, el costumisme, la mitologia i la religió i encara l'escultura.

J.M.L.

Ramon-Bernat Mestres

EL TEATRE DE LA MORT

Setzevents Editorial. Urús, 2009.

Sisè lliurament de novel·la negra del vilafranquí Ramon-Bernat Mestres en sis o set anys. Al nostre davant una aventura, com sempre trepidant i inversemblant, de Quico Cabestany, autoanomenat "el perdiguer del Penedès" des de la pretensió de l'autor de fer-nos creure que Vilafranca i el seu entorn són espai suficient per a una trama políciaca, amb limusines i personatges tèrbols en mansions guardades per magribins armats, amb policies que compten amb prou personal com per dedicar-se a vigilar el detectiu o amb desconegudes relacions de veïnatge. Com a contrapartida, aquest caire cosmopolita ha de permetre que diverses persones desapareguin de circulació –i passin a millor vida– sense una reacció generalitzada d'allò que ara en diuen "alarma social". Les coses passen amb la més absoluta de les naturalitats, amb permís i justificació paranoica d'algunes històries de l'Antic Testament, sense reaccions de sensibilitat. Uns i altres se'n van al llit, sols o acompanyats i sempre amb mínimes referències de roba interior femenina, i dormen d'allò més tranquils sense pensar en el que han deixat al darrere, com si la vida fos una cursa cap a la desesperació. És així que el psicòpata assassí vol tenir profunditat psicològica però és sols una moneda plana, sense cara a l'altra banda.

La contrapartida a l'exercici d'intentar fer de Vilafranca una capital cosmopolita és la capacitat de crítica que els personatges mostren envers la situació general de l'entorn urbà: els botiguers, la policia, els polítics, la neteja, els nouvinguts, els delinqüents, els personatges marginals... La narració de les primeres parts, elaborada en primera

persona pel psicòpata i per en Quico, ens ofereix el discurs constant i reiteratiu del que pensen, amb una notable incidència pel que fa al desencís vital dels dos personatges, perdedors desenganyats, i també a les seves rutines: els còctels en dejú, l'ampolla d'aiguardent que no s'atura, els plats de tripa amb cigrons o de mandonguilles amb pèsols, tots els tòpics de la novel·la negra passats pel celler i els fogons de la cuina popular i senzilla del menú del dia vilafranquí, amb poca netedat i el complement de la lectura irònica o sarcàstica de la premsa local.

Tot i que aquesta crítica aspra a la realitat vilafranquina i del Penedès en sigui l'aportació més interessant, no podem deixar d'esmentar que la novel·la no es perd en disquisicions ni intents de psicologia narrativa i, per suposat, ni de lluny apunta cap mena de criteri moral, de forma que el ritme en resulta trepidant i, tot i que se'ns mostra impossible d'assumir, acaba per enganxar al lector encara que aquest arribi a la darrera pàgina sense haver entès encara quin secret objectiu tenia la creació de tot un espai escènic amb un centenar de maniquins.

J.S.B.

Bienve Moya

LLEGENDES DEL PENEDÈS I LES VALLS DEL GARRAF

Ed. Abadia de Montserrat, 2005.

Un cúmul de casualitats han posat a les nostres mans aquesta edició que en el seu moment ens va passar desapercebuda, volum que forma part d'una col·lecció d'edició montserratina de llegendes populars dels diversos indrets de Catalunya. En base als treballs i creacions de Teodor Creus, Pere Sadurní i altres en Bienve Moya obre el volum reivindicant el vell territori de la marca del Penedès ara trossejat en divisions administratives, un territori històric amb una vida quasi independent de prop de tres segles i que presenten sovint en les seves llegendes el tret d'insistència en els encontres d'interessos dels nobles amb la població lliure, sense cap voluntat de ser sotmesa i espoliada.

Volum de divulgació i edició acurada, sense voluntat –com reconeix el compilador– de tenir un caire exhaustiu, aplega el conjunt llegendari en tres àmbits, l'anomenat “D'arreu i de tota mena”

on no falten les històries de l'encantada de can Fàbregues, la llegenda de la serra del Bolet, el Sant Crist de Mediona, l'orgue de l'església de Sitges o el pas de la mala dona i la cova d'Olèrdola. Hi trobem també les anomenades “La marca del Penedès” que remarquen una i altra vegada la història de Mir Geribert o la del castell d'Eramprunyà i, evidentment, les del príncep de Viana. Un tercer grup, amb la denominació “Del mar, de la terra i de la guerra” ens recorda les històries de la fragata de Sitges, els bandolers, la guerra napoleònica i la mestressa de Fontallada entre altres.

Gènia Casellas

PLOMES I PLUJA

Amb dibuixos d'Eva Garcés.

Ed. Vilatana. Col. “Cercavila”. Vilafranca, 2010.

Aura Jazmín Lezcano

EL JARDÍN DE LA LUNA

Amb il·lustracions de Nino French

Ed. Vilatana. Col. “Cercamón”. Vilafranca, 2010.

La col·lecció “Cercavila”, dedicada a la temàtica del folklore i les tradicions populars en contes infantils, ha publicat aquests dos nous volums corresponents a les seves col·leccions en llengua catalana i castellana. A l'entorn de la temàtica festiva, *Plomes i pluja* té com a protagonista l'àliga de la festa major gironina, un pas més en un camí, el de la col·lecció “Cercavila” que amb aquest arriba ja als 34 contes, una gesta certament inaudita però que sap centrar-se ara, gràcies a la imaginació de la seva autora, la gironina Gènia Casellas, com sempre magníficament il·lustrada per Eva Garcés, en un punt del cicle festiu en el qual un malentès fa coincidir en un mateix espai els personatges de la festa popular i els de la cavalcada de Reis. L'edició es complementa amb la partitura de la melodia tradicional del ball de l'àliga de Berga, amb transcripció i grafia de Xavier Bayer, un apèndix de Joan Cuscó sobre l'àliga en el bestiar festiu de Catalunya i un apèndix amb suggeriments pedagògics de Carme Puigdemont.

La col·lecció “Cercamón”, situada en l'àmbit de les diverses cultures minoritàries d'arreu del món i publicada en llengua castellana, ofereix ara el seu conte número 11, *El jardín de la luna*, sobre aspec-

tes de la cultura tradicional i popular del Panamà, una creació d'Aura Jazmín Lezcano amb uns dibuixos específicament singulars de Nino French, una història de tons mítics personificats que narra una llegenda de referències ecològiques a l'entorn del cicle de la vida a la terra. El volum es complementa amb la transcripció musical d'*El tambor de la alegría*, fragment d'una de les moltes versions d'un ball autòcton de Panamà també conegut com "tamborico panameño", a càrrec de Xavier Bayer i Pau Bayer, una ressenya històrica de Ruth Muñoz i un apèndix pedagògic de Josefina Rojas.

J.M.L.

Joan Bosch i Planas

EL PATIO DEL SOL

Ed. San Marcos. Lima, 2009.

Aplec de quinze relats en llegua castellana de l'escriptor vilafranquí Joan Bosch i Planas publicat en l'àmbit peruà i no distribuït a casa nostra. El volum compta amb un pròleg de l'estudiós andí Enrique Rosas Paravicino i amb il·lustracions de l'artista d'aquelles terres Roberto Pari. En total una edició de més d'un centenar de pàgines que inclou també alguns dels articles que Bosch ha publicat aquests darrers anys a la premsa de la capital peruana, més enllà de l'àmbit penedesenc on és prou conegut per la seva labor com a creador artístic, com a estudiós d'aspectes culturals, artístics, de patrimoni i del folklore de casa nostra, així com per la tasca de promoció cultural a través de l'editorial Vilatana de la qual en va ser fundador l'any 1990. Aquesta edició ens parla d'un altre àmbit cultural en el qual Bosch és immers, apassionat des de fa ja uns quants anys en la història dels segles XIV, XV i XVI a terres americanes, labor poc coneguda entre nosaltres però que li ha suposat el reconeixement de la Universidad Tecnológica de los Andes UTEA d'on és professor-investigador.

Bona part d'aquesta línia de treball i interès és la que justifica aquest volum de narracions, així ho reconeix igualment l'autor en unes línies inicials on esmenta com ha estat la terra andina, com es presenta, com se sent la seva pròpia història, el seu patrimoni, la seva espiritualitat i la implacable pertinença a ella la que ha provocat una labor continuada de recerca en aquest entorn, d'on són fruit també aquestes narracions.

El conjunt dels relats remarquen una notable sensibilitat pels entorns culturals andins, els seus elements identitaris de referència –els patis, el sol...– i les temàtiques que els són pròpies, històriques en algun cas, però en línies generals a mans de personatges sovint solitaris però sempre disposats a compartir, disposats a un aprenentatge amb la natura o amb la història que es desprèn dels monuments o de la mateixa naturalesa andina. Tot plegat en una temàtica on sovint es planteja la recerca de la felicitat, des de l'amor a la terra, a allò que és proper, a allò que és identitat, d'aquí que alguns d'aquests personatges siguin simbòlics i permetin la recreació de referents ancestrals de la creació mitològica, històries que estan en la base de totes les cultures.

Portats per una prosa neta i específica, sense més lluïments formals dels previstos, en aquestes narracions de Joan Bosch és possible trobar-hi la simplicitat de les coses que incorpora la mitologia infantil, però també personatges desubicats que van a la recerca d'ells mateixos, amb una identitat que sembla que per a ells no té sentit, sense oblidar la naturalesa pròpia com a punt de referència, d'intimitat i d'admiració enamorada. Tot plegat dibuixat en contes que en mostren sovint la necessària defensa de la pròpia identitat o la contraposició entre oficial i popular o entre mort i viu, amb personatges sovint forjats pel temps i els valors humans, caracteritzats per una llarga lluita amb les condicions de la vida i l'entorn.

J.M.L.

Josep Soler i Sardà

POEMA DE VILAFRANCA

CD. Edicions Albert Moraleda. Barcelona, 2009

Amb caire d'homenatge al músic vilafranquí, aquesta edició, que s'acompanya d'una imatge de flors, fragment d'un quadre pintat per la seva mare, acull tres peces del compositor penedesenc, totes interpretades per l'Orquestra Simfònica de Barcelona i Nacional de Catalunya dirigida per Eiji Oue. La primera, el *Poema de Vilafranca* del 1995 per a viola, oboè, corn anglès, orgue i orquestra de cambra. La segueix *A Matilde*, per a violí i orquestra, obra del 2008 inspirada en la tomba d'Eugeni d'Ors al cementiri de Vilafranca i la història que se n'explica. Finalment el *Preludi i Danses del Penedès* del 1996.

Com explica Joan Pere Gil Bonfill al llibre que acompanya l'edició, es tracta de tres obres de referència vilafranquina; en concret la darrera té el seu origen en un matí d'agost del 1943, quan el nen que ara és el mestre creador va rebre del mestre Francesc de Paula Bové el llegat de les partitures dels balls de la nostra festa major, aplegades en el seu llibre, i que Soler va treballar a manera d'obres de Bartók. Tres obres que, en opinió de Joan Pere Gil, podrien agrupar-se en una de sola, com una simfonia en tres moviments, en una música difícil honestament interpretada.

S'assegura que Josep Soler no és profeta a la seva terra però tampoc al seu temps, tot i això l'obra ha de sobreviure, creació del veritable artista i tots els altres, pobres mortals tocats per la passió musical o negats a ella per manca de formació, tenim un deure d'admiració, d'intentar entendre i acostar-nos al treball creatiu del més important músic vilafranquí de tots els temps, amb tot el nostre reconeixement al mestre Tomàs Berdier. Si aquest enregistrament ajuda a fer possible aquest objectiu de reconeguda admiració, tot això que hi haurà guanyat Vilafranca i amb ella tot el Penedès.

J.S.B.

Paton Soler

LA LLUNA

Llibre i CD. Edició de l'autor. Vilafranca, 2010.

PATON SOLER MUSICA I CANTA MANUEL MILÀ I FONTANALS

Llibre i CD. Edició de l'autor. Vilafranca, 2010.

En el cas de *La lluna* estem davant d'un aplec de bona part de les cançons tradicionals catalanes que Paton Soler ha musicat i interpretat una i altra vegada, en total 44 composicions que constitueixen

un magnífic aplec per fer les delícies de grans i menuts. Cançons de tots els temps que hem sentit una i altra vegada però que ara el Paton posa al nostre abast d'una manera senzilla, en un aplec en paper que inclou totes les lletres, sense altres aplicacions amb el complement del CD que les interpreta. Des de composicions tan estrictament vilafranquines com *Ton pare balla el drac* fins *Els tres tambors*, *El comte Arnau* tal i com la va aplegar Milà i Fontanals o *El testament de l'Amèlia*, i encara amb dos popurris finals. Tot i que en línies generals estem davant una àmplia espigolada en el ric repertori tradicional català, tampoc no hi falta alguna adaptació en la lletra o alguna florida en la música, àmbit un i altre on Paton ha comptat amb una prou àmplia col·laboració, no cal dir que se la mereix tota i més constant com és el cantautor vilafranquí en tots els àmbits que tenen a veure amb la difusió musical i la recerca en el patrimoni de lletres i músiques de la nostra terra.

Per altra banda i amb motiu de la celebració del simposi Milà i Fontanals el mes de maig passat, el cantautor vilafranquí ha aplegat en una edició especial limitada sis composicions poètiques de Manuel Milà i Fontanals en llengua catalana, musicades pel mateix Paton i amb un breu text de presentació de cada una d'elles a càrrec de sis coneixedors de l'obra milaniana. L'edició inclou el text de cada poema i la partitura musical corresponent, així com un text final del músic en el qual reflexiona sobre la música aplicada a cada una de les obres. El complement de tot plegat és un CD d'àudio amb totes les peces interpretades per Paton Soler i l'afegitó encara de tres videoclips musicals amb tres de les composicions acompanyades d'imatges. Al darrere sempre la mateixa voluntat tan digna de lloança de difondre i donar a conèixer amb singular pedagogia i simplicitat la poesia de la nostra terra i els seus autors més significats. Certament, una petita joia.

J.M.L.

FONS BIBLIOGRÀFIC

Donatiu Sr. Josep Lluís Vidal Piqué

- LAMO DE, Míriam. *Josep Lluís Vidal Piqué. Refrescant la memòria*. El Cep i la Nansa. Vilanova i la Geltrú. 2009. 116 pàg.

Donatiu Fundació "la Caixa"

- GUAL, Jordi, "El caràcter procíclic del sistema financer". *Documents d'Economia* núm. 14. Fundació "la Caixa". Barcelona. 2009. 28 pàg.
- DD.AA. *El canvi climàtic: anàlisi i política econòmica. Una introducció*. Fundació "la Caixa". Barcelona. 2009. 182 pàg.
- GUTIÉRREZ-DOMÈNECH, Maria. "Factors determinants del rendiment educatiu: el cas de Catalunya". *Documents d'Economia* núm. 15. Fundació "la Caixa". Barcelona. 2009. 28 pàg.
- CAMARERO, Luis (coordinador); CRUZ, Fátima; GONZÁLEZ, Manuel; PINO DEL, Julio A; OLIVA, Jesús i SAMPEDRO, Rosario. *La població rural d'Espanya. Dels desequilibris a la sostenibilitat social*. Col·lecció "Estudis Socials" núm. 27. Fundació "la Caixa". Barcelona. 2009. 188 pàg.
- *L'economia d'Andalusia: diagnòstic estratègic*. Col·lecció "Comunitats Autònomes", vol. 3. Fundació "la Caixa". Barcelona. 2008. 124 pàg.

Intercanvi Associació Cultural del Matarranya

- RICART, Francesc. *Escrips contra l'erm. Aspiracions des de la Franja*. Associació Cultural del Matarranya. Calaceit. 2009. 86 pàg.
- *Estudis de dialectologia catalana*. Vol. IX. Edicions Palestra. Fondarella. 2006. 84 pàg.
- LOMBARTE, Desideri. *Memòries d'una desmemoriada mula vella*. Associació Cultural del Matarranya. Calaceit. 2008. 56 pàg.
- MORET, Hèctor (edició a cura). *Llengües i fets, actituds i franges. Miscel·lània de treballs etnològics, filològics i lingüístics oferts a Artur Quintana i Font*. Associació Cultural del Matarranya. Calaceit. 2009. 570 pàg.
- *Flors postnuclears*. CD rom. Associació Cultural del Matarranya. Calaceit. s/d.
- SISTAC, Ramon. *Menú de degustació. Opinions nutrícies sobre la cuina de la llengua*. Associació Cultural del Matarranya. Calaceit. 2009. 188 pàg.

Intercanvi Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès

- IBIX. *Annals 2006-07*. Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès. Ripoll. 2008. 496 pàg.

Donatiu de Vicenç Carbonell

- ARMENGOU, Josep M. i GUMÍ, Jordi. *Itineraris per Catalunya i Balears*. Edicions 62. Barcelona. 1982. s/n.
- *Goigs del Penedès, segles XVIII i XIX*. Biblioteca Museu Víctor Balaguer. Vilanova i la Geltrú. 2000. 20 pàg.

- HANN, Judith. *Guia pràctica il·lustrada per las amants de la ciència*. Editorial Blume. Barcelona. 1981. 192 pàg.
- RONAN, Colin A. *Guia pràctica il·lustrada. Els amants de l'astronomia*. Editorial Blume. Barcelona. 1982. 192 pàg.
- *Manuel de Cabanyes (1808-1833) i el romanticisme català*. Biblioteca Museu Víctor Balaguer. Vilanova i la Geltrú. 2009. 126 pàg.
- ALTADILL I GINER, Miquel. *Vilanova i la Geltrú a Cuba. La petjada dels indians vilanovins a la gran illa de les Antilles*. Edició de l'autor. Vilanova i la Geltrú. 2006. 84 pàg.
- VALLVERDÚ MARTÍ, Robert i MORGADES RAFEL, Miquel. *El ball de sant Ramon de Penyaforat de Masllorç*. Editorial La Torratxa. Valls. 2001. 122 pàg.
- *Fites en el temps. VI Trobada d'Estudiosos de les Garrigues*. Editorial Fonoll. Juneda. 2008. 330 pàg.
- MUTGÉ I VIVES, Josefina. *El monestir benedictí de Sant Pau del Camp de Barcelona a través de la documentació de cancelleria reial de l'arxiu de la corona d'Aragó (1287-1510)*. Fundació Noguera. Barcelona. 2008. 326 pàg.
- *Catalunya, història i memòria*. Enciclopèdia Catalana. S.A. Barcelona. 1995. 202 pàg.
- *Atlas de Catalunya. Geogràfic econòmic històric*. Diàfora S.A. Barcelona. 1974. 80 pàg.
- *Des de l'andana de Vilanova i la Geltrú. 125è aniversari de l'arribada del ferrocarril 1881-2006*. Lunwerg Editores. Barcelona. 2006. 118 pàg.

Donatiu revista El Caliu de Vila-rodonà

- "XX Certamen Literari. Sant Jordi 2009". Revista *El Caliu*. Vila-rodonà. 2009. 20 pàg.

Intercanvi Diputació de Barcelona-Xarxa de Municipis

- *V Trobada d'Estudiosos del Garraf*. Diputació de Barcelona-Xarxa de Municipis. Barcelona. 2008. 240 pàg.
- *Els espais fluvials. Manual de diagnosi ambiental*. Diputació de Barcelona-Xarxa de Municipis. Barcelona. 2008. 118 pàg.

Intercanvi Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada

- *Miscellanea Aqualatensis. Recerques sobre la comarca de l'Anoia* núm. 13. Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada. Igualada. 2009. 462 pàg.
- PASCUAL I DOMÈNECH, Pere; PUIG I GUBERN, Magí; RIBA I GABARRÓ, Josep; CABALLÉ I ALEGRE, Joan i FERRERAS I DALMAU, Carme. *El molí de l'abadia i els seus moliners (segles XIX-XX)*. Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada. Igualada. 2009. 112 pàg.

Intercanvi Institució Milà i Fontanals-Departament d'Estudis Medievals

- *Miscel·lània de Textos Medievals* núm. 8. Consell Superior d'Investigacions Científiques-Institució Milà i Fontanals. Barcelona. 1996. 524 pàg.

Intercanvi Diputació de Barcelona

- DD.AA. *Els alzinars. Manuals de gestió d'hàbitats*. Diputació de Barcelona. Barcelona. 2009. 182 pàg.

Donatiu Ajuntament de Gavà

- DD.AA. *L'arqueologia a Gavà. Homenatge a Alicia Estrada*. Associació d'Amics del Museu de Gavà; Institut Municipal de Gestió del Patrimoni Cultural; Natura de Gavà i Ajuntament de Gavà. Gavà. 2009. 190 pàg.

Intercanvi Generalitat de Catalunya-Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació.

- BARRASSETAS I DUNJÓ, M. Eulàlia (coordinadora) i JÀRREGA, Ramon (estudi dels materials d'importació). *La Solana. Memòria de l'excavació arqueològica al jaciment (Cubelles, el Garraf)*. Generalitat de Catalunya-Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació. Barcelona. 2007. 204 pàg. + CD.Rom

Donatiu Generalitat de Catalunya-Departament d'Interior

- GRUP HISTORAULA. *El record fet paraula. Memòria popular del franquisme*. Generalitat de Catalunya-Departament d'Interior. Barcelona. 2008. 126 pàg.

Intercanvi Centre Municipal de Cultura

- *Miscel·lània Cerverina. Història, economia i cultura a la Segarra*. Centre Municipal de Cultura. Cervera. 2008. 224 pàg.

Intercanvi Centre d'Estudis Sinibald de Mas

- CORBERA, Jordi; ABELLÓ, Pere i GUAL, Iris. *Peixos i altra vida marina de la platja de Torredembarra*. "Monografies" 9. Centre d'Estudis Sinibald de Mas. Torredembarra. 2009. 20 pàg.

Donatiu Consell Comarcal del Garraf

- *Quaderns de patrimoni del Garraf. El llegat dels americans a Sant Pere de Ribes*. Núm. 10. Consell Comarcal del Garraf. Vilanova i la Geltrú. 2009. 42 pàg.

Donatiu Ajuntament de Santa Oliva

- LÓPEZ SERRA, Pilar. *Les infinites propietats de la fruita de tardor. Fruita silvestre i cultivada del Penedès*. Ajuntament de Santa. Oliva. Santa Oliva. 2008. 114 pàg.

Intercanvi Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta

- CABRERA GONZÁLEZ, M. Roser. *Escolta, Laia... (La vida rural a la Marina)*. Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta. Pedreguer. 2009. 104 pàg.

Intercanvi Fundació Bosch i Cardellach

- SABÉS XAMANI, Manuel i SERRA MESTRES, Francesc. *Quaders d'Arxiu de la Fundació Bosch i Cardellach. Alba: un sincrotró al Vallès. "Guerra de Corrents"* núm. 107. Fundació Bosch i Cardellach. Sabadell. 2009. 68 pàg.

Intercanvi Consell Superior d'Investigacions Científiques-Institució Milà i Fontanals-Departament d'Estudis Medievals

- *Miscel·lània de Textos Medievals* núm. 8. Consell Superior d'Investigacions Científiques-Institució Milà i Fontanals-Departament d'Estudis Medievals. Barcelona. 1996. 524 pàg.

Donatiu Vilatana

- SERÉS I AGUILAR, Antoni i GARCÉS, Eva. *Pam i pipa! Vilatana*, CB. Les Gunyoles d'Avinyonet. 2009. 28 pàg.

Donatiu Edicions i Propostes Culturals Andana

- HERNÁNDEZ VENTOSA, Xavier i MASACHS MESTRES, Lluís (il·lustracions). *Pic, repic i repicó: és festa major!* Edicions Andana. Vilafranca del Penedès. 2008. 132 pàg.

Donatiu Sr. Eroles

- *Revista de Filatèlia 1987*. Enquadernació del núm. 214 al 224. Edifil, S.A. Madrid 1987. s/n.
- *Revista de Filatèlia 1978*. Enquadernació del núm. 115 al 125. Edifil, S.A. Madrid 1978. s/n
- *Revista de Filatèlia 1988*. Enquadernació del núm. 225 al 237. Edifil, S.A. Madrid 1988. s/n

Intercanvi Institut Català d'Arqueologia Clàssica

- PREVOSTI, Marta i MARTÍN I OLIVERAS, Antoni. *El vi tarraconense i laietà: ahir i avui. Actes del simposium*. Institut Català d'Arqueologia Clàssica. Tarragona. 2009. 260 pàg.

Intercanvi Museu d'Arqueologia de Catalunya

- *Museu d'Arqueologia de Catalunya. Un passeig virtual per Olèrdola*, CD rom. Museu d'Arqueologia de Catalunya. Barcelona.

Intercanvi Institut Ramon Muntaner

- *Les societats a través del joc*. Aeditors. El Perelló. 2009. 182 pàg.

Intercanvi Societat Catalana d'Arqueologia

- VALENZUELA LAMAS, Silvia. *Alimentació i ramaderia al Penedès durant la protohistòria (segles VII-III aC)*. Societat Catalana d'Arqueologia. Barcelona. 2008. 166 pàg.

Aportació Ajuntament de Cubelles

- MARTÍNEZ, Xavier i VIDAL, Joan. *Els anys de la postguerra i l'auge turístic a Cubelles (1939-1970)*. Ajuntament de Cubelles. Cubelles. 2009. 312 pàg.

Intercanvi Centre d'Estudis Canongins Ponç de Castellví

- BORRÀS LLOP, Juan. *Per què lluitàvem? Escrits i paraules des del front, la rereguarda i l'exili 1936-1939*. Centre d'Estudis Canongins Ponç de Castellví. La Canonja. 2008. 636 pàg.

Intercanvi Centre d'Estudis d'Uldecona

- *Rails* núm. 25. Centre d'Estudis d'Uldecona. Uldecona. 2009. 238 pàg.

Intercanvi Col·legi de Notaris de Catalunya

- *Estudis Històrics i Documents dels Protocols* volum XXVI. Col·legi de Notaris de Catalunya. Barcelona. 2008. 374 pàg.

Intercanvi Universitat de Barcelona-Departament de Prehistòria, Història Antiga i Arqueologia

- *Pyrenae* núm. 40 vol. 1. Universitat de Barcelona-Departament de Prehistòria, Història Antiga i Arqueologia. Barcelona. 2009. 232 pàg.

Intercanvi Universidad Nacional d'Educació a Distància

- *Palestra Universitària* núm. 19. UNED. Cervera. 2008. 344 pàg.

Aportació Ajuntament de Viladecans

- *XXV Concurs Nacional de Fotografia Ciutat de Viladecans 2004*. Ajuntament de Viladecans. Viladecans. 2004. 20 pàg.
- CALDERÉ I BEL, Xavier. *El Col·legi Sagrada Família d'Urgell. 75 anys de presència a Viladecans. 1930-2005*. Ajuntament de Viladecans. Viladecans. 2006. 112 pàg.
- CALDERÉ I BEL, Xavier. *L'Agrupación de Pescadores Deportivos de Viladecans. 1958-2008 50 anys d'amistat i esport*. Ajuntament de Viladecans. Viladecans. 2009. 68 pàg.
- GALLARDO I SEDANO, Josep Lluís i LUENGO CARRASCO, Manuel (coordinadors). *El veïnat de la meva infantesa. Records d'en Manel Sunyer Mas*. Ajuntament de Viladecans. Viladecans. 2004. 238 pàg.

Intercanvi Ministerio de Cultura-Museo del Traje

- *Indumenta. Revista Museo del Traje* 01/2008. Ministerio de Cultura-Museo del Traje. Madrid. 2007. 192 pàg.

Aportació Ajuntament de Vilanova i la Geltrú

- ESTRADÉ I PALAU, Miquel Àngel. *Francesc Macià i Llussà (1859-1933). "Retrat"* núm. 32. Ajuntament de Vilanova i la Geltrú. Vilanova i la Geltrú. 2009. 68 pàg.

Intercanvi Museu Nacional Arqueològic de Tarragona

- *Tarraco. Pedra a pedra*. Museu Nacional Arqueològic de Tarragona. Tarragona. 2009. 116 pàg.

Donatiu Penya Filatèlica de Vilanova i la Geltrú

- *VI Exposició Filatèlica de Catalunya. Vilanova i la Geltrú 09*. Penya Filatèlica. Vilanova i la Geltrú. 2009. 58 pàg.

Intercanvi Arxiu Històric Comarcal de les Terres de l'Ebre

- *Recerca* núm. 12. Arxiu Històric Comarcal de les Terres de l'Ebre. Tortosa. 2008. 368 pàg.

Intercanvi Associació d'Amics de la Biblioteca Museu Víctor Balaguer

- *Butlletí de la Biblioteca Museu Balaguer. Octubre 2009*. Associació d'Amics de la Biblioteca Museu Víctor Balaguer. Vilanova i la Geltrú. 2009. 142 pàg.

Intercanvi Institut d'Estudis Gironins

- *Annals* volum L-2009. Institut d'Estudis Gironins. Girona. 2009. 584 pàg.

Intercanvi Centre de Lectura de Reus

- DÍAZ FOZ, Alberto. *Un desig polític i uns delictes populars. L'Audiència Criminal de Reus 1883-1892*. Centre de Lectura de Reus. Reus. 2009. 160 pàg.

Intercanvi Institut d'Estudis del Baix Empordà

- *Estudis del Baix Empordà 2009*. Institut d'Estudis del Baix Empordà. Sant Feliu de Guíxols. 2009. 316 pàg.

Caixa Penedès

Som **Caixa Penedès**,
un equip de milers de professionals distribuïts
en més de 600 oficines amb un sol objectiu:
donar-te solucions que s'adaptin a les teves necessitats.
Per a nosaltres, tu ets **Caixa Penedès**.

**SOM PERSONES
AL SERVEI
DE PERSONES.**

www.caixapenedes.com

Caixa Penedès